

Przez praktykę
do zawodu

Przez praktykę do zawodu

Recenzent

ks. prof. zw. dr hab. Adam Skreczko

Redakcja wydawnicza

dr hab. Marek Melnyk, prof. UWM

Projekt okładki

Urszula Patalas

Skład i łamanie

Tomasz Ciciński

Niniejsza publikacja powstała dzięki współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Copyright

Katedra Aksjologicznych Podstaw Edukacji UWM

Olsztyn 2015

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie.

ISBN 978-83-933352-8-2

Wydawca

Katedra Aksjologicznych Podstaw Edukacji

Uniwersytetu Warmińskiego-Mazurskiego w Olsztynie

Druk i oprawa

Zakład Poligraficzny UWM w Olsztynie

Spis treści

Wstęp	7
-------------	---

Część I

1. Marta Dąbkowska-Wilczek, <i>Założenia projektu „Przez praktykę do zawodu”</i>	9
2. Paweł Strączek, <i>Rezultaty wdrażania projektu „Przez praktykę do zawodu”</i>	21
3. Emilia Janowska, <i>Praktyki pedagogiczne w ramach projektu edukacyjnego „Przez praktykę do zawodu” – opinie i refleksje studentów</i>	31
4. Milena Kaczmarczyk, <i>„Z dystansu” czy „z dystansem” – nauczyciele o jakości praktyk studenckich w szkole</i>	53
5. Iwona Cymerman, Małgorzata Sławińska, <i>Rola praktyk studenckich w kształtowaniu tożsamości zawodowej nauczyciela przedszkola</i>	69
6. Jadwiga Lubowiecka, <i>Wartości dodane praktyk pedagogicznych w kształceniu nauczycieli wczesnej edukacji</i>	83
7. Michał Podolak, <i>Rola nauczycieli i placówek edukacyjnych w realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu”</i>	91

Część II

Modelowy program praktyki śródrocznej w przedszkolu	103
Modelowy program praktyki śródrocznej w szkole.....	117
Załączniki.....	131
Modelowy program praktyki ciągłej w przedszkolu.....	169
Modelowy program praktyki ciągłej w szkole	183
Załączniki.....	197

Do Państwa rąk oddajemy publikację, która jest zwieńczeniem projektu „Przez praktykę do zawodu” realizowanego na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w latach 2012-2015. Celem projektu było m.in. podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów do zawodu nauczyciela oraz podniesienie poziomu przygotowania nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna studentów podczas praktyki.

Publikację podzielono na dwie części. Pierwsza zawiera teksty wygłoszone 10 czerwca 2015 roku na konferencji podsumowującej projekt, podczas której podjęto głęboką dyskusję na temat przygotowania przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej do zawodu nauczyciela nie tylko pod względem teoretycznym, ale przede wszystkim praktycznym, a także na temat współpracy uczelni i placówek edukacyjnych oraz sytuacji w systemie oświaty. Autorami prezentowanych tekstów są pracownicy biura projektu, jak również doświadczeni nauczyciele akademicy – specjaliści kształcenia w zakresie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej. Ta część jest bogata w dane liczbowe dotyczące realizacji projektu, ale przede wszystkim w opinie i refleksje studentów, nauczycieli oraz uniwersyteckich opiekunów metodycznych. Część druga publikacji zawiera wypracowane, modyfikowane i wdrażane w latach 2012–2015 cztery modelowe programy praktyk śródrocznych i ciągłych wraz z załącznikami dotyczącymi dokumentowania ich przebiegu.

Publikacja zawiera rekomendacje i przykład dobrych praktyk do wykorzystania również po zakończeniu projektu. Mamy nadzieję, że publikacja będzie nie tylko ciekawą lekturą, ale także skłoni do refleksji i rozważań nad kwestią praktyk pedagogicznych jako istotnego i integralnego elementu kształcenia przyszłych nauczycieli. Jednak przede wszystkim ta publikacja prezentuje realia praktyk pedagogicznych. Nie powstała bowiem w oparciu o analizę teoretyczną, lecz na podstawie doświadczeń wynikających z realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu” opartego na współpracy z placówkami edukacyjnymi w województwie warmińsko-mazurskim.

Kierownik projektu
dr hab. Marek Melnyk, prof. UWM

CZEŚĆ I

Charakterystyka projektu „Przez praktykę do zawodu”

I Geneza projektu

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie wraz z partnerem Urzędem Miasta Ełk w okresie od 1 kwietnia 2012 roku do 31 lipca 2015 roku realizował 3-letni projekt „Przez praktykę do zawodu”, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w ramach Priorytetu III Wysoka jakość systemu oświaty, Działania 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałania 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli - projekty konkursowe.

Impulsem do napisania projektu były wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów i uniwersyteckich pracowników dydaktycznych. Do Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego niejednokrotnie docierały bowiem informacje od studentów/-ek, jak również od nauczycieli, że praktyki pedagogiczne nie spełniają swojej roli – zwracali uwagę m.in. na fakt, że niewystarczająco przygotowują do pracy w zawodzie nauczyciela.

W celu zdiagnozowania problemu przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród 100-osobowej grupy studentów ze wszystkich lat studiów (I, II, III EWiP, I i II WE). W wyniku konsultacji i analizy danych statystycznych z ankiet zdiagnozowano następujące problemy:

1. Problemy studentów (na podstawie ankiet wśród studentów, potwierdzone podczas konsultacji):

Praktyka ciągła:

- brak bazy placówek otwartych na współpracę (problem wskazało ok. 70% przebadanych studentów),
- wysokie koszty dojazdów i zakwaterowania w czasie praktyk (ok. 80% wskazań),
- trudności z odpowiednim wypełnianiem dokumentacji praktyki (ok. 60%),
- brak wsparcia UWM w znalezieniu placówki (ok. 60%),
- niechęć nauczycieli do sprawowania funkcji opiekuna praktyk (ok. 50%),

- niezainteresowanie opiekunów oczekiwaniami praktykanta (ok. 50%).

Praktyka śródroczna:

- zbyt liczne, 20–30-os., grupy (ok. 50%),
 - nieuczestniczenie w radach pedagogicznych (ok. 50%),
 - zajęcia często prowadzone przez nauczycieli z krótkim stażem pracy, przez co nie zawsze mają dużą wartość dydaktyczną (ok. 30%).
2. Problemy opiekunów praktyk ze strony szkoły (nauczycieli) określone podczas konsultacji
- brak przygotowania do prowadzenia praktyk – nieumiejętność przekazania wiedzy i umiejętności praktykantom, opiekunowie nie potrafili zaplanować praktyk, aby były jak najbardziej efektywne,
 - nieznamość oczekiwań UWM co do przebiegu praktyk,
 - zbyt liczne grupy (praktyka śródroczna).

Nauczyciele podkreślali, że brakuje im szkoleń organizowanych przez UWM, publikacji, opracowań, jak należy poprowadzić praktykanta, aby uzyskał jak najwięcej korzyści z praktyki. Nauczyciele i dyrektorzy szkół podkreślali, że absolwentom brakuje praktyki, a co za tym idzie, są słabo praktycznie przygotowani do pracy zawodowej.

Tworząc koncepcję działań projektowych, w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy, ustalono szereg działań projektowych, które stanowiły odniesienie do istniejącej sytuacji, określono zarówno cel główny i cele szczegółowe projektu, jak również określono wskaźniki pomiaru realizacji założeń.

II Cele projektu

Główny cel projektu:

Projekt „Przez praktykę do zawodu” miał na celu podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/-ek specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja kierunku pedagogika na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela. Projekt miał również na celu podniesienie poziomu przygotowania nauczycieli ze szkół i przedszkoli do sprawowania funkcji opiekuna praktyk.

W celu weryfikacji realizacji celu głównego wyznaczono następujące wskaźniki jego pomiaru:

1. Liczba studentów/-ek biorących udział w projekcie (210),
2. Liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności tworzenia planów dydaktycznych zajęć zgodnych z potrzebami danej klasy,
3. Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętno-

ści niezbędne w pracy nauczyciela – wychowawcy,

4. Liczba studentów/-ek, którzy zapoznają się z procedurami oraz dokumentacją organizacji pracy nauczyciela oraz rady pedagogicznej,
5. Liczba studentów/ek, którzy nabędą umiejętności dokonywania diagnozy pedagogicznej, uwzględniającej różne uwarunkowania zachowań ucznia oraz indywidualne potrzeby.

Określono następujące cele szczegółowe oraz wskaźniki ich pomiaru:

1. Usprawnienie organizacji praktyk pedagogicznych przygotowujących studentów/ki do zawodu nauczyciela poprzez wypracowanie i wdrożenie nowych, dostosowanych do sytuacji w sektorze edukacji programów praktyk, oraz poprzez opracowanie i wdrożenie nowych jakościowo rozwiązań organizacyjnych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie w latach 2012–2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- a. Modelowy system praktyk pedagogicznych na specjalnościach edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja,
 - b. Sieć min. 30 placówek edukacyjnych przygotowanych do przyjmowania praktykantów,
 - c. Liczba opracowanych wspólnie z opiekunami lepszych jakościowo programów praktyk,
 - d. Liczba studentów/ek, którzy ocenią praktyki jako sprawnie zorganizowane.
2. Podniesienie jakości opieki nad praktykantami poprzez przygotowanie nauczycieli do przyjęcia i pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych studentów/ek w latach 2012–2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- a. Liczba nauczycieli przygotowanych do pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych,
 - b. Liczba nauczycieli, u których podniesiono umiejętności niezbędne do sprawowania funkcji opiekuna,
 - c. Liczba nauczycieli, u których zwiększono wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk.
3. Podniesienie umiejętności niezbędnych w pracy pedagogicznej obecnych studentów/-ek w latach 2012–2015.

Wskaźniki realizacji celu:

- a. Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejęt-

ności niezbędne w pracy nauczyciela.

- b. Liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności konstruowania własnych programów oraz dokumentacji nauczycielskiej.
- c. Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności wyznaczania kierunku działań naprawczych i rozwijających dziecko.
- d. Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, poznawania własnych umiejętności, uzdolnień, mocnych stron.

III Działania zaplanowane w ramach projektu

Działaniami służącymi do osiągnięcia głównego celu projektu były następujące działania kluczowe:

1. Przygotowanie szkół i nauczycieli do przeprowadzenia praktyk:
 - a. Warsztaty dla nauczycieli (przygotowanie nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna praktyk – treści metodyczne, dokumentacja praktyk, realizacja praktyk zgodnie z modelowym programem praktyk wypracowanym w ramach projektu, współpraca ze studentami/-kami na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk, monitorowanie i ewaluacja pracy studentów/-tek).
 - b. Stworzenie bazy placówek edukacyjnych (min. 30 placówek przygotowanych do przyjęcia praktykantów poprzez przeszkolenie nauczycieli opiekunów praktyk z danych placówek).
2. Opracowanie modelowych programów praktyk:
 - a. Przeprowadzenie warsztatów w celu wypracowania programów, treści oraz narzędzi ich przekazania, jakie mają być uwzględnione podczas praktyk i które będą zawarte w modelowym programie praktyk.
 - b. Stworzenie we współpracy z nauczycielami 4 modelowych programów praktyk podlegających cosemestralnym przeglądom i modyfikacjom podczas trwania projektu, jeden program do każdego rodzaju praktyki: Modelowy program praktyki śródrocznej w przedszkolu, Modelowy program praktyki śródrocznej w szkole, Modelowy program praktyki ciągłej w przedszkolu, Modelowy program praktyki ciągłej w szkole;
3. Przygotowanie praktykantów do odbycia praktyk:
 - a. Warsztaty dla studentów przygotowujące do odbycia praktyki ciągłej oraz praktyki śródrocznej (podczas których poruszane były następujące zagadnienia: dokumentacja praktyk, dokumentowanie procesu edukacyjnego, program praktyk, założenia praktyki ciągłej/śródrocznej, treści metodyczne, oczekiwania wobec praktyki).

4. Realizacja praktyk

Podstawą realizacji praktyk były modelowe programy praktyk opracowane przez metodyków wspólnie z nauczycielami i podlegające cosemestralnym przeglądom w celu ich uzupełnienia. Na ich podstawie przeprowadzono następujące działania:

- a. Realizacja praktyki śródrocznej (hospitacje – obserwacja zajęć prowadzonych przez nauczyciela, oraz praktyka zindywidualizowana – samodzielne prowadzenie zajęć przez studenta) w wymiarze 30 h/semestr w okresie od października do czerwca, łącznie 60 h/rok,
- b. Realizacja praktyki ciągłej w wymiarze 120 h/rok (wrzesień). Dla studentów odbywających praktykę poza miejscem swojego zamieszkania przewidziano zwrot kosztów zakwaterowania, wyżywienia oraz zwrot kosztów dojazdu.
- c. Konsultacje metodyczne z opiekunem z UWM w wymiarze 3 h/każdy rodzaj praktyki (praktyka ciągła, praktyka śródroczna – hospitacje, praktyka śródroczna zindywidualizowana), podczas których studenci mogli m.in. skonsultować przygotowania do przeprowadzenia samodzielnych lekcji czy uzupełnić wiedzę o dodatkowe treści metodyczne.
- d. 5 h dyżuru asystenckiego w semestrze (obserwacja pracy placówki, obserwacja pracy nauczyciela, obserwacja codziennego życia szkoły).
- e. Wizyty monitoringowe opiekunów metodycznych w placówkach edukacyjnych mające na celu kontrolę prawidłowości realizacji praktyk.
- f. Coroczny zakup najnowszych podręczników pedagogicznych dla studentów.
- g. Zakup materiałów biurowych dla placówek edukacyjnych niezbędnych do realizacji praktyk.

5. Zarządzanie projektem

- a. Działania rekrutacyjne, promocyjne, nadzór nad realizacją projektu, pomiar wskaźników i efektów realizacji, ewaluacja projektu.

Głównym działaniem służącym podniesieniu poziomu umiejętności studentów były praktyki odbywane w placówkach edukacyjnych. Przed rozpoczęciem praktyki studenci brali udział w warsztatach przygotowujących do realizacji praktyk (warsztaty odbywali również nauczyciele opiekunowie praktyk). Podczas praktyki śródrocznej (semestr I – hospitacje) w przedszkolu i szkole studenci w grupach ok. 12-osobowych obserwowali zajęcia prowadzone przez nauczycieli. Podczas realizacji praktyki śródrocznej zindywidualizowanej w przedszkolu i szkole studenci pod kierunkiem opiekunów metodycznych samodzielnie przygotowywali i prowadzili zajęcia w placówkach edukacyjnych, wcześniej odbywając konsultacje z opiekunami metodycznymi, którzy nadzorowali m.in. przygotowania studentów do samodzielnego przeprowadzenia zajęć. Studenci mieli również możliwość indywidualnie

odbyć dyżur asystencki, podczas którego mogli obserwować funkcjonowanie przedszkola/szkoły. Kontroli prawidłowej realizacji służyły wizyty opiekunów metodycznych w placówkach. Podczas praktyki ciągłej studenci mieli okazję obserwować pracę placówki przez miesiąc. Dla studentów odbywających praktykę ciągłą przewidziano zwrot kosztów zakwaterowania, wyżywienia i dojazdu. Dodatkowym atutem udziału w projekcie było to, iż uczestnicy projektu corocznie otrzymywali najnowsze podręczniki pedagogiczne, co pozwoliło im uzupełnić wiedzę zdobytą podczas toku studiów i praktyk realizowanych w ramach projektu.

IV Rekrutacja

Na etapie tworzenia projektu zaplanowano, iż w projekcie weźmie udział 315 studentów z I i II roku studiów stacjonarnych oraz I roku studiów magisterskich oraz 84 nauczycieli opiekunów praktyk z min. 30 placówek edukacyjnych (przedszkoli i szkół) z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

Aby osiągnąć zamierzoną liczbę uczestników projektu, prowadzono intensywne działania rekrutacyjne, które odbywały się dwutorowo:

1. Rekrutacja placówek edukacyjnych zainteresowanych realizacją praktyk opartych na projektowym modelowym programie praktyk.
2. Rekrutacja studentów (I i II rok studiów licencjackich o specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz I rok studiów magisterskich o specjalności wczesna edukacja).

W przypadku rekrutacji na praktykę ciągłą studenci mogli samodzielnie wybrać placówkę, w której chcą odbywać praktykę (placówka musiała znajdować się w bazie placówek), w przypadku praktyki śródrocznej studenci kierowani byli do wskazanej placówki.

1. Narzędzia rekrutacji

Na potrzeby rekrutacji stworzony został regulamin odbywania praktyk w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”, określający szczegółowe zasady rekrutacji, warunki i kryteria przystąpienia do projektu, odbywania praktyk i sprawowania funkcji opiekuna praktyk. Opracowane zostały również dokumenty rekrutacyjne, w tym:

– dla nauczycieli:

- a) kwestionariusz osobowy
- b) deklaracja uczestnictwa w projekcie
- c) oświadczenie uczestnika o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych
- d) CV

- e) zaświadczenie o zatrudnieniu
- f) oświadczenie zobowiązujące do informowania uczelni o zmianie danych osobowych
 - dla placówek edukacyjnych:
 - a) kwestionariusz danych placówki
 - b) formularz zgłoszeniowy
 - c) list intencyjny
 - dla studentów:
 - a) kwestionariusz osobowy
 - b) deklaracja uczestnictwa w projekcie
 - c) oświadczenie uczestnika o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych

2. Działania mające na celu rekrutację szkół

Aby jak największa liczba szkół otrzymała informację o projekcie, stworzono bazę mailingową wszystkich placówek edukacyjnych (przedszkola, szkoły podstawowe) z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, a następnie przesłano informacje o projekcie wraz z niezbędną dokumentacją. Mailing wspomagany był rekrutacją telefoniczną, wysyłką tradycyjną oraz spotkaniami, które odbywali specjalista ds. placówek edukacyjnych, specjalista ds. praktyk oraz koordynator projektu. Dzięki zintegrowanym działaniom udało się zrealizować założony cel.

3. Działania mające na celu rekrutację studentów

Informacje o projekcie rozpowszechniono wśród grupy docelowej projektu, tj. studentów I i II roku studiów licencjackich na kierunku pedagogika o specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz I roku studiów magisterskich na kierunku pedagogika o specjalności wczesna edukacja, zarówno poprzez spotkania ze studentami specjalisty ds. praktyk, jak i przekazywanie informacji drogą e-mailową oraz poprzez plakaty, ulotki i zamieszczenie artykułu w gazecie uczelnianej „Wiadomości Uniwersyteckie”.

Studenci zainteresowani udziałem w projekcie zobowiązani byli do wypełnienia kompletu dokumentów rekrutacyjnych w określonych terminach.

4. Rekrutacja nauczycieli opiekunów praktyk

W trosce o jak najwyższy poziom praktyk wprowadzono kryterium, by nauczyciele, którzy chcą pełnić funkcję opiekuna podczas praktyki, zarówno śródrocznej, jak i ciągłej, legitymowali się odpowiednim stopniem awansu zawodowego – nauczyciela mianowanego (minimum) bądź dyplomowanego, co było gwarancją należytego doświadczenia. Aby

wyłonić opiekunów praktyk, organizowane były konkursy, które gwarantowały wyłonienie doświadczonej i wyposażonej w niezbędne kwalifikacje kadry.

Nauczyciele ze zrekrutowanych szkół zostali przeszkoleni z zakresu treści programowych opracowanych w ramach projektu, założeń sprawowania funkcji opiekuna praktyk oraz prowadzenia dokumentacji projektowej i procesu edukacyjnego studentów.

V Promocja projektu

1. Produkty promocyjne

W celu rozpoczęcia działań promocyjnych i sprawnego przeprowadzenia promocji projektu i rekrutacji wśród grupy docelowej oraz dotarcia do jak najszerszego grona potencjalnych uczestników projektu (zarówno studentów, jak i nauczycieli oraz placówek edukacyjnych) opracowano i wydrukowano następujące produkty promocyjne:

- dwustronne ulotki ilustrujące założenia projektu i prezentujące korzyści wynikające z przystąpienia do projektu
- plakaty zawierające wybrane najważniejsze informacje o projekcie
- tabliczki informujące o realizacji projektu

Produkty promocyjne dystrybuowane były zarówno wśród studentów, jak i placówek edukacyjnych i nauczycieli w celu dotarcia do wszystkich potencjalnych zainteresowanych.

Stworzona została również baza mailingowa wszystkich przedszkoli i szkół z terenu województwa warmińsko-mazurskiego. Dodatkowo w ramach działań promocyjnych powstała podstrona na stronie internetowej Katedry Aksjologicznych Podstaw Edukacji jako jednostki realizującej projekt. Na stronie internetowej zamieszczane były informacje i dokumenty związane z realizacją projektu. W uczelnianym miesięczniku „Wiadomości Uniwersyteckie” zamieszczono artykuł informujący o realizacji projektu i zachęcający do udziału.

Rozpropagowanie informacji o projekcie umożliwiło proces rekrutacji uczestników – zarówno studentów, jak i nauczycieli i placówek edukacyjnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego.

W celach promocyjnych została również wydana niniejsza publikacja, która zostanie rozdystrybuowana wśród placówek edukacyjnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego (przedszkola, szkoły podstawowe) zawierająca nowy jakościowo modelowy program praktyk pedagogicznych.

Aby upowszechnić informacje o projekcie zorganizowano konferencję podsumowującą realizację projektu. Podczas konferencji zaprezentowane zostały wystąpienia związane

Rezultaty wdrażania projektu „Przez praktykę do zawodu”

W projekcie można wyodrębnić dwa główne działania, dla których pozostałe działania są działaniami towarzyszącymi. Są to praktyka ciągła i praktyka śródroczna. W latach 2012–2015 w projekcie przeprowadzono 3 praktyki ciągłe odbywające się zawsze we wrześniu oraz 3 praktyki śródroczne realizowane w trakcie każdego roku szkolnego.

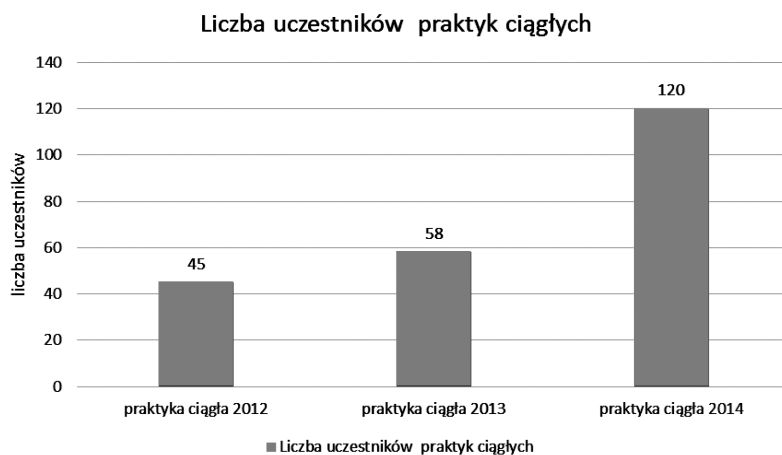
Łącznie w projekcie wzięło udział 296 studentek i 3 studentów.

Praktyki ciągłe były realizowane w każdym roku we wrześniu. Łącznie odbyły się 223 praktyki.

W poszczególnych praktykach uczestniczyła następująca liczba osób:

- praktyka ciągła 2012 rok – 45 osób;
- praktyka ciągła 2013 – 58 osób;
- praktyka ciągła 2014 – 120 osób.

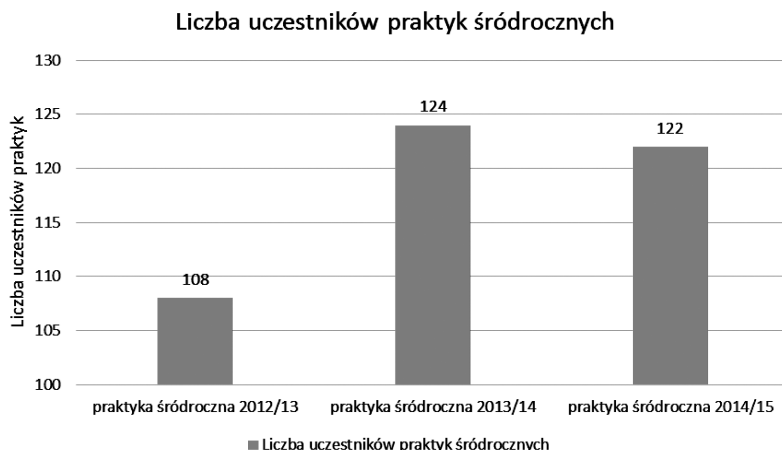
Wykres 1. Liczba uczestników praktyk

Każda praktyka śródroczna realizowana była przez dwa semestry w każdym roku akademickim od października do czerwca. Łącznie odbyły się 354 praktyki. W poszczególnych praktykach uczestniczyła następująca liczba osób:

- praktyka śródroczna 2012/2013 – 108 osób;
- praktyka śródroczna 2013/2014 – 124 osób;
- praktyka śródroczna 2014/2015 – 122 osób.

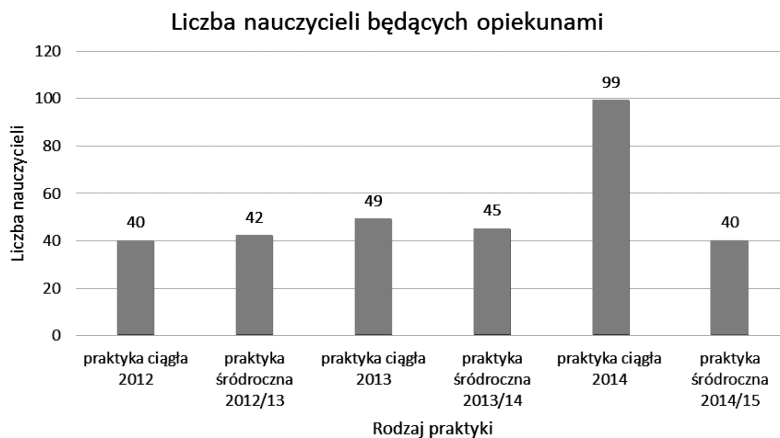
Wykres 2. Liczba uczestników praktyk

W projekcie wzięło udział 135 nauczycieli. Jeden nauczyciel mógł być opiekunem podczas kilku praktyk. W poszczególnych praktykach opiekunami była następująca liczba osób:

- praktyka ciągła 2012 rok – 40 osób;
- praktyka śródroczna 2012/2013 – 42 osoby;
- praktyka ciągła 2013 – 49 osób;
- praktyka śródroczna 2013/2014 – 45 osób;
- praktyka ciągła 2014 – 99 osób;
- praktyka śródroczna 2014/2015 – 40 osób.

Wykres 3. Liczba nauczycieli będących opiekunami praktykantów

Nauczyciele uczestniczyli w warsztatach przygotowujących do sprawowania funkcji opiekuna praktyki oraz sprawowali tę funkcję w praktyce. Warsztaty przygotowywały do każdej praktyki. Każdy nauczyciel mógł wziąć udział w więcej niż jednym warsztacie. Łącznie w warsztatach wzięło udział 117 osób.

W projekcie wzięły udział łącznie 72 placówki edukacyjne. Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich placówek biorących udział w projekcie.

- Integracyjne Przedszkole Publiczne nr 4 w Bartoszycach
- Junior Academy Przedszkole Językowe w Olsztynie
- Miejskie Przedszkole „ŚwiatEŁKo” w Ełku
- Miejskie Przedszkole nr 2 „Fantazja” w Szczytnie
- Miejskie Przedszkole w Białej Piskiej
- Niepubliczne Przedszkole „Promyczek” w Olsztynie
- Oddział Przedszkolny przy Zespole Szkół nr 2 w Nidzicy
- Przedszkole nr 1 w Orniecie
- Przedszkole „Szesnastka” im. Ireny Kwintowej w Olsztynie
- Przedszkole Art School w Olsztynie
- Przedszkole Miejskie „Jedyneczka” w Morągu
- Przedszkole Miejskie nr 1 w Ostródzie
- Przedszkole Miejskie nr 1 w Pieszku
- Przedszkole Miejskie nr 1 z Oddziałem Integracyjnym w Giżycku
- Przedszkole Miejskie nr 10 w Olsztynie

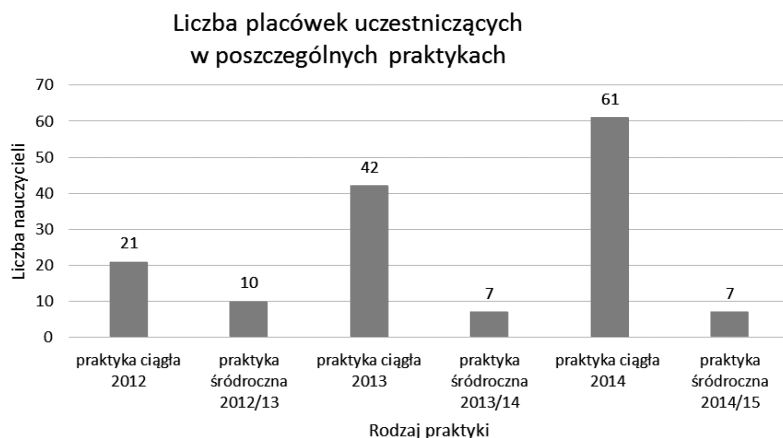
Przedszkole Miejskie nr 12 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 13 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 14 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 15 im. Wandy Chotomskiej w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 17 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 19 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 20 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 21 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 23 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 24 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 3 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 37 w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 4 Giżycku
Przedszkole Miejskie nr 40 im. Żaczka w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 6 im. Jeana de La Fontaine'a w Olsztynie
Przedszkole Miejskie nr 6 w Iławie
Przedszkole Miejskie w Barczewie
Przedszkole Miejskie w Lubawie
Przedszkole Niepubliczne „Miś” w Lidzbarku Warmińskim
Przedszkole Niepubliczne „Nutka” w Olsztynie
Przedszkole nr 2 w Ornecie
Przedszkole nr 4 w Nidzicy
Przedszkole nr 6 „Pod Zielonym Parasolem” w Morągu
Przedszkole Prywatne „Urwis” w Olsztynie
Przedszkole Publiczne nr 1 „Stokrotka” w Mrągowie
Przedszkole Publiczne nr 9 w Bartoszycach
Przedszkole Samorządowe nr 1 w Gołdapi
Przedszkole Samorządowe nr 2 w Dobrym Mieście
Przedszkole Wojskowe nr 36 w Braniewie
Samorządowe Przedszkole nr 2 im. Misia Uszatka w Węgorzewie
Samorządowe Przedszkole z Grupą Integracyjną im. Kubusia Puchatka w Węgorzewie
Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Upałtach
Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki w Jonkowie
Szkoła Podstawowa im. Ziemi Warmińskiej w Bisztyнку
Szkoła Podstawowa nr 1 im. M. Kopernika w Węgorzewie

Szkoła Podstawowa nr 1 im. Ryszarda Knosały w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 10 im. Władysława Broniewskiego w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 15 im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 2 im. I Dywizji T. Kościuszki w Ełku
Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 29 im. J. Liszewskiego w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 30 im. Marii Zientary-Malewskiej w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 32 w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 4 im. I Dywizji Piechoty w Giżycku
Szkoła Podstawowa nr 6 im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Olsztynie
Szkoła Podstawowa nr 7 im. Janusza Korczaka w Giżycku
Szkoła Podstawowa w Pieniężnie
Szkoła Podstawowa w Ukcie
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Biesalu
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Łęgajnach
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Ostródzie
Zespół Szkół nr 1 w Mrągowie
Zespół Szkół nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi w Kętrzynie
Zespół Szkół w Prątnicy
Zespół Szkół w Szymanach
Zespół Szkół w Zalewie

W jednej placówce edukacyjnej mogły odbyć się zarówno praktyki ciągłe, jak i śródroczne. W poszczególnych praktykach brała udział następująca liczba placówek:

- praktyka ciągła 2012 rok – 21 placówek;
- praktyka śródroczna 2012/2013 – 10 placówek;
- praktyka ciągła 2013 – 42 placówki;
- praktyka śródroczna 2013/2014 – 7 placówek;
- praktyka ciągła 2014 – 61 placówek;
- praktyka śródroczna 2014/2015 – 7 placówek.

Wykres 4. Liczba placówek uczestniczących w poszczególnych placówkach

We wniosku o dofinansowanie założono rezultaty, które zostaną osiągnięte dzięki realizacji projektu. Głównym rezultatem określonym w dokumentacji konkursowej była liczba jednostek prowadzących kształcenie nauczycieli (tj. szkół wyższych oraz kolegów nauczycielskich), które zastosowały nowe formy i zasady kształcenia nauczycieli. Wartość docelowa wskaźnika wynosiła 1, został on osiągnięty w 100%.

Poniżej przedstawiono rezultaty projektu, jakie określono we wniosku o dofinansowanie, oraz stopień ich zrealizowania.

Tabela 1. Rezultaty projektu

Lp.	Nazwa wskaźnika	Założona wartość docelowa wskaźnika	Wartość osiągnięta	Stopień realizacji wskaźnika
1.	Liczba studentów/-ek biorących udział w projekcie	210	299	142%
2.	Liczba studentów/-ek, którzy nabydą umiejętności tworzenia planów dydaktycznych zajęć zgodnych z potrzebami danej klasy	210	224	107%

Lp.	Nazwa wskaźnika	Założona wartość docelowa wskaźnika	Wartość osiągnięta	Stopień realizacji wskaźnika
3.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela wychowawcy	210	224	107%
4.	Liczba studentów/-ek, którzy zapoznają się z procedurami oraz dokumentacją organizacji pracy nauczyciela oraz rady pedagogicznej	210	224	107%
5.	Liczba studentów/ek, którzy nabędą umiejętności dokonywania diagnozy pedagogicznej, uwzględniającej różne uwarunkowania zachowań ucznia oraz indywidualne potrzeby	210	224	107%
6.	Modelowy system praktyk pedagogicznych na specjalnościach edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja	1	1	100%
7.	Sieć min. 30 placówek edukacyjnych przygotowanych do przyjmowania praktykantów	30	72	240%
8.	Liczba opracowanych wspólnie z opiekunami lepszych jakościowo programów praktyk	4	0	0%
9.	Liczba studentów/ek, którzy ocenią praktyki jako sprawnie zorganizowane	210	224	107%
10.	Liczba nauczycieli przygotowanych do pełnienia roli opiekunów praktyk pedagogicznych	84	117	139%
11.	Liczba nauczycieli, u których podniesiono umiejętności niezbędne do sprawowania funkcji opiekuna	84	117	139%

Lp.	Nazwa wskaźnika	Założona wartość docelowa wskaźnika	Wartość osiągnięta	Stopień realizacji wskaźnika
12.	Liczba nauczycieli, u których zwiększono wiedzę o oczekiwaniach UWM względem praktyk	84	117	139%
13.	Liczba studentów/-ek, którzy dzięki odbyciu praktyk zostaną wyposażeni w umiejętności niezbędne w pracy nauczyciela	210	224	107%
14.	Liczba studentów/-ek, którzy nabyli umiejętności konstruowania własnych programów oraz dokumentacji nauczycielskiej	210	224	107%
15.	Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności wyznaczania kierunku działań naprawczych i rozwijających dziecko	210	224	107%
16.	Liczba studentów/-ek, którzy podnieśli umiejętności planowania własnej kariery zawodowej, poznali własne umiejętności, uzdolnienia, mocne strony	210	224	107%

Uczestnicy projektu byli osobami o zróżnicowanej sytuacji na rynku pracy. Oprócz nauczycieli zatrudnionych w placówkach edukacyjnych uczestnikami byli studenci, którzy mają różny status na rynku pracy. Zdecydowana większość z nich była nieaktywna zawodowo, ale znalazły się w projekcie również osoby, które były zatrudnione.

W projekcie uczestniczyło łącznie 159 osób zamieszkałych na terenach wiejskich, a 256 zamieszkuje w mieście.

Tabela 2. Uczestnicy w projekcie w podziale na status na rynku pracy

Lp.	Status osoby na rynku pracy	Liczba kobiet	Liczba mężczyzn	Ogółem
1.	Bezrobotni	0	0	0
	w tym osoby długotrwale bezrobotne	0	0	0
2.	Osoby nieaktywne zawodowo	290	2	292
3.	Zatrudnieni	121	2	123
4.	Ogółem	411	4	415
	w tym osoby z terenów wiejskich	159	0	159

W projekcie 296 osób to osoby w przedziale wiekowym 15–24 lata. W wieku 55-64 lat było 9 osób. Pozostałe osoby to osoby w przedziale 25–54 lata.

Tabela 3. Osoby, które rozpoczęły udział w projekcie, znajdujące się w dwóch grupach wiekowych 15–24 i 55–64 lata

Lp.	Przedział wiekowy	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	osoby młode (15–24 lata)	294	2	296
2.	osoby w wieku starszym (55–64 lata)	9	0	9
	w tym pracownicy w wieku starszym (55–64 lata)	9	0	9

W projekcie uczestniczyło 265 osób z wykształceniem ponadgimnazjalnym oraz 2 z wykształceniem pomaturalnym. Wykształcenie wyższe miało 148 osób.

Tabela 4. Podział uczestników projektu ze względu na wiek

Lp.	Wykształcenie	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	Podstawowe, gimnazjalne i niższe	0	0	0
2.	Ponadgimnazjalne	262	3	265
3.	Pomaturalne	2	0	2
4.	Wyższe	147	1	148
5.	Ogółem	411	3	415

Wnioski:

- zrealizowano zaplanowane we wniosku o dofinansowanie wskaźniki;
- w projekcie uczestniczyło więcej osób, niż zaplanowano;
- każda ze studentek i studentów mogli uczestniczyć w więcej niż jednej praktyce;
- w 72 placówkach edukacyjnych przygotowano 117 nauczycieli do sprawowania funkcji opiekuna praktyki.

Praktyki pedagogiczne w ramach projektu edukacyjnego „Przez praktykę do zawodu” – opinie i refleksje studentów

Niniejsza publikacja jest poświęcona praktykom pedagogicznym: śródrocznej i ciągłej w przedszkolu oraz w szkole, które odbywali studenci edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej (dalej EWiP) oraz wczesnej edukacji (dalej WE) Wydziału Nauk Społecznych UWM w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” realizowanego w latach 2012–2015. Realizację projektu poprzedziły badania pilotażowe zarówno wśród nauczycieli, jak i studentów pedagogiki specjalności EWiP i WE. Badania skupiły się na analizie takich obszarów jak sposoby organizacji studenckich praktyk pedagogicznych, realizacja praktyk w placówkach oświatowych, dokumentacja obowiązująca na uniwersytecie. Podczas konsultacji dyrektorzy i nauczyciele przedszkoli i szkół podstawowych kształcących w zakresie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej zwracali uwagę na niewystarczającą liczbę godzin praktyki studenckiej w placówkach i – co za tym idzie – krytycznie wypowiadali się na temat umiejętności praktycznych absolwentów pedagogiki.

Niepokojące wyniki tych badań pozwoliły na wysunięcie następujących wniosków: udoskonalenia wymaga program praktyk oraz dokumentacja praktyk, w której zauważono braki dotyczące chociażby realizacji praktyki śródrocznej, a także konieczne jest podjęcie działań w celu podniesienia umiejętności praktycznych studentów – przyszłych nauczycieli. Utwierdziły autorów projektu w przekonaniu, że projekt „Przez praktykę do zawodu” wnie- sie istotny wkład w poprawę jakości praktyk, a także wpłynie na podniesienie jakości przygotowania praktycznego studentów do zawodu nauczyciela, a nauczycieli do pełnienia funkcji opiekuna. Należy zauważyć, że kształcenie przyszłych nauczycieli w Polsce nie należy do łatwych zadań ze względu na zmiany w systemie oświaty, w programie nauczania zachodzące w ostatnich latach czy objęcie sześciolatków obowiązkiem szkolnym, w parze z którymi powinna iść modernizacja kształcenia, a także doksztalcenie nauczycieli.

Praktyczne kształcenie przyszłych nauczycieli jest istotnym elementem przygotowania do zawodu. Poprzez praktykę student ma możliwość poznania specyfiki pracy z dzieckiem, dostrzeżenia jej wieloaspektowości. Praktykant weryfikuje wiedzę i umiejętności w rzeczywistości edukacyjnej, stara się rozpoznać i ocenić własne predyspozycje do wykonywania zawodu. Należy zwrócić również uwagę na specyfikę zawodu nauczyciela – ściśle wiąże się z odpowiedzialnością, wymaga odpowiedniego, bardzo dobrego przygotowania, a także na niezwykłą rolę, którą pełni w rozwoju dziecka nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej – jest i opiekunem, i pomocnikiem w codziennych aktywnościach dzieci, przewodnikiem w obszarze wiedzy i umiejętności, a w sferze wartości i postaw moralnych wzorem do naśladowania. W związku z tym studia pedagogiczne – zgodnie ze standardami kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela określonymi w załączniku do Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego – na specjalnościach edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja powinny wyposażać przyszłych pedagogów w kompetencje kierunkowe, a także rozwijać szereg kompetencji osobistych, m.in. otwartość, empatię, umiejętność autokontroli i budowania pozytywnych relacji interpersonalnych, umiejętność aktywizacji myślenia wychowanków, stawiania im nowych zadań rozwojowych i wspierania ich twórczych postaw, umiejętność wykorzystania nowoczesnych technologii w edukacji¹. W tym miejscu rodzi się pytanie, w jaki sposób możliwie najlepiej przygotować kandydatów na nauczycieli, łącząc kształcenie teoretyczne z kształceniem praktycznym. Wydaje się, że istotną rolę odgrywają tu praktyki pedagogiczne w odpowiednich placówkach, w których opiekunami praktykantów są wykwalifikowani, z odpowiednim stażem nauczyciele.

Nawiązując do powyższego, projekt „Przez praktykę do zawodu” zakładał realny wzrost umiejętności pracy z dziećmi, przygotowanie od strony praktycznej do pracy w placówkach edukacyjnych, poznanie rzeczywistości przedszkolnej/szkolnej. Dzięki uczestnictwu w projekcie studenci mieli pewność pełnego zaangażowania i pomocy ze strony nauczyciela opiekuna oraz metodyka z ramienia UWM. Projekt umożliwiał im uczestnictwo w różnorodnych formach kształcenia zawodowego podnoszących jakość ich praktycznego przygotowania do zawodu. Przez trzy lata studenci realizowali praktyki pedagogiczne w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”, dlatego wydaje się konieczne zastanowienie się nad refleksjami i opiniami uczestników i na ich podstawie podsumowanie realizacji celów projektu, jakim było m.in. podniesienie jakości praktyk pedagogicznych oraz lepsze przygotowanie przyszłych nauczycieli do wykonywania zawodu. Przed prezentacją wypowiedzi studentów

¹ <http://wns.uwm.edu.pl/wp-content/uploads/2015/03/08-wczesnoszkolna-i-przedszk.pdf>, data dostępu: 23.05.2015.

po odbyciu praktyk pokrótce zostaną zaprezentowane główne informacje na temat poszczególnych ich rodzajów.

Harmonogram praktyk odbywanych w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” został zintegrowany z programem kształcenia na kierunku pedagogika, specjalność edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna². W jednym roku akademickim praktykant zobowiązany był do zrealizowania określonej liczby godzin praktyk wynikających z przepisów MNiSW, MEN oraz wewnątrzuczelnianych założeń (na UWM wymiar praktyk w przedszkolu i szkole podstawowej łącznie w roku akademickim wynosi 190 godzin praktyk obserwacyjnych, czynnych, asystenckich: śródroczna, ciągła). Modelowe programy praktyk wypracowane na potrzeby projektu i modyfikowane w trakcie jego realizacji uwzględniają realizację praktyk w trzech głównych komponentach:

1. Warsztaty
2. Praktyka śródroczna (obserwacyjna, czynna, asystencka, w tym doradztwo – konsultacje)
3. Praktyka ciągła (obserwacyjna, czynna, asystencka, w tym doradztwo – konsultacje).

Poszczególne komponenty praktyki pedagogicznej zostaną pokrótce omówione ze szczególnym zwróceniem uwagi na charakterystyczne opinie i refleksje studentów po udziale w każdym z nich.

1. Warsztaty

Warsztaty dla studentów były pierwszym etapem wdrażania modelowych programów praktyk. Poprzedzały konkretny rodzaj praktyki (śródroczna, ciągła) odbywanych w konkretnym w roku akademickim. Na każdy z nich przypadały odrębne warsztaty w wymiarze 8 godzin. Były poświęcone zagadnieniom dotyczącym organizacji i zadań praktyki na poszczególnych etapach kształcenia (przedszkole, szkoła), z zasadami odbywania praktyki, z dokumentacją i zasadami jej wypełniania, warunkami zaliczenia, zagadnieniom metodycznym, np.

² Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty: Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198), Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz. 1084); Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131); Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich.

poziomy planowania w edukacji przedszkolnej, sytuacje edukacyjne charakterystyczne dla różnych form pracy pedagogicznej, metody pracy z dzieckiem (m.in. metoda dobrego startu opracowana przez prof. Martę Bogdanowicz), eksperymenty w edukacji przedszkolnej, zdarzenia krytyczne w edukacji przedszkolnej, diagnoza pedagogiczna, studium przypadku, organizacja zajęć zintegrowanych, konstruowanie scenariusza zajęć zintegrowanych, planowanie zajęć matematycznych, zapoznanie z podręcznikami obowiązującymi w szkole (m.in. z nowym podręcznikiem dla klasy pierwszej szkoły podstawowej pt. „Nasz elementarz”), ich analiza krytyczna, z nową podstawą programową oraz wyznacznikami efektywności procesu uczenia się. Prowadzili je doświadczeni metodycy. Poniżej zostały przytoczone najczęściej pojawiające się opinie i uwagi studentów na temat warsztatów.

Opinie i uwagi po warsztatach dotyczących praktyki ciągłej:

Studenci I roku EWiP 2014:

Bardzo przydatne warsztaty i pomocne; Bardzo mi się podoba forma prowadzenia zajęć; Prowadząca w jasny sposób przeprowadziła warsztaty; Były bardzo dobrze przygotowane i poprowadzone. Pani prowadząca w bardzo jasny i dokładny sposób wyjaśniła zasady prowadzenia dziennika i sposoby przeprowadzania ćw.; Jestem bardzo mile zaskoczona organizacją warsztaty; Nie mam uwag; Wszystko zostało omówione; Były przeprowadzone interesująco i rzeczowo; Dobry prowadzący; Nic nie brakowało; Nie brakowało żadnych zagadnień. Warsztaty interesujące, dużo informacji! Wspaniała prowadząca!; ogólnie bardzo przydatne; Bardzo mi przybliżył to, jak będzie wyglądała praktyka ciągła; Warsztaty były bardzo atrakcyjne poznawczo i bogate w nową wiedzę.

Studenci II roku EWiP, 2014:

Warsztaty bardzo przydatne, prowadzone w sposób bardzo profesjonalny; Było super!; Bardzo przydatne; Ciekawe, przydatne do praktyki ciągłej; Pani prowadząca warsztaty wyjaśniła bardzo dobrze wszystkie zagadnienia; Były zrealizowane zagadnienia, które mnie interesowały; Ogólne uwagi są pozytywne. Warsztaty bardzo mi się podobały.

Studenci I roku EWiP, 2013:

Uważam, że było wiele zagadnień przydatnych, dobrze rozplanowanych w czasie i nie trzeba było dodawać innych zagadnień. Prowadzone były w bardzo ciekawy sposób. Wiele praktycznych ćwiczeń zostało przeprowadzonych, które przydadzą się w działalności praktycznej zarówno na praktyce, jak i w przyszłej pracy; Warsztaty bardzo przydatne, dowiedziałam się

wiele ważnych informacji; Szczegółowo omówione zostały wszystkie zagadnienia. Niczego nie brakowało. Prowadząca zajęcia była doskonale przygotowana pod względem teoretycznym, jak i praktycznym. Bardzo mi się podobało, Niczego nie brakowało. Warsztaty zostały poprowadzone w sposób jasny i zrozumiały, Dowiedziałam się ważnych informacji odnośnie praktyki.

Studenci II roku EWiP, 2013:

Przyjemnie, miło i ciekawie; Dobrze, ciekawie poprowadzone w sposób zrozumiały.

Opinie i uwagi odnośnie do warsztatów związanych z praktyką śródroczną:

Warsztaty bardzo dobrze przygotowane pod względem metodycznym, treściowym, dużo treści wziętych z życia; Warsztat przeprowadzony solidnie z zakresu wiedzy ogólnej, nie umiem wskazać, co mogłoby być dodatkowo; Warsztat niezwykle pomocny, przydatny i na pewno potrzebny; Bardzo dobrze prowadzone; Dzięki prowadzącej warsztaty uważam za udane i przydatne; Warsztat prowadzony bardzo profesjonalnie, zrozumiałe dla uczestników; Bardzo ciekawy i absorbujący warsztat; Miła atmosfera, prowadząca dobrze przygotowana; Warsztaty bardzo ciekawe, dające dużo nowych doświadczeń.

Jak widzimy, studenci najczęściej wypowiadali się pozytywnie na temat warsztatów. Docenili ich wagę i przydatność w odbywaniu praktyki, a nawet w przyszłej pracy w zawodzie. Podkreślali solidne przygotowanie metodyczne trenerów prowadzących warsztaty i ich profesjonalizm, a także atmosferę panującą podczas tych zajęć.

2. Praktyka śródroczna

Kolejnym etapem wdrażania modelowych programów praktyk była realizacja praktyki śródrocznej: obserwacyjnej, asystenckiej, czynnej, przez studentów pedagogiki studiów I stopnia, specjalności: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna.

Studenci odbywali praktykę śródroczną w miejskich przedszkolach i szkołach znajdujących się na terenie Olsztyna. Przez cały rok akademicki zarówno obserwowali, jak i prowadzili zajęcia, które były prowadzone systematycznie, w dniach ustalonych z placówkami i metodykami prowadzącymi. Zadaniem studentów było także odbycie dwóch pięciodzinnnych dyżurów asystenckich w roku akademickim, po jednym w każdym semestrze, najczęściej w placówce edukacyjnej, w której realizowali praktykę śródroczną. Ta forma aktywności studentów, podobnie jak ich udział w warsztatach, była novum w odniesieniu do praktyki śródrocznej realizowanej przed rozpoczęciem projektu. Celem dyżuru było m.in.

prowadzenie obserwacji rozwoju dzieci/uczniów, organizacji pracy w przedszkolu/szkole, uczenie się wchodzenia w interakcje z wychowankami/uczniami, pomoc nauczycielowi w działaniach o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i opiekuńczym, poznanie zasad planowania dnia aktywności dziecka/ucznia – nauczyciela w przedszkolu/szkole, obserwowanie i poznawanie czynności dodatkowych, jakie wykonuje nauczyciel w przedszkolu/szkole: udział w radach pedagogicznych, zebrania z rodzicami, współpraca przy projektach, wycieczkach, festynach, organizacja uroczystości, obserwowanie dzieci/uczniów w różnych sytuacjach, np. w nawiązywaniu interakcji, z nauczycielem opiekunem omawianie wyników obserwacji i odnoszenie ich do teorii o rozwoju dziecka/ucznia oraz wyjaśnianie zjawisk pedagogicznych, towarzyszenie nauczycielowi w trakcie wykonywania przez niego różnego typu zajęć administracyjnych i organizacyjnych, pełnienie dyżurów, uzupełnienie dziennika, kart obserwacji, sprawdzanie zeszytów, prac uczniowskich oraz wypełnianie innych zadań.

Większość wypowiedzi ograniczała się do opisu przebiegu dyżuru asystenckiego. Poniżej przytoczone zostały tylko te z nich, które zawierają ciekawe spostrzeżenia i refleksje.

– Ewa, studentka I roku EWiP, dyżur asystencki w Przedszkolu Miejskim nr 19 w Olsztynie, grupa wiekowa 5–6-latki, 23.05.2013:

Dyżur rozpoczęłam o godzinie 9. Na początku przyglądałam się prowadzonym zajęciom, jakimi była próba do inscenizacji „Dzień Matki i Ojca”. Po próbie dzieci siadły do stolików i kończyły upominki dla rodziców z okazji ich święta, a ja im w tym pomagałam. Po skończonej pracy dzieci miały czas na zabawę dowolną. Następnie był obiad, a po obiedzie poszliśmy na przedszkolny plac zabaw. Po powrocie z placu zabaw była kolejna próba do inscenizacji, tym razem generalna na sali gimnastycznej, ponieważ tam odbywało się przedstawienie.

W czasie zabaw dowolnych pomagałam dzieciom w czynnościach higienicznych (mycie zębów), pilnowałam ogólnego porządku i spokoju. Miałam okazję pracować indywidualnie z jednym chłopczykiem z którym ćwiczyłam wierszyk do inscenizacji, ponieważ myliła mu się jego kwestia. Chłopczyk był zadowolony, ponieważ nauczył się poprawnie recytować swój tekst.

Podczas dyżuru mogłam bliżej przyjrzeć się, jak wygląda praca w moim przyszłym zawodzie. W wolnej chwili nauczycielka zapytała mnie o plany na przyszłość i udzieliła kilku cennych wskazówek. Czas spędzony w przedszkolu tego dnia był dla mnie cenny i pozwolił wyciągnąć mi wnioski na przyszłość oraz pokazał, nad czym powinnam jeszcze popracować.

– Anna, studentka I roku EWiP, dyżur asystencki w Przedszkolu Miejskim nr 13 w Olsztynie, grupa wiekowa 3-latki, 20.12.2013:

W przedszkolu byłam o godzinie 7.10. Od tej godziny dzieci przychodziły do Sali i miały czas na zabawy dowolne. Dzieci przychodzące witały się z panią przez podanie ręki. Kiedy biegały po sali pani nauczycielka przypominała, że nie wolno im biegać. [...] O godzinie 8.30 dzieci zaczęły bawić się z panią na dywanie i śpiewać piosenki. O 8.40 pani powiedziała dzieciom, żeby umyły ręce przed śniadaniem, następnie zjadły śniadanie. Po śniadaniu umyły zęby (pomagałam dzieciom nałożyć pastę na szczoteczki i podawałam im kubeczki). O 9.15 do sali przysłała grupa „Pszczółek” razem z nauczycielką i dzieci wspólnie oglądały film „Rudolf czerwono nosy renifer”. Około godziny 10.15 dwóch chłopców znudzonych filmem zaczęło w ciszy bawić się przy stoliku. Film zakończył się o godzinie 10.30, po czym dzieci mogły bawić się przy stoliku lub na dywanie (włączałam się w zabawę z dziećmi). O godzinie 12.00 dzieci zjadły obiad, podczas jedzenia pani rozkładała im kloce, na których po zjedzeniu dzieci mogły się położyć. Mój dyżur zakończył się o godzinie 12.30. Większość dzieci odpoczywała wtedy na kocach. Przed wyjściem pomagałam nauczycielce przygotować stoliki do wigilii grupowej.

Pierwszy dyżur asystencki pozwolił mi zapoznać się z codziennością przedszkolną. Widziałam, w jaki sposób nauczycielka powinna kierować grupą przedszkolną i jak zorganizować dzieciom czas. Ponadto przekonałam się, jak w praktyce wygląda rozkład pierwszej części dnia. Mój dyżur przypadł na dzień wigilii grupowych, przez co mogłam obserwować, jak wygląda w przedszkolu świąteczny dzień. Dzieci odczuły, że jest to wyjątkowy czas przez oglądanie tematycznego filmu.

Podczas dyżuru zaobserwowałam, jak w praktyce wyglądają zabawy dowolne oraz jak planować dzień pracy. Dowiedziałam się, jak ważne jest ustalanie z dziećmi zasad, jakie powinny być respektowane na terenie Sali oraz w jaki sposób prowadzić rozmowy z dziećmi.

– Natalia, studentka II roku EWiP, SP 22 im. M. Dąbrowskiej w Olsztynie, 15.03.2013, 28.05.2013:

W trakcie dyżurów asystenckich pomagałam nauczycielce klasy III w organizacji lekcji, kserowałam karty pracy, przygotowywałam arkusze testów dla dzieci. Na każdym dyżurze pomagałam dzieciom w rozwiązywaniu zadań (zwłaszcza matematycznych, ale też na j. polskim). Przede wszystkim obserwowałam pracę nauczyciela i to, jak z różnymi zadaniami radzą sobie dzieci. Patrzyłam również na to, jak dzieci zachowują się na przerwach, czy sobie pomagają itp.

Uczestnictwo w dyżurach asystenckich daje większy obraz na to, jak naprawdę wygląda praca w szkole. Uważam, że jest to ciężka praca, zważając na różnice intelektualne dzieci.

Poza tym być w szkole tyle godzin daje zupełnie inne odczucie niż półtoragodzinna praktyka w szkole.

– Patrycja, studentka II roku EWiP, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie:

Dnia 26 lutego 2013 r. odbyłam w ramach praktyki śródrocznej dyżur asystencki w Szkole Podstawowej im. Jarosława Dąbrowskiego w Olsztynie w klasie IIIc. Podczas dyżuru miałam okazję obserwować różne formy zajęć w ramach tematu dnia: „Zimowa wycieczka w góry”. Zapoznałam się z ćwiczeniami i kartami pracy uczniów, dzięki czemu poznałam różne rodzaje zadań i poleceń, z jakimi stykają się uczniowie podczas pracy z podręcznikami. W ramach edukacji polonistycznej uczniowie konstruowali krótkie opowiadania o zabawach zimowych. Później miałam możliwość sprawdzenia poprawności ortograficznej i gramatycznej stworzonych tekstów oraz sposobów tworzenia wypowiedzi pisemnej przez uczniów. W czasie zajęć z edukacji matematycznej uczniowie wykonywali zadania w dzieleniu przez 7 w zakresie 100. Pomagałam tym uczniom, którzy mieli trudności z wykonywaniem obliczeń. Podczas dyżuru miałam też możliwość poznania zasad organizacji zajęć z obszaru edukacji muzycznej. Dzieci wykonywały zadania – ćwiczenia rytmiczne, a następnie uczyły się piosenki i zapisywały nuty. Uczestniczyłam także w zajęciach komputerowych, podczas których uczniowie pracowali z programami edukacyjnymi. Myślę, że podczas uczestnictwa w tych zajęciach zdobyłam przydatne wiadomości odnośnie sposobów prowadzenia np. zajęć z edukacji muzycznej. Także zapoznanie z podręcznikami oraz pracami wykonywanymi przez uczniów dostarczyło mi informacji o tym, jak prowadzić pracę dydaktyczno-wychowawczą z uczniami klasy III.

– Monika, studentka II roku EWiP, Szkoła Podstawowa nr 22 w Olsztynie, 16.01.2013:

Dnia 16.01.2013 roku odbyłam dyżur asystencki w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie [...]. Pierwsza lekcja była religia. Zajęcia rozpoczęły się wspólną modlitwą, następnie uczniowie uzupełniali ćwiczenia. Część osób została przepytana z Katechizmu w ramach przygotowania się do przyjęcia Pierwszej Komunii Świętej. Na lekcji języka angielskiego dzieci uczyły się słownictwa dotyczącego wyposażenia domu, za pomocą stron internetowych np. łączyły obrazki z odpowiednim wyrazem. Grały również w grę, której musiały zaznaczać baloniki z literką, która usłyszały. Jednak zainteresowane było tylko to dziecko, które aktualnie wykonywało zadania przy laptopie, a reszta uczniów się nudziła. Następnie razem z nauczycielką uzupełniały zadania w książce, utrwalaly użycie przymków, np. uzupełniały luki w zdaniach. Kolejne 3 lekcje to nauczanie zintegrowane. Po omówieniu tekstu uczniowie

indywidualnie pisali własny rozdział do lektury „Plastusiowy pamiętnik”. [...] pomagałam dzieciom ułożyć w zdania ich pomysły. [...] Na lekcji matematyki uczniowie utrwalali zapis cyfr rzymskich i rozwiązywali zadania problemowe. Ku mojemu zaskoczeniu bardzo dużo dzieci doskonale radziło sobie z rozwiązywaniem zadań problemowych. Ostatnia godzina, czyli zajęcia wyrównawcze, były tylko dla uczniów, którzy potrzebowali dodatkowego wyjaśnienia materiału i utrwalenia wiedzy. W tym czasie rozwiązywali karty pracy.

Dzięki możliwości uczestniczenia w dyżurze asystenckim miałam szansę zdobycia doświadczenia poprzez obserwowanie pracy nauczycielki i zwrócenie uwagi na różne sposoby radzenia sobie z problemami, które czasami pojawiają się w trakcie zajęć. Chętnie pomagałam dzieciom, jak i nauczycielce.

– Marlena, studentka II roku EWiP, SP 2 w Olsztynie, 29.11.2012:

Podczas dyżuru asystenckiego uczestniczyłam w zabawach andrzejkowych. Na początku przybliżyłam historię andrzejek. Dzieci były ciekawe tego, jak kiedyś obchodzono andrzejki. Porównywały dawne zwyczaje do obecnych. Następnie rozpoczęło się wróżenie. Przeprowadziłam z dziećmi szereg wróżb, m.in. wróżbę z butami, przebijanie serca, co miało wskazać imię przyszłej sympatii, numerologia. Po przeprowadzeniu wszystkich zaplanowanych wróżb uczniowie w zeszytach zapisali, jakie wróżby im się najbardziej podobały i dlaczego. Odpowiedzi były różne, ale wszystkie równie ciekawe. Po tym razem z dziećmi przygotowałam miejsce na tańce. Na sam koniec uczniowie mieli poczęstunek i zabawę przy ulubionych utworach. Myślę, że sporo wyniosłam z tego dyżuru, ponieważ miałam możliwość sama stanąć przed dziećmi, opowiadając im o historii andrzejek oraz przeprowadzając z nimi wróżby, a przy tym miło spędzić czas.

– Anna, studentka II roku EWiP, SP 10 w Olsztynie, 10.04.2013:

Na początku omawiałam z dziećmi czytankę o zwierzętach wiejskich, dzieci poprawiały w niej błędy dotyczące zwierząt i ich domów. Następnie omówiliśmy miejsca, gdzie mieszkają wiejskie zwierzęta.

Po omówieniu czytanki dzieci podzieliły się w grupy i wykonywały pracę plastyczną kolaż pod tytułem „Wież”. Następnie dzieci omówiły swoje prace (w trakcie wykonywania kolaży służyłam pomocą i zachęcałam dzieci do twórczej pracy).

Wcześniej wykonanymi pracami przyozdobiłam tablicę – gazetkę szkolną. Pomogłam pani segregować sprawdziany i ocenić prace domowe z matematyki. Pilnowałam dzieci na przerwach i przeczytałam dzieciom bajkę „Brzydkie kaczątko”.

Dyżur asystencki uważam za udany. Zarówno ja, jak i uczniowie byli zadowoleni.

Na zakończenie praktyki śródrocznej praktykanci anonimowo wypełniali na jej temat ankietę, w których wypowiadali się następująco, nierzadko wskazując propozycje zmian:

Więcej godzin prowadzenia zajęć, mniej zajęć obserwowanych; Brak studium przypadku i diagnozy, ponieważ nie jesteśmy w stanie przeprowadzić potrzebnych obserwacji w trakcie praktyk; Dzienniczek nie powinien być szczegółowy; Brak dyżurów asystenckich; Więcej samodzielnego prowadzenia zajęć; Obserwowanie zajęć prowadzonych przez wykwalifikowane nauczycielki, a nie niedoświadczone studentki przez ponad semestr. Nie mogliśmy zaobserwować wszystkich form pracy pedagogicznej, a musiałyśmy prowadzić zajęcia z tych form. W rezultacie reszta grupy obserwowała niezbyt udane zajęcia, co mija się z celem.

Z ankiet wynika, że studenci praktykanci najczęściej zgłaszali zwiększenie liczby godzin praktyki czynnej, ale także zwracali uwagę na istotę hospitacji zajęć prowadzonych przez doświadczonych nauczycieli. Zdarzyły się także opinie na temat dyżuru asystenckiego – części studentom dyżur asystencki nie odpowiadał, stanowił zbyt duże obciążenie, zbyt dużo wysiłku od nich wymagał. Studenci również kilkakrotnie odnieśli się do prowadzonych dzienników praktyki śródrocznej. Pojawiła się wypowiedź, iż dzienniczki są „zbyt szczegółowe”. Dotyczy to także części dzienniczka odnoszących się do sporządzania diagnozy pedagogicznej oraz studium przypadku, które miały stanowić jedynie próbkę ich sporządzenia. Mimo występujących kilku mało euforycznych, niechętnych wypowiedzi należy zauważyć i podkreślić, iż większość studentów postulowała zwiększenie liczby godzin praktyki czynnej, co potwierdzają nie tylko ankiety, ale przede wszystkim refleksje po odbyciu dyżurów asystenckich, które znacznie przyczyniały się do wzbogacenia ich doświadczenia pedagogicznego.

Studenci mieli także możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji poprzez odbywanie wolontariatu w placówkach edukacyjnych dotychczas współpracujących z uczelnią lub wybranych przez studentów. Najczęściej wybierali jednak placówki partnerskie uczelni i w ciągu roku akademickiego odbyli co najmniej 30 godzin. Niestety, na tę formę rozwoju zawodowego decydowało się jednak stosunkowo niewielu studentów. Mogli udokumentować ją w odpowiednim miejscu w dzienniczku praktyki śródrocznej. Wolontariat stwarzał chętnym możliwość poszerzenia swojej wiedzy oraz nabrania doświadczenia niezbędnego w przyszłej pracy w zawodzie nauczyciela. Poniżej przytaczamy spostrzeżenia z wolontariatu:

– Martyna, wolontariat w Szkole Podstawowej nr 15 im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, 27.02.2013–10.05.2013:

W czasie odbywania wolontariatu zapoznałam się z umiejętnościami dzieci, pomagałam

w zrozumieniu trudnych dla dzieci kwestii, przygotowywałam potrzebne do zajęć materiały, pomagałam w utrzymaniu porządku w klasie. Uczestniczyłam również w dniu otwartym szkoły. Zachęcałam dzieci do nauki przez zabawę z wykorzystaniem klocków Numicon. Brałam także udział w wycieczce dzieci do sklepu spożywczego, kiedy to poprzez doświadczenie zakupów w codziennym życiu dzieci miały okazję ćwiczyć umiejętności matematyczne. Pani [imię i nazwisko nauczycielki] przedstawiła mi dokumenty, jakie zobowiązany jest wypełnić nauczyciel – wychowawca klasy. Zapoznałam się również z podstawowymi programami profilaktycznymi, w jakich klasa IIb bierze udział. Przyjrzałam się pracy nauczyciela. Poznałam przeróżne zachowania dzieci i dostrzegłam sposoby radzenia sobie z trudnymi momentami w klasie.

Myszę, że dzięki temu doświadczeniu będzie mi łatwiej współpracować z dziećmi, rozwijać ich umiejętności, pasje i zainteresowania. Dzięki Pani [imię nauczycielki] przyjrzałam się, w jaki sposób pomagać dzieciom samodzielnie konstruować wiedzę w szkole, nie tylko biernie ją odtwarzać i bardzo bym chciała wykorzystać tę wiedzę w przyszłej pracy z maluchami.

– Paulina, studentka II roku EWiP, SP nr 6 w Olsztynie, rok. akad. 2012/2013:

Wolontariat w zakresie 32 godzin odbywałam w Szkole Podstawowej nr 6 w Olsztynie. Początkowo przychodziłam do klasy III, w której wychowawstwo miała Pani [imię i nazwisko nauczycielki], w połowie czasu wolontariatu przeszłam do klasy I Pani [imię i nazwisko nauczycielki], aby przyjrzeć się także pracy w klasie I.

Podczas tych godzin mogłam przyjrzeć się bliżej codziennej pracy nauczyciela, zaobserwować metody i sposoby pracy. Byłam bliżej dzieci, pomagałam im w zadaniach, które sprawiały im trudności. Miałam możliwość sprawdzania prac dzieci, dyktand, zadań matematycznych. Utrzymywałam również porządek na przerwach szkolnych, co było nie lada problemem szczególnie z klasą III, która była bardzo energiczna. Miałam okazję uczestniczyć także w krótkiej wycieczce klasy I. Podczas wolontariatu zdobyłam dużo pewności siebie poznałam nowe sposoby pracy, mimo krótkiego czasu nauczyłam się bardzo dużo.

– Paulina, studentka II roku EWiP, wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie, 14.11.2012–21.03.2013:

W okresie od 14.11.2012 do 21.03.2013 odbywałam wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie. Została mi przydzielona klasa 2c. Klasa ta liczyła 27 uczniów. Klasa ta była bardzo żywą klasą. [...] Kiedy przychodziłam na wolontariat moim zadaniem była głównie pomoc dzieciom podczas zajęć. [...] Będąc w tej klasie nauczyłam się

bardzo wielu rzeczy. Nauczycielka starała się wdrożyć mnie w mój przyszły zawód. Podczas wolontariatu sprawdzałam sprawdziany uczniów oraz ćwiczenia.

Po zakończeniu wolontariatu brakowało mi tych dzieci. Pociesza mnie fakt, że odbywając wolontariat, zdobyłam chociaż troszkę doświadczenia.

– Aleksandra, studentka II roku EWiP, wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie, rok szkolny 2012/2013:

W trakcie roku szkolnego 2012/2013 odbyła wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 w Olsztynie. Uczestniczyłam w zajęciach w klasie II oraz III. W większości były to zajęcia, na których realizowane były treści edukacji wczesnoszkolnej, jednakże byłam obecna również na języku angielskim oraz religii.

Do moich zadań na wolontariacie w klasie II należało wspomaganie nauczycielki w pracy z chłopcem, który potrzebował więcej czasu na wykonanie niektórych zadań. Jest to chłopiec bardzo grzeczny, niesprawiający problemów wychowawczych. W trakcie całego roku obserwowałam i poznawałam jego słabości, ale również mocne strony. Należy zwrócić uwagę, że podczas gdy czytanie nie jest jego najmocniejszą stroną, świetnie radzi sobie z pisaniem tekstów i układaniem opowiadań. Wolontariat w tej klasie dał mi dużo satysfakcji, umożliwił obserwację wielu sposobów i metod nauczania oraz zachowania uczniów.

Wolontariat w klasie III sprawił mi trochę więcej trudności. Do moich zadań należało motywowanie dwóch chłopców do nauki oraz egzekwowanie wykonywania poleceń nauczycielki. Uważam, że zadanie to było dość trudne, jednak kiedy po pewnym czasie udało mi się osiągnąć niewielkie efekty, zrekompensowało to włożony trud.

Odbyty przeze mnie wolontariat uważam za bardzo cenne doświadczenie, które bardzo rozbudowało mój obraz pracy nauczyciela w szkole. Wydaje mi się, że wolontariat ten pomógł mi bardziej niż realizowanie praktyki śródrocznej, gdyż mogłam zaobserwować ciąg lekcji naturalnych i niearanżowanych. Również obserwacja uczniów podczas lekcji i przerw uświadomiła mi, jak trudna i wymagająca jest praca nauczyciela.

– Anna, studentka II roku EWiP, wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie, 19.11.2012–18.04.2013:

W dniach od 19.11.2012 do 18.04.2013 uczęszczałam na wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie. Podczas tego wolontariatu występowałam w charakterze pomocnika nauczycielki. Z określenia tego nie wynika, że wyręczałam nauczycielkę w zajęciach czy określonych czynnościach, lecz na tym, by nauczycielka wdrażała mnie do tej pracy, pokazywała mi poprawne wzory, uświadamiała, jaki jest cel i sposoby wykonania

poszczególnych czynności. Po czym ja przekładałam te wzorce na uczniów, którzy potrzebowali mojej pomocy. I tutaj właśnie zakreśla się moja główna forma wolontariatu, jaką było douczanie dzieci nienadążających w nauce. Korzyści z takiej pracy były dla mnie bardzo duże. Np. douczałam dwóch uczniów i obserwowałam, jakie dają wyniki u każdego z nich. W ten sposób prowadzone douczanie uczyło mnie indywidualizowania w pracy dydaktycznej. Poza tym dawało mi satysfakcję, że mój wkład jest widoczny i daje jakieś rezultaty, dzięki czemu czułam się w klasie przydatna. Poza tym wydaje mi się, że pomoc, jaką niosłam dzieciom (szczególnie jednemu z chłopców) odbiła się pozytywnie w relacjach z klasą. Uczniowie byli dla mnie życzliwi, w razie potrzeby szukali pomocy, którą starałam się w miarę możliwości okazać. Dzięki takiej relacji z uczniami w klasie czułam się bardzo swobodnie, ale należy zwrócić ogromną uwagę, że nie byłoby tak przyjaznej atmosfery, gdyby nie pozytywne nastawienie nauczycielki na moją obecność przez tak długi okres. To właśnie dzięki nauczycielce poznałam ogólną orientację w systemie pracy nauczyciela, jak również nauczycielka przyczyniała się do wyrobienia pewnych moich umiejętności i nawyków.

Podczas wolontariatu bardzo wiele się nauczyłam. Nie są to jakieś suche wiadomości, a właśnie praktyka, czyli to, czego nie jesteśmy w stanie nauczyć się z podręczników. Bycie w klasie, nieprzewidywalność sytuacji, praca z dziećmi wymagającymi więcej koncentracji i uwagi na swoją osobę, wyprzedzany przez dzieci tok lekcji, to wszystko pokazuje realną pracę w zawodzie nauczyciela. Równocześnie z przekazem najlepszego doświadczenia nauczycielki i szkoły zostałam wdrożona do obserwacji pedagogicznej, do stawiania pewnej diagnozy pedagogicznej. Taki sposób traktowania wolontariatu przez szkołę, w której odbywałam ów wolontariat, miał walor kształcący, uczył mnie myślenia pedagogicznego i sprzyjał usamodzielnieniu się w pracy pedagogicznej.

Reasumując, z całą pewnością po wspólnej pracy z nauczycielką mogę stwierdzić, że nauczyciel to nie zawód, ale to powołanie połączone z wiedzą, to misja, jaką ma pełnić w swojej praktyce sprawowania zawodu nauczycielskiego.

– Monika, studentka II roku, wolontariat w SP 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie:

W dniach 14.11.2012-13.03.2013 odbyłam wolontariat w Szkole Podstawowej nr 22 im. Marii Dąbrowskiej w Olsztynie [...].

Czas spędziłam w klasie IIIB [...]. Siedziałam w ławce z chłopcem o imieniu Piotr, który miał problemy ze skupieniem uwagi na wykonywanych czynnościach. Zdarzały się sytuacje, gdy przestawał wykonywać zadania i zajmował się np. zabawą piórnikiem. Potrzebował też dużo czasu np. na przepisanie tekstu z tablicy. Był aktywnym uczniem, często zgłaszałam się do odpowiedzi.

Podczas wolontariatu mogłam bliżej poznać pracę nauczyciela podczas lekcji, a także nawiązać kontakt z uczniami. W klasie panowała bardzo pozytywna atmosfera, zauważyła również, jak dobry kontakt ma nauczycielka z uczniami. Moim zdaniem ma to duży wpływ na naukę i motywację. Podczas zajęć panowała dyscyplina, jednak gdy wymagał tego temat lekcji, trwały dyskusje i uczniowie byli bardzo aktywni. Dużo dzieci korzystało z zajęć dodatkowych, także brali udział w konkursach. Organizowane były również wycieczki np. na spektakl teatralny organizowany przez bibliotekę czy też Multicentrum.

Uważam, że wolontariat był ciekawym i odmiennym doświadczeniem, a wiedza, którą zdobyłam, ułatwi mi pracę w przyszłości.

– Karolina, studentka II roku EWiP, wolontariat w SP 2 w Olsztynie, X 2012-I 2013:

Wolontariat odbyłam w wyżej wymienionej szkole w szkolnej grupie „0” A i B. W grupie mieszanej. Celem moim było podniesienie swoich umiejętności pracy z dziećmi w różnym wieku. Chciałam mieć lepszy kontakt z dziećmi. Praca ta okazała się niezwykle miła i uzależniająca. Kontakt z dziećmi sprawia mi ogromną radość. Praca indywidualna z niektórymi dziećmi dostarczyła mi sporej wiedzy o występowaniu różnic intelektualnych, jak i rozwojowych u dzieci w tym samym wieku. Dzieci chętnie się ze mną bawiły i były otwarte na nowe znajomości. Cieszyły się na możliwość zabawy ze studentką oraz na dodatkową parę rąk do pomocy im w zrozumieniu i wykonaniu prac zadanych przez nauczycielkę. Panie nauczycielki z obu grup wykazały się niezwykłą cierpliwością, wyrozumiałością i chęcią pomocy mi w odnalezieniu się w grupie. Umożliwiły mi nieograniczony kontakt z dziećmi, pozwalały je w pewien sposób rozpieszczać przez mnie, ze względu na mniejszy poziom dyscypliny z mojej strony. Cieszyłam się z rad i pomocy ze strony nauczycielek, które okazały się kompetentne i rzetelne w swoich działaniach. Wolontariat był odbywany w bardzo przyjaznym nastawieniu. Bardzo mi się podobało i mam nadzieję, że niedługo będę miała czas, aby móc powtórzyć to doświadczenie, które dostarczyło mi wiele ciepłych wspomnień, pogłębienia wiedzy na temat kontaktu z dzieckiem, pracy z nim, jak i nawiązywaniu relacji przyjacielskich. Było to bardzo kształcące doświadczenie, gdyż na zajęciach nie mamy czasu na aż tak częsty kontakt z dziećmi.

– Natalia, studentka II roku EWiP, wolontariat w Samorządowej Szkole Podstawowej nr 2 w Iławie im. Marii Konopnickiej, semestr IV roku akad. 2012/2013:

W trakcie trwania semestru uczęszczałam na wolontariat w moim rodzinnym mieście. Była to klasa III. Przyglądałam się w tym czasie pracy nauczyciela oraz przygotowaniom do testu klas III – obserwowałam efekty pracy dzieci. Wolontariat daje szersze spojrzenie na pracę w edukacji I-III. Uważam, że każdy student powinien odbyć tę formę aktywności.

– Roksana, studentka I roku EWiP, wolontariat w Przedszkolu Miejskim nr 40 „Żaczek” w Olsztynie, grudzień 2012-czerwiec 2013:

Placówka jest bardzo dobrze zorganizowana oraz chętna do pomocy w rozwoju nowych nauczycieli. Nauczyciele uczący w placówce bardzo chętnie dzielą się informacjami, materiałami czy też uwagami na temat dzieci, placówki czy samej pracy nauczyciela. Na wolontariacie spotkałam się z miłą atmosferą i wspaniałymi ludźmi. Poprzez wolontariat utwierdziłam się w tym, że praca w przedszkolu jest tym, w czym na pewno się odnajduję i będę wykonywać z pasją.

Uważam, że wolontariat daje dużo więcej niż sama praktyka. Na praktyce uczymy się pisać scenariusze i prowadzić zajęcia, ale na wolontariacie oprócz tego jeszcze poznaję lepiej dzieci, swój przyszły zawód, sposób pracy przedszkola oraz prawa rządzące życiem przedszkola i jego podopiecznych. Zapoznałam się z dokumentami przedszkola:

- przepisy: przeciwpoż. i BHP*
- statut przedszkola*
- regulamin przedszkola.*

Zapoznałam się z organizacją przedszkola oraz stanowiskami w nim istniejącymi.

Z tych wszystkich niewątpliwych plusów dla mnie najważniejsze było to, że mogłam bliżej poznać dzieci i specyfikę pracy z dziećmi. Mogłam zobaczyć, jak się zmieniają, dorastają, cieszą, płaczą, denerwują itp. Dzieci są wspaniałe i jeśli tylko zaufają osobie dorosłej, obdarzają ją miłością. Dlatego my jako wychowawcy musimy sobie zdawać sprawę, jakie to ważne i cudowne jest zdobycie i szanowanie zaufania dziecka.

Ankieta po praktyce śródrocznej:

Moja grupa mi nie odpowiadała, niektóre dziewczyny chyba nie powinny pracować z dziećmi. A co do samych zajęć to były super – nauczycielki, Pani dr, dyrekcja. Bardzo jestem zadowolona z praktyki; Więcej praktyki; nie wiem. Może jakieś dodatkowe zajęcia, więcej możliwości prowadzenia samodzielnie zajęć. Otrzymanie dodatkowych materiałów dydaktycznych – książek, skryptów, oprogramowania do tablic interaktywnych; Trochę można by poprawić, żebyśmy więcej same mogły prowadzić więcej zajęć. Poza tym jestem zadowolona, zobaczyłam jak pracują nauczycielki, mogłam z nimi porozmawiać, poznać specyfikę pracy w placówce; Moim zdaniem silną stroną praktyki jest to, iż pokazuje ona i przygotowuje nas do prowadzenia zajęć, obserwacji grupy jak i nauczycielek, dzięki czemu mamy świadomość jak będzie wyglądała nasza praktyka ciągła, którą musimy odbyć we wrześniu; Silną stroną stanowi to, że nabieramy przez nie doświadczenia potrzebnego w przyszłej pracy; Wszystko było super. Możliwości kontaktu z nauczycielkami i ekspertami z UWM; mocną stroną praktyk było praktycz-

nie wszystko. Bardzo wysoki poziom zajęć, pomoc opiekunki z UWM, pomoc pań z projektu; Dobrze, że był nacisk na systematyczne wypełnianie dzienniczka, bo dzięki temu coś zostaje w ręku po praktyce; Poznanie od środka placówki, poznanie nauczycielek i zobaczenie ich pracy, kontakt z dziećmi; Wszystko było super, świetne zajęcia; Panie nauczycielki przygotowane i prowadzące świetne zajęcia, dzieci rozkoszne, ciekawe świata i wszystkiego co je otacza. Naprawdę uważam, że jak najwięcej takich praktyk powinno być; Świetne były również warsztaty; Zwiększyć ilość zajęć, umożliwi to polepszenie jakości przygotowywania praktykantów; Zmniejszyć ilość wypełnianej dokumentacji, trudny dzienniczek; Super, że mogę nauczyć się wielu przydatnych rzeczy; Mogę skonfrontować swoje wyobrażenia o pracy w szkole z życiem codziennym. Widzę, ile nauczycielki mają obowiązków, że nie tylko jest przyjemnie i sympatycznie, ale czasem też robi się poważnie. Uważam, że taka praktyka ma sens i jest bardzo przydatna; dzienniczek bardzo obszerny, dużo trzeba do niego wpisywać; dzienniki praktyk, które będą fajną pamiątką i dzięki którym można sobie ponotować ważne rzeczy i w przyszłości do nich wrócić; moim zdaniem praktyka była bardzo przydatna, nie wiem, czy coś można w niej zmienić. Może więcej zajęć praktycznych?; prawdę powiedziawszy to nie wiem, Jedno co wiem, to to, że nie będę pracowała w przyszłości w edukacji.; cała praktyka jest bardzo przydatna. pozwala na zastanowienie się, czy ten zawód jest aby na pewno dla mnie, mogę się zastanowić, czy poradzę sobie w przyszłości, poobserwować doświadczone nauczycielki.; super przygotowane zajęcia, prowadzące, nauczycielki. dzienniki są bardzo fajną rzeczą, są co prawda czasochłonne, ale będą dobrą pamiątką i źródłem wiedzy w przyszłości.; konsultacje z metodykami, można omówić swoje przemyślenia i refleksje.

Z przytoczonych refleksji zarówno po odbyciu dyżuru asystenckiego, jak i wolontariatu, a także z ankiet po praktyce śródrocznej wysuwa się ważny wniosek – umożliwienie studentom częstego uczestniczenia w życiu przedszkola/szkoły jest istotnym i niezbędnym elementem w praktycznym przygotowaniu studentów do pracy w zawodzie nauczyciela. Student poprzez obserwację i asystowanie nauczycielowi opiekunowi uczy się stosowania wiedzy w praktyce, radzenia z codziennymi problemami pojawiającymi się w przedszkolu/szkole, uczy się także współpracy z kadrą pedagogiczną, poznaje stosowane przez doświadczonych nauczycieli nowe rozwiązania m.in. dydaktyczne, opiekuńcze, wychowawcze, a także sposoby wykorzystania nowych technologii. Każda więc forma praktycznego zdobywania doświadczenia to konieczny element kształcenia przyszłych nauczycieli.

3. Praktyka ciągła

Kolejnym etapem podwyższania jakości praktycznego przygotowania studentów do pracy w zawodzie nauczyciela był udział w poprzedzonej warsztatami (8 godzin) praktyce ciągłej w wymiarze 120 godzin, odbywanej odbywa się w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych na uczelni, we wrześniu, w wybranej z bazy placówek edukacyjnych lub wskazanej przez studenta znajdującej się na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Praktyka studentów była monitorowana przez metodyków z ramienia UWM. W niezapowiedzianym terminie wizytowali placówki, w których studenci odbywali praktykę. Poniżej prezentujemy fragmenty ze sprawozdań, dołączanych do dzienniczka praktyk, zawierające opinie i refleksje studentów po praktyce ciągłej.

– Marta, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013:

Poprzez praktykę ciągłą mogłam lepiej przyjrzeć się pracy nauczycielek. Lepiej widać obowiązki, metody i pracę nauczycielki, gdy jest możliwość spędzenia w klasie całego dnia, a nie tylko jednej czy dwóch jednostek zajęć. Miałam także większą swobodę, gdyż byłam sama na hospitacjach, więc mogłam uczestniczyć w lekcjach jako asystentka/pomoc nauczycielki. [...] mogłam lepiej zapoznać się z dziećmi i zrobić studium przypadku.

– Paulina, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013:

Jestem bardzo zadowolona z przebiegu praktyki. Nauczyciele byli bardzo pomocni, nie spotkałam się ze złym słowem, niemiłym traktowaniem. Przyjmowana byłam z ogromną sympatią. Wychowawcy byli zadowoleni z zajęć prowadzonych przeze mnie, dzielili się uwagami dotyczącymi lekcji. Początkowo obawiałam się prowadzenia zajęć w szkole podstawowej, ale teraz uważam, że poszło mi bardzo dobrze i jestem zadowolona z wyników mojej pracy. Zauważyłam, że mam bardzo dobry kontakt z dziećmi, lekcje prowadzę dość pewnie i dobrze panuje nad dyscypliną grupy. Bardzo dużo wysiłku wymagało ode mnie przygotowanie się do zajęć, pisanie scenariuszy, dobór metod, przygotowanie materiałów dydaktycznych. Zawsze chciałam być bardzo dobrze przygotowana i mam nadzieję, że udało mi się to. Tematy dobieierałam zgodnie z tokiem książek, ćwiczeń uczniów, ponieważ taka była wola nauczycielki, nie chciała mieć zaległości. Tematy, które otrzymałam, były dość ciekawe, omijałam ćwiczenia moim zdaniem błahe i zajmowałam dzieci czymś ciekawszym i bardziej wartościowszym, kiedy widziałam, że dla dzieci nie jest to interesujące, zmieniałam treść lub wydłużałam czas realizacji, jeśli było to dla nich bardzo ciekawe. Po praktyce śródrocznej wiem, że jest to praca moich marzeń i bardzo chciałabym się realizować w tym kierunku i po skończeniu studiów szukać pracy nie tylko w przedszkole, ale także i w szkole.

– Małgorzata, studentka I roku EWiP, praktyka ciągła wrzesień 2014:

Praktyka w przedszkolu bardzo mi się podobała. Dzięki możliwości prowadzenia tak wielu zajęć zdobyłam wiele doświadczenia i nowych umiejętności. Przedszkole było bardzo przyjaznym miejscem dla dzieci i pracowników. Byłam mile zaskoczona przyjęciem dzieci, które chętnie ze mną współpracowały. Odczułam, że dzieci mnie lubią, co dodawało mi pewności siebie. Miałam wiele pomysłów, które udało mi się zrealizować. Nauczyciele dawali mi szansę na samodzielne tworzenie scenariuszy oraz tematów, prowadzili też ciekawe zajęcia, które mogłam obserwować. Dzięki tej praktyce upewniłam się, że wybrałam dla siebie odpowiedni kierunek studiów.

– Aleksandra, I EWiP, wrzesień 2014:

Podczas praktyki spotkałam się z dużą pomocą nauczycielki, które chętnie ze mną współpracowały, dzieliły się swoimi uwagami. Bardzo lubię dzieci, więc czas w przedszkolu upłynął mi bardzo szybko. Przeprowadzone zajęcia zapamiętam na długo. Dzięki praktyce wiem, co powinnam bardziej doskonalić. Ze strony dzieci spotkałam się z dużą życzliwością, ich uśmiechami oraz rysunkami i innymi pamiątkami, którymi obdarowały mnie na zakończenie praktyki.

– Justyna, I EWiP, wrzesień 2014:

Miałam przyjemność odbyć praktykę w Przedszkolu Miejskim nr 13 w Olsztynie. Obserwowałam pracę doświadczonych nauczycielek i wiele się od nich nauczyłam. Atmosfera w przedszkolu była bardzo miła. Otrzymałam dużą pomoc ze strony nauczycielek pracujących w tym przedszkolu. W czasie praktyki obserwowałam zajęcia prowadzone różnymi metodami, uczestniczyłam w zabawach z dziećmi i zapoznałam się z dokumentacją obowiązującą w przedszkolu.

Praktyki bardzo mi się podobały i przyniosły wiele dodatkowych informacji o pracy pedagoga oraz była zarazem przyjemnym doświadczeniem.

– Karolina, studentka II roku EWiP, wrzesień 2013:

Jestem bardzo zadowolona z odbytej praktyki pedagogicznej w szkole. Dzięki niej mogłam sprawdzić się w roli nauczycielki, spożytkować zdobytą wiedzę teoretyczną w praktyce. Dzięki obserwacji pracy doświadczonych nauczycielek zdobyłam nowe wiadomości. Obserwacje i rozmowy z uczniami pomogły mi w lepszym poznaniu i dostosowaniu wymagań do ich możliwości. Bardzo miło wspominałam wszystkich uczniów i nauczycielki, które zawsze służyły mi pomocą i dobrą radą. Praktykę pedagogiczną będę wspominała jako bardzo dobre i miłe doświadczenie, dzięki któremu mogłam wiele zobaczyć i się nauczyć.

– Marta, II EWiP, wrzesień 2013:

Praktyka pedagogiczna pozwoliła mi na zweryfikowanie moich wyobrażeń na temat pracy w tym zawodzie, ukazała jej specyfikę. Dzięki praktykom uświadomiłam sobie, iż tylko poprzez praktyczne działanie można poznać swoje mocne i słabe strony, sprawdzić, jaki rodzaj pracy nam odpowiada i jakie trudności mamy. Pozwoliła mi na odkrycie moich słabości i wskazała drogę, którą muszę iść, aby je pokonać. Poznałam specyfikę pracy w szkole, pogłębiłam znajomość metod i form nauczania i oswoiłam się z umiejętnością prowadzenia własnych zajęć. Jestem ogromnie wdzięczna głównie opiekunowi praktyk za możliwość ich odbycia.

– Aleksandra, II EWiP, wrzesień 2013:

Praktykę, którą odbyłam, uważam za cenne doświadczenie i poznanie pracy nauczyciela od praktycznej strony. Hospitacja, prowadzenie zajęć i uczestnictwo w innych aktywnościach szkolnych ukazało mi szeroki zakres obowiązków i odpowiedzialność, jaką ponosi nauczyciel oraz szkoła w kształtowaniu młodego pokolenia.

– Marta, I WE, wrzesień 2012:

Uważam, iż praktyka w Przedszkolu Miejskim nr 3 była zarówno ciekawym, jak i odmiennym doświadczeniem w stosunku do praktyk z minionych lat. Przedszkole to wywarło na mnie bardzo pozytywne wrażenie. Jako jedyna praktykantka odbywająca praktyki w owym przedszkolu czułam się bardzo dobrze, pracownicy byli życzliwi w stosunku do mojej osoby, chętnie udzielali mi rad i różnorodnych wskazówek. Zdarzały się sytuacje, w których wiedza okazała się mało wystarczająca w pracy z dziećmi. Podczas pierwszego roku studiów było niewiele zajęć metodycznych, a także praktycznych odnoszących się do środowiska przedszkolnego. Również studia licencjackie ukończyłam na innej uczelni, na innej specjalności – pedagogika społeczna z doradztwem społeczno-zawodowym.

– Magda, I EWiP, wrzesień 2012:

Po odbyciu praktyki ciągłej jestem bogatsza w wiedzę, doświadczenia, pomysły. Wiem jednak, że potrzebne mi jest jeszcze samokształcenie, wiem za mało. Potwierdza się jednak to, że najwięcej uczymy się nie poprzez wchłanianie teorii, ale poprzez praktykę.

– Katarzyna, I EWiP, wrzesień 2012:

W Przedszkolu Miejskim nr 40 w Olsztynie spotkałam się z miłym przyjęciem mnie na praktykę ciągłą zarówno przez dyrektora placówki, nauczycielki oraz przydzieloną mi opiekunkę praktyki. Opiekunka praktyki była mi bardzo pomocna, odpowiadała na każde moje

pytanie i udzielała mi wielu rad. Nauczycielki w poszczególnych grupach również udzielały mi cennych wskazówek i służyły mi zawsze pomocą. Podczas praktyki zapoznałam się z organizacją przedszkola, personelem i liczną dokumentacją. Jedyнным moim zastrzeżeniem jest dokumentacja dotycząca projektu „Przez praktykę do zawodu”. Mam nadzieję, że w przyszłości będzie nieco krótsza i spójniejsza. Jestem bardzo zadowolona, że odbyłam praktykę ciągłą właśnie w tym przedszkolu. Wyniosłam z niego spory „bagaż” doświadczenia w tym zakresie.

– Małgorzata, II EWiP, wrzesień 2012:

[...] Uważam, że praktyki studenckie są niezastąpionym elementem kształcenia przyszłych nauczycieli i dzięki nim studenci mogą wdrożyć zdobytą wiedzę i zastosować ją w praktyce oraz sprawdzić swoje predyspozycje.

Ankieta po praktyce ciągłej w przedszkolu:

Jestem w 100% zadowolona jestem z wyboru placówki, która spełniła moje oczekiwania. opiekun z ramienia przedszkola pomagał mi przy prowadzeniu zajęć, zawsze służył dobrą radą, pomocą merytoryczną, podobnie jak i pracownicy UWM; praktyka była trudnym przeżyciem, może w szkole bardziej się odnajdę. nie wiem czy to jest zawód który chcę wykonywać; W tak krótkim czasie nie da się wszystkiego zgłębić, a jedynie zasygnalizować pewne tematy; zwrot kosztów codziennych dojazdów, biletów MPK, większa kwota na wyżywienie; Sądzę, że możliwość zwrotu kosztów za codzienne dojazdy. Z tego co mówiła mi opiekunka mało pieniędzy dostają za opiekę nad praktykantkami a muszą wypełniać dużo dokumentów; Chciałabym, żeby przedłużyć czas przebywania w danej grupie wiekowej, by lepiej poznać dzieci. Ułatwiłoby to przeprowadzanie zajęć; Było dobrze, może trochę za krótko; Zajęcia w innych miesiącach niż wrzesień, więcej praktyk. Dodatkowe pomoce dydaktyczne, podręczniki; Więcej warsztatów; Chciałabym mieć możliwość uczestniczenia w dodatkowych praktykach; Trudność sprawiło mi przygotowanie się do zajęć, w tym wypełnienie konspektu zajęć. Ale mogłam w tej kwestii liczyć na pomoc opiekuna/nauczyciela.; Było dobrze, może trochę za krótko; więcej praktyki, może w innych miesiącach. poza tym wszystko było super.

Na podstawie wypowiedzi studentów na temat swoich doświadczeń dotyczących odbywania praktyk w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” wysuwa się szereg wniosków odnoszących się zarówno do organizacji praktyk, w tym dokumentacji, jak i kwestii merytorycznych.

Studenci ustosunkowali się także do wsparcia finansowego w czasie odbywania praktyki ciągłej. Woleliby otrzymywać zwrot kosztów codziennych dojazdów do placówki i z powrotem, a nie, tak jak przewidywał projekt, wyłącznie zwrot kosztów biletów jednorazowych

z miejsca zameldowania do miejscowości. W ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” zwrot kosztów poniesionych podczas praktyki obejmował również koszty zakwaterowania oraz wyżywienia. Inną sprawą, na którą studenci zwrócili uwagę, była dzienniczki praktyk. Studenci prezentują w tej sprawie sprzeczne opinie. Dla niektórych prowadzenie dzienniczków praktyk, w tym głównie sporządzanie scenariuszy zajęć, stanowi zbyt duży kłopot, jest zbyt czasochłonne, dla innych prowadzenie dokumentacji, mimo że wymaga wysiłku, jest sprawą ważną i niezbędną, stanowi też wartościową pamiątkę. Elementem, który w tym miejscu warto zaznaczyć, jest język wypowiedzi studentów zawierający często liczne błędy ortograficzne, stylistyczne, interpunkcyjne. Wymaga poprawy, należałoby więc podjąć działania w tym kierunku.

Analiza opinii studentów po odbytych praktykach pozwala także wysnuć wnioski, że wielu studentów wybiera kierunek studiów świadomie i z zaangażowaniem stosuje się do harmonogramu i wymogów studiów. Mimo że nieliczne, jednak pojawiły się także takie wypowiedzi studentów, na podstawie których nietrudno stwierdzić, że wybrany kierunek nie był trafną decyzją, co oczywiście przejawiało się w nieodpowiedniej postawie i stosunku do obowiązków studenta podczas praktyki (m.in. niedbałe prowadzenie dzienniczków praktyk czy niechęć do odbywania dyżurów asystenckich). Najistotniejszą, najczęściej pojawiającą się kwestią sygnalizowaną przez studentów praktykantów jest kwestia zwiększenia liczby praktycznych zajęć w placówkach edukacyjnych na rzecz praktyki czynnej, dzięki której mogą łączyć teorię pedagogiczną z działaniem praktycznym, lepiej poznać specyfikę pracy nauczyciela, działanie placówki. W tym postulatcie widać zasadność odbywania dyżurów asystenckich. Studenci wnioskuje także o wydłużenie czasu trwania praktyki ciągłej, a także o dodatkowe praktyki ciągłe w innych miesiącach niż wyłącznie praktyka ciągła przewidziana we wrześniu. Praktykanci, mając na uwadze swoje doświadczenia z odbytych warsztatów, proponują zwiększenie ich liczby, na których mogliby poznawać nowoczesne, innowacyjne metody nauczania wykorzystujące nowinki techniczne.

W świetle analizowanych wypowiedzi studentów projekt „Przez praktykę do zawodu” przyczynił się do podniesienia jakości ich praktycznego przygotowania do zawodu nauczyciela, dzięki dodatkowym zajęciom praktycznym oraz konsultacji przybliżył pracę w zawodzie nauczyciela, jego obowiązki i rolę w życiu dziecka/ucznia, organizację placówki edukacyjnej. Wydaje się, że realizacja projektu przyczyniła się do poszerzenia wiedzy merytorycznej, metodycznej, doświadczenia praktycznego w zakresie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, a także kompetencji językowych, samodzielności i twórczego działania w realizacji programu praktyk. Mamy również nadzieję, że projekt pozytywnie wpłynął na rozwój takich cech przyszłego nauczyciela jak zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność, w tym na

kulturę osobistą. Należy jednocześnie zaznaczyć, że kształcenie przyszłych nauczycieli nie może być skuteczne i w pełni zadowalające bez osobistego zaangażowania studentów, ponieważ tylko motywacja jest kluczem zdobywania doświadczenia i rozwoju zawodowego.

„Z dystansu” czy „z dystansem”? – nauczyciele o jakości praktyk studenckich w szkole

Wstęp

Pierwszy szczebel kształcenia jest niezwykle istotnym etapem na drodze edukacyjnej każdego człowieka. Stanowi swoistą podbudowę, która w znacznym stopniu warunkuje sposób, w jaki jednostka postrzega siebie, własne zdolności, możliwości, a tym samym wpływa na jej późniejszą karierę szkolną i pozaszkolną. Od nauczycieli pracujących w klasach początkowych oczekuje się nie tylko cierpliwości i życzliwości względem dzieci, ale przede wszystkim tego, że stworzą podstawy dalszego rozwoju najmłodszego pokolenia. Spełnienie powyższego oczekiwania nie jest oczywiście proste – wymaga zarówno szerokiej wiedzy merytorycznej, metodycznej, jak i konkretnych cech osobowościowych ułatwiających budowanie pozytywnych relacji z drugim człowiekiem. W dużym uproszczeniu, dobry nauczyciel to człowiek kompetentny, zaangażowany, podchodzący z pasją do tego, co robi.

Obserwując studentów aspirujących do wykonywania w przyszłości zawodu nauczyciela, trudno nie odnieść wrażenia, iż nie każdy z nich posiada predyspozycje warunkujące osiągnięcie sukcesu w pracy dydaktyczno-wychowawczej. Wysoki iloraz inteligencji oraz zdolność szybkiego zapamiętywania rozbudowanych zagadnień teoretycznych nie gwarantują umiejętnego stosowania zdobytej wiedzy w praktyce. Pierwsza prawdziwa szansa na sprawdzenie potencjału adeptów sztuki nauczycielskiej pojawia się wówczas, gdy przekraczają progi przedszkoli bądź szkół i próbują swoich sił, nauczając dzieci. Podczas praktyki studenci mają okazję do zweryfikowania swoich umiejętności, rozwinięcia krytycznego myślenia, ocenienia poziomu własnych kompetencji i udoskonalenia tych, których zakres okazał się niewystarczający.

Niewątpliwie jakość realizowanej praktyki bezpośrednio przekłada się na jakość przygotowania do wykonywania zawodu. W niniejszym tekście chciałabym ukazać, jak tę jakość

oceniają nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej, którzy mieli okazję obserwować studentów realizujących praktykę w szkole podstawowej. Pierwsza część rozważań poświęcona będzie kwestii kształcenia nauczycieli; szczególny akcent postawiony zostanie na problematykę kompetencji, w jakie należy wyposażać młodych ludzi planujących podjąć w przyszłości pracę w sektorze edukacyjnym. W części drugiej ukazane zostaną wyniki badań przeprowadzonych wśród nauczycieli, którzy w trakcie realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu” współpracowali ze studentami pedagogiki (specjalność edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna) Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Kilka słów o (nie)kompetencjach kandydatów na nauczycieli

Nieustannie postępujące zmiany społeczne, gospodarcze oraz technologiczne wpływają na zakres kompetencji niezbędnych do utrzymania się na rynku zawodowym. W wydanym w 2006 roku *Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady* wyróżnionych zostało osiem kompetencji kluczowych, niezbędnych w procesie uczenia się przez całe życie: 1) porozumiewanie się w języku ojczystym, 2) porozumiewanie się w językach obcych, 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, 4) kompetencje informatyczne, 5) umiejętność uczenia się, 6) kompetencje społeczne i obywatelskie, 7) inicjatywność i przedsiębiorczość, 8) świadomość i ekspresja kulturalna¹. Kompetencje kluczowe odnoszą się do przedstawicieli wszystkich zawodów, jednak różnią się od podawanych w literaturze pedeutologicznej klasyfikacji kompetencji sformułowanych docelowo dla grupy zawodowej nauczycieli. I tak, na przykład Maria Czerepaniak-Walczak wyróżnia cztery główne kategorie kompetencji: wyjściowe (warunkują wypełnianie prostych zadań zawodowych; wymagają rozwijania i aktualizowania), dojrzałe (odgrywają istotną rolę w wypełnianiu kompleksowych, aktualnych zadań zawodowych; dają poczucie profesjonalnej pewności, ale są niewystarczające ze względu na przyszłe obszary działań), kompetencje do zmiany (wyróżniają się w otwartości na nowości oraz na towarzyszącą im niepewność, a także w gotowości do rozstrzygania konfliktów), rdzeniowe/esencjonalne (są znaczące zarówno obecnie, jak i w przyszłości, ich wyróżnikiem jest krytyczna ocena aktualnego stanu oraz projektów, a także wprowadzanych nowości)². W odniesieniu do nauczyciela jako refleksyjnego prakty-

¹ Dz.U. UE, L 394 z 30.12.2006 r., Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, L 394/13.

² M. Czerepaniak-Walczak, *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń 1997, s. 90.

ka autorka ta wyróżnia ponadto kompetencje poznawcze, komunikacyjne, organizatorskie i badawcze³.

Według Ryszarda Pęczkowskiego, nauczyciel, który w toku własnego kształcenia akademickiego miał możliwość aktywnego konstruowania swojej wiedzy, powinien dysponować przede wszystkim kompetencjami merytorycznymi, psychologiczno-pedagogicznymi, komunikacyjnymi oraz metodycznymi⁴. Waclaw Strykowski uważa natomiast, iż najbardziej powszechne jest wyróżnianie kompetencji merytorycznych, dydaktyczno-metodycznych oraz wychowawczych; sam jednak proponuje bardziej szczegółowy i rozbudowany podział. Jako najistotniejsze dla zawodu nauczyciela podaje: kompetencje merytoryczne (rzeczowe); psychologiczno-pedagogiczne; diagnostyczne; kompetencje w zakresie planowania i projektowania; dydaktyczno-metodyczne; komunikacyjne; medialne i techniczne; kompetencje dotyczące kontroli i oceny osiągnięć uczniów oraz jakościowego pomiaru pracy szkoły; kompetencje w dziedzinie projektowania i oceny programów oraz podręczników szkolnych; kompetencje autoedukacyjne⁵.

Wyróżniając rodzaje kompetencji, autorzy niejednokrotnie akcentują, iż proponowane przez nich podziały mają charakter otwarty i z założenia mogą podlegać uzupełnianiu bądź modyfikacjom. Należy bowiem wziąć pod uwagę to, że każda kompetencja powiązana jest z określonym zasobem wiedzy, umiejętności oraz postaw, których zakres zmienia się równie dynamicznie, co współczesna rzeczywistość. Niestety, nauczycielom nie jest łatwo podążać za tymi zmianami, przez co nieustannie pogłębia się dysonans między oczekiwaniami względem kadr pedagogicznych a możliwością sprostania tymże oczekiwaniami. Stefan Michał Kwiatkowski stwierdza, iż niemożność realizacji społecznych wymagań przez pracowników szkół powodowana jest tym, że na etapie kształcenia akademickiego nie zostali oni właściwie wyselekcjonowani. Posługując się językiem socjologów, autor konstatuje, iż grupa zawodowa nauczycielskiej jest powszechny i nie wiąże się ze starannym doбором kandydatów, w efekcie czego obowiązki przeznaczone dla jednostek posiadających odpowiednie predyspozycje realizują osoby, które nie powinny uzyskać uprawnień do wykonywania zawodu. Niedostateczne kompetencje i związany z tym brak możliwości sprostania stawianym wymogom wpływa na wzrost poziomu stresu i obciąż-

³ Tamże, s. 91.

⁴ R. Pęczkowski, *Kształcenie nauczycieli przez praktykę, w: Procesy globalizacji a kształcenie nauczycieli. Spojrzenie międzykulturowe*, red. S. Dylak, R. Pęczkowski, P. Denicolo, Rzeszów 2006, s. 164.

⁵ W. Strykowski, J. Strykowska, J. Pielachowski, *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Poznań 2003, s. 23–32.

żenia psychicznego, co dodatkowo pogarsza efektywność pracy nauczycieli i intensyfikuje niezadowolenie otoczenia⁶. Niestety, problem ma charakter systemowy, a jego źródeł nie można upatrywać wyłącznie w braku predyspozycji kandydatów do wykonywania zawodu nauczyciela.

Zakres kompetencji, w jakie zostają wyposażeni studenci kierunków nauczycielskich, uzależniony jest w znacznym stopniu od przyjętej koncepcji kształcenia akademickiego. Historycznie najwcześniej ukształtowało się podejście akcentujące wartość wiedzy ogólnej – nauczyciel miał być erudyta, który przekazuje swoim uczniom kanon podstawowych wiadomości. Inny model opierał się idei inwestowania w rozwój osobowości nauczyciela. W tym przypadku studia miały służyć nie tyle nabyciu kompetencji metodycznych i merytorycznych, co kształtowaniu indywidualności człowieka oraz pielęgnowaniu takich jego cech, aby w przyszłości był wzorem do naśladowania. Kolejna koncepcja związana jest z przygotowaniem kompetencyjnym i opiera się wyłącznie na bardzo wąskim, aczkolwiek mistrzowskim opanowaniu wybranych sprawności. Jeszcze inne podejście dotyczy kształcenia do radzenia sobie z edukacją przyszłości – polega przede wszystkim na przygotowaniu do uczenia się zawodowego, ciągłego podnoszenia własnych kwalifikacji, gotowości do rozwiązywania nieznanych jeszcze problemów edukacyjnych, a także diagnozowania i szukania rozwiązań w nowej rzeczywistości. Wreszcie ostatnia, aczkolwiek wciąż funkcjonująca w naszym kraju, koncepcja kształcenia specjalistycznego, która bazuje na przekonaniu, że najważniejsza jest wiedza merytoryczna z zakresu nauczanego przedmiotu uzupełniona o elementarne przygotowanie pedagogiczne⁷. W tym przypadku niski poziom wiedzy ogólnej studentów przygotowujących się do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym wydaje się niemal usankcjonowany (w powszechnej opinii zasób informacji posiadanych przez kilkulatki jest bowiem ograniczony). Z drugiej jednak strony nie tylko przygotowanie specjalistyczne jest obciążone piętnem „niepełności” – względem każdego z powyższych modeli sformułować można identyczny zarzut. I chociaż na gruncie teoretycznym istnieje idealna koncepcja tak zwanej *wielostronnej edukacji nauczycieli*, w której ujawnia się pragnienie wykształcenia specjalisty z bogatą wiedzą ogólną, wyjątkową osobowością, wyposażonego na poziomie mistrzowskim w umiejętności niezbędne do efektywnego wykonywania pracy i gotowego do ciągłego doskonalenia zawodowego, to perspektywa wprowadzenia takiego kształcenia nadal pozostaje szlachetną utopią. Jego wdrożenie wymagałoby bowiem zaostrożonej se-

⁶ S. M. Kwiatkowski, *Oczekiwania społeczne względem nauczycieli*, w: *Nauczyciel w świecie współczesnym*, red. B. Muchacka, M. Szymański, Kraków 2008, s. 28–29.

⁷ T. Lewowicki, *Problemy kształcenia i pracy nauczycieli*, Radom 2007, s. 77–78.

lekcji kandydatów, wieloletniego pracowania nad rozwojem kompetencji studentów oraz drastycznego zwiększenia kosztów edukacji⁸.

Skoro zatem realizacja powyższego idealnego modelu jest z oczywistych względów niemożliwa, to postulowanie, aby za określeniem *kompetentny nauczyciel* podążał niekończący się orszak „powinności” obejmujących to, co w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na jakość pracy dydaktyczno-wychowawczej, jest oczekiwaniem nad wyraz wygórowanym. Kandydatom na nauczycieli potrzebna jest bowiem nie tyle pełnia kompetencji wymienianych w literaturze pedeutologicznej, ile umiejętność krytycznej oceny zakresu własnego przygotowania zawodowego i świadomość jego ewentualnych niedostatków. Chociaż w toku edukacji akademickiej studenci na bieżąco uzyskują informacje zwrotne dotyczące stopnia opanowania poszczególnych obszarów wiedzy, a także umiejętności oraz kompetencji społecznych, to dopiero podczas praktyki mają okazję do bezpośredniego przekonania się, czy (i ewentualnie na ile) będą w stanie sprostać wymogom przyszłej pracy. Umiejętność dokonania subiektywnej, aczkolwiek rzetelnej oceny własnych predyspozycji jest w tym przypadku elementem kluczowym, ponieważ od niego zależy poziom motywacji do ukończenia studiów i podjęcia zatrudnienia zgodnego z posiadanym wykształceniem. Jakość realizowanej praktyki ma zatem znaczenie niebagatelne, gdyż tylko w warunkach pełnego przejścia na siebie obowiązków nauczyciela student może zdiagnozować zakres swoich umiejętności. Brak okazji do samodzielnego prowadzenia zajęć czy też niemożność wprowadzania autorskich pomysłów przebiegu lekcji próbnych przyczynić się mogą do wyciągnięcia błędnych wniosków, a w konsekwencji przecenienia bądź niedostrzeżenia własnych możliwości.

Na wynik studenckiej samooceny istotny wpływ mają ponadto informacje zwrotne otrzymywane od opiekunów praktyki – zarówno od pracowników uczelni, jak i nauczycieli wychowawców poszczególnych klas. Przekazywane praktykantom uwagi oraz opinie na temat posiadanych przez nich predyspozycji czy też jakości przeprowadzanych lekcji mogą być zarówno drogowskazem, jak i zaporą w podejmowaniu działań służących dalszemu rozwojowi zawodowemu. Zatrudnieni w placówkach nauczyciele na ogół bardzo ostrożnie formułują komunikaty kierowane bezpośrednio do studentów, jednak przyznają, iż obserwując realizowane przez nich zajęcia, powracają pamięcią do praktyk, w których sami uczestniczyli w toku edukacji. Dokonywana przez nich analiza jakości kształcenia praktycznego jest tworzona przez pryzmat ich własnych doświadczeń zawodowych, jakie nabyli w trakcie wieloletniej pracy. Spostrzeżenia poczynione przez nauczycieli, a także sformułowane postulaty

⁸ Tamże, s. 79.

wprowadzenia zmian w organizacji praktyki przedstawione zostaną w kolejnej części niniejszych rozważań.

Opinie nauczycieli o jakości praktyk studenckich – organizacja badań

Pierwsze doświadczenia praktyczne wywołują zazwyczaj silne emocje i pozostają w pamięci przez długie lata. Celem moich zamierzeń badawczych było odświeżenie wspomnień związanych z przebiegiem i organizacją praktyki nauczycielek wczesnej edukacji, które współpracowały z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim podczas realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu”, a także nakłonienie ich do sformułowania zaleceń służących podniesieniu jakości praktycznego przygotowania kandydatów na nauczycieli. Badanie miało charakter jakościowy; dane były gromadzone w toku wywiadów narracyjnych. W rozmowach wzięło udział dziesięć nauczycielek (z czterech olsztyńskich szkół podstawowych), u których studenci studiów pierwszego stopnia realizowali praktyki śródroczne (odbywające się raz w tygodniu w ciągu całego roku akademickiego), a następnie ciągle (miesięczne, we wrześniu). Wszystkie rozmówczynie miały uzyskany stopień awansu nauczyciela dyplomowanego oraz wieloletnie doświadczenie zawodowe (w większości powyżej 20 lat pracy).

Prezentacja pozyskanego materiału badawczego została umownie podzielona na dwie części. Pierwsza dotyczy ogólnej oceny organizacji praktyki w odniesieniu do zmian, jakie wprowadzone zostały w kształceniu nauczycieli na przestrzeni ostatnich lat, a także propozycji służących podniesieniu jakości tejże praktyki. W części drugiej przedstawione zostaną uwagi odnośnie do pracy studentów oraz poziomu ich kompetencji do wykonywania zawodu nauczyciela.

O studenckiej praktyce w szkole – spojrzenie „z dystansu”

Wspominając własne praktyki, nauczycielki akcentowały ich wyższą jakość wynikającą między innymi z większej liczby realizowanych godzin (zaledwie w dwóch przypadkach rozmówczynie przyznały, że w toku ich edukacji praktyk było mniej niż aktualnie). Nauczycielki podkreślały także bardziej różnorodny zakres przygotowania praktycznego:

W ciągu studiów miałyśmy w sumie kilka praktyk. W ogóle taka pierwsza praktyka, jak się tylko dostałyśmy na studia, to była praktyka w zakładzie przemysłowym – nie miało to nic wspólnego z oświatą, ale uczyło pracy. Kolejna to była praktyka wyjazdowa z dziećmi, takie

np. półkolonie, a dopiero później miałyśmy praktykę wrześniową. Poza tym sporo zajęć prowadziłyśmy między sobą.

W powyższym przypadku forma realizowanych praktyk była częściowo warunkowana specyfiką ustroju politycznego, jednak wątpliwym jest to, że dodatkowe godziny spędzane w przedsiębiorstwach sektora przemysłowego przyczyniały się do zwiększenia umiejętności dydaktycznych kandydatów na nauczycieli. Bezsprzecznie korzystnym rozwiązaniem było natomiast stworzenie praktykantom okazji do poznania specyfiki pracy w różnych środowiskach edukacyjnych:

Miałyśmy określoną liczbę praktyk w przedszkolach i w szkołach miejskich, ale też obowiązkowo w placówkach położonych na wsiach. Oprócz tego były dodatkowe praktyki wakacyjne, także było tego naprawdę bardzo dużo.

Niestety, nie licząc realizacji praktyk wakacyjnych, spełnienie założeń powyższej propozycji byłoby obecnie bardzo trudne w realizacji. Różnice pomiędzy poziomem edukacji w szkołach miejskich oraz wiejskich uległy zatarciu, więc trudno jest mówić o zgoła odmiennym charakterze pracy, jaki niewątpliwie kiedyś można było zaobserwować. Nie tylko jednak silnie dostrzegalne różnice między poszczególnymi środowiskami edukacyjnymi wpływały na kształt praktycznego przygotowania kandydatów na nauczycieli. Rozbieżność ta wynikała ponadto z typowo przedmiotowego kształcenia dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Mnie przygotowano do pracy w szkole jako rzemieślnika. Miałam oddzielnie metodykę z polskiego, z matematyki, z techniki, z każdego przedmiotu. Tak też wyglądała praktyka – każdy przedmiot oddzielnie i z innym metodykiem, który był specjalistą w danym zakresie. Najpierw były zajęcia teoretyczne, później chodziliśmy oglądać lekcje, a dopiero potem prowadziłyśmy.

Odrębna praktyka z każdego przedmiotu (w przeciwieństwie do tej odbywającej się aktualnie w ramach edukacji zintegrowanych) automatycznie wymuszała realizację większej liczby godzin. W innych warunkach bowiem poprowadzenie przez studentów zajęć z kilku różnych przedmiotów nie byłoby organizacyjnie możliwe, tym bardziej że, jak przyznawały nauczycielki, ówczesne grupy praktykantów były liczne (od kilkunastu do dwudziestu kilku

osób). Elementem różnicującym w odniesieniu do praktyk realizowanych obecnie był także duży rygor i silnie akcentowana konieczność podporządkowania obowiązującym zasadom:

Na praktyce bardzo ostro dostałam w kość. Tam w ogóle nie było zmiłuj, trzeba było wykonywać polecenia jak w wojsku i pamiętam, że gdy miałam wyjście ze swoimi własnymi dziećmi do lekarza, to ile ja się naprosiłam panią dyrektor, żeby zgodziła się mnie puścić... To naprawdę nie było przyjemne. Teraz studenci nie są tak traktowani, zawsze idziemy im na rękę.

Oczywiście pozycja, jaką zajmowali kiedyś praktykanci, ściśle wiązała się z relacjami panującymi w układzie nauczyciel – uczeń. Kandydaci na nauczycieli, zdobywając umiejętności praktyczne, musieli liczyć się z tym, iż będą uwikłani w zinstytucjonalizowane stosunki podrzędności. Występując w roli „uczących się”, pokornie akceptowali swoją relatywnie niższą pozycję. Zmiany kulturowe, jakie nastąpiły na przestrzeni ostatnich lat, wpłynęły na bardziej podmiotowe traktowanie uczniów oraz wyraźne akcentowanie ich praw. Przyzwyczajeni do takiego podejścia współcześni studenci nie dostrzegają wielu przejawów życzliwości, bowiem są przekonani, że im się one po prostu należą.

Niestety, elementy, które rozmówczynie wskazywały jako podnoszące jakość ich własnej praktyki, były na ogół silnie związane z sytuacją polityczną, społeczną oraz kulturową, zatem ich przywrócenie nie byłoby aktualnie możliwe. Dokonując oceny obecnego przygotowania praktycznego studentów, nauczycielki nie postulowały jednak radykalnych zmian. Wyrażając swoje opinie na temat projektu „Przez praktykę do zawodu”, zaznaczały, iż nie wymaga on znacznych modyfikacji. Za największy atut projektu uznana została realizacja dyżurów asystenckich:

Najbardziej wartościowym elementem praktyki, którego za moich czasów nie było, są dyżury asystenckie. To jest naprawdę bardzo dobry pomysł, ponieważ studentki przychodzą, poznają klasę, a potem jak już prowadzą zajęcia, to wiedzą, na które dziecko trzeba zwrócić uwagę, któremu pomóc, bo ma jakieś szczególne problemy.

Nauczycielki wypowiadały się pozytywnie również o możliwości realizowania wolontariatu, choć przyznały, że studentki nie zawsze chcą się angażować w tego typu działania. Nie postulowały także zmniejszenia liczby studentów w grupach odbywających praktyki śródroczne, gdyż w ich przekonaniu nauka w kilkunastoosobowym gronie nie wpływa niekorzystnie na poziom realizacji zadań:

Na pewno liczba osób w grupie nigdy nie była jakkolwiek przeszkodą. Jak ja pamiętam, to zawsze te grupy praktykantek były spore. Jeżeli dziewczyny chciałyby poprowadzić zajęcia, podczas których trzeba się trochę poruszać, to przecież zawsze można wyjść na korytarz. A w sumie to jak tych dziewczyn jest więcej, to one też na tym korzystają, bo dzięki temu mają możliwość obejrzenia większej ilości zajęć, które prowadzą ich koleżanki.

Elementem uznawanym przez rozmówczynie za mankament był natomiast wymiar czasu przeznaczanego na praktyczne przygotowanie kandydatów na nauczycieli. Pomimo nie-małej liczby godzin, jaką studenci spędzali na realizowaniu praktyki w szkole (60 godzin w ramach praktyki śródrocznej oraz 120 godzin w ramach praktyki ciągłej), nauczycielki w większości zaznaczały, iż wartość ta jest nadal niewystarczająca. Przynawały także, iż należałoby zwiększyć proporcje między hospitacjami a prowadzeniem zajęć, bowiem gdy występują w stosunku 1:1, to studenci mają de facto niewiele okazji do zweryfikowania własnych umiejętności.

W odpowiedzi na prośbę o sformułowanie propozycji zmian w organizacji praktyki tak, aby podnieść jej jakość, nauczycielki sugerowały różnorodne rozwiązania. Dominował postulat, aby zwiększyć liczbę godzin praktyk i to zarówno śródrocznych, jak i ciągłych.

Praktyki nigdy nie jest za wiele, zatem w miarę możliwości warto by było tę liczbę godzin zwiększać. Ja na waszym miejscu to bym nie przychodziła na 2 godziny, tylko na cały dzień zajęć, żeby dziewczyny miały możliwość poprowadzić te 3–4 lekcje z rzędu, a nie tylko jedną.

Na pewno powinna ta praktyka ciągła pozostać, jednak taki miesiąc praktyki ciągłej to jest zdecydowanie za mało, bo ile to tak naprawdę jest? Nawet niech te studentki przyjdą na te powiedzmy 20 dni pracy, to przecież to jest niewiele.

Jako przykładowy sposób rozwiązania problemu ograniczonej ilości zajęć praktycznych niektóre rozmówczynie proponowały zwiększenie czasu trwania dyżuru asystenckiego. Co warte uwagi, nie pojawiła się ani jedna uwaga, aby z takiej formy aktywności całkowicie zrezygnować, ale zgodności co do wymiaru dyżuru również nie było:

Według mnie to nawet można byłoby dwukrotnie wydłużyć te dyżury, aby dziewczyny nie przychodziły tylko na 4–5 godzin jednego dnia, ale na przykład na dwa dni z rzędu.

Dyżur asystencki nie powinien trwać przez 4 godziny raz w semestrze, tylko naprawdę po 3–4 godziny w tygodniu i to cały czas! To jest podstawa. Dziewczyny za dużo czasu spędzają

na uczeniu się teorii, a potem same mówią, że mają problem z praktyką, więc niech przychodzą i się wdrażają.

Pojawiła się także propozycja, aby dyżur asystencki wykorzystać jako zamiennik dla grupowego hospitowania zajęć, dzięki czemu podczas wizyt w obecności uczelnianego opiekuna praktyki studentki mogłyby się skoncentrować wyłącznie na samodzielnym prowadzeniu lekcji.

Tego samodzielnego prowadzenia lekcji jest zdecydowanie zbyt mało i moim zdaniem lepiej byłoby, żeby one obserwowały zajęcia na dyżurach i wolontariacie, a potem, przychodząc całą grupą, już tylko prowadziły. Semestr takiego grupowego hospitowania to jest trochę strata czasu. Ja wiem, że jeszcze dochodzi do tego omawianie zajęć, ale równie dobrze omawiać można lekcje nagrane, a ten czas w szkole warto wykorzystać maksymalnie.

Oprócz uwag dotyczących organizacji praktyki nauczycielki przekazywały także sugestie odnośnie do samego prowadzenia zajęć przez studentki. Oto przykłady wypowiedzi:

Zdarzają się takie sytuacje, że studentki wymuszają na prowadzącym możliwość prowadzenia lekcji w parach i warto byłoby im tego zabronić. To nie jest dobry pomysł, bo w takich sytuacjach to zawsze jest jedna główna, która wie na lekcji prym, a druga nawet jeśli jest tak samo dobra, to już nie ma takiej siły przebicia. Poza tym, kiedy jest w szkole tak, że jedną lekcję prowadzą dwie nauczycielki? Nawet dzieciom jest się trudno skupić.

Myślę, że w ramach praktyki warto byłoby wdrożyć realizację na przykład kilkugodzinnego projektu. Studentki miałyby wtedy okazję przygotować się tak bardziej przekrojowo, z różnych obszarów edukacji. Kiedyś była u mnie studentka, która realizowała taki projekt i to były rewelacyjne zajęcia.

Ja wiem, że to jest wszystko ograniczone czasem, ale dobrze byłoby, gdyby na praktyce studentki miały nakazane, że mają poprowadzić jakąś lekcję z edukacji polonistycznej czy matematycznej i jeszcze jedną z tej grupy, które są tak traktowane trochę po macoszemu, czyli powiedzmy W-F, muzyka czy technika.

Pojawiła się ponadto propozycja zmiany, która wynikała w pełni z preferencji nauczycielek i nie wpłynęłaby na jakość praktycznego przygotowania studentów:

Wśród zmian, które by trzeba było moim zdaniem wprowadzić, to przesunąć praktyki wrzesniowe. Wrzesień to bardzo niefortunny miesiąc. Mamy pierwsze klasy, małe dzieciaczki, które same się jeszcze dobrze nie znają, więc ja nie wiem, kto to wymyślił, że to musi być akurat wrzesień. Może gdyby wyłączyć tę pierwszą klasę, to byłoby lepiej... Bo powiem szczerze, że mając pierwszą klasę, to my najchętniej tych studentek byśmy nie brały.

O ile powyższa argumentacja z perspektywy nauczyciela jest uzasadniona, to w rzeczywistości trudno ją wprowadzić w życie. Wrzesień jest bowiem jedynym miesiącem, który tradycyjnie przeznaczają się na realizację praktyki i rozwiązanie to nie ma charakteru lokalnego. Znalezienie alternatywnego terminu byłoby nie tylko trudne, ale także wiązałoby się z koniecznością rezygnacji z uczestnictwa studentów w zajęciach akademickich.

Wypowiadając się na temat podniesienia jakości zajęć praktycznych, rozmówczynie były jednak zgodne co do tego, że jakość praktyki zależy przede wszystkim od osób w niej uczestniczących, o czym wymownie świadczy poniższa wypowiedź:

Wie pani, praktyka jak praktyka, tutaj jakichś radykalnych zmian nie da się wprowadzić. Zresztą choćby to było i najlepiej zorganizowane, to efektu nie będzie przy takich osobach, jakie tu czasami przychodzą. Więc tak szczerze, to nie organizację praktyki trzeba zmieniać, ale niektórych studentów!

Uwagi dotyczące pracy studentów okazały się na tyle rozbudowane, iż stanowią odrębną część niniejszych rozważań.

„Z dystansem do studentów” czy „z dystansem o studentach”?

Wypowiadając się na temat (nie)kompetencji współczesnych studentów, nauczycielki akcentowały głównie problem braku odpowiedniej selekcji kandydatów na nauczycieli. Rozmówczynie odwoływały się do czasów własnej edukacji, kiedy wykształcenie na poziomie wyższym było domeną jednostek należących do elity intelektualnej:

Kiedyś to nawet do liceum z podstawówki szło maksymalnie 10 osób z klasy. Jedna trzecia trafiała do zawodówek, a na studia dostawała się tylko garstka. No i oczywiście wcześniej trzeba było zdać egzaminy, więc ta selekcja była porządna. A nawet jak się w studium przypadkiem trafiły nieco słabsze osoby, które faktycznie tak jakoś odstawały, to one szybko odpadały i nie szły dalej.

Za moich czasów egzaminy powodowały, że już na starcie była eliminacja. W tej chwili jest konkurs świadectw i faktycznie ktoś może naprawdę świetnie zdać maturę, ale się nie nadawać do pracy z dziećmi. Chociaż na te kierunki pedagogiczne to, niestety, nie idą osoby, które rewelacyjnie zdały maturę.

Mnie się strasznie nie podoba teraz takie przyjmowanie na studia hurtem wszystkich, którzy chcą studiować. Kiedyś przecież były egzaminy i z mowy, i z pisania, i z recytacji, a teraz to absolutnie, więc nawet osoby jakieś sepleniące i mówiące językiem fatalnym się trafiają. I to nagminnie! Ba, nawet takie robiące błędy ortograficzne na tablicy. Okropnie! I jest tego naprawdę dużo, więc ten przesiew powinien być, bo nie każdy nadaje się na nauczycielkę; naprawdę nie każdy.

Zarzucając studentom niski poziom wiedzy, nauczycielki nie odwoływały się do problemu potoczności czy naiwnego uprawiania nauki, o którym pisze m.in. Dorota Klus-Stańska⁹, tylko przytaczały przykłady świadczące o braku elementarnych wiadomości, które studentki powinny przyswoić w toku edukacji na poziomie podstawowym (sic!), m.in. informowanie dzieci, że oceany powstają w wyniku intensywnych opadów deszczu; ołtarz Wita Stwosza wykonany jest ze złota; na Antarktydzie można spotkać niedźwiedzie polarne, zaś lamy są zwierzętami afrykańskimi. Jedna z rozmówczyń przyznała, że zdarzają się sytuacje, w których dzieci dysponują większą wiedzą niż praktykantki:

Poziom wiedzy ogólnej studentów jest straszny, pojęcie o świecie bardzo zawężone. Te małe dzieci często potrafią studentkom wypunktować błędy i zdarza się, że zwracają im głośno uwagę, że powiedziały coś źle. Oczywiście po lekcji one się tłumaczą, że się zestresowały i ja to nawet rozumiem, bo jak dyrekcja do mnie przychodzi, to też jestem zestresowana. Ja nie twierdzę, że one nie mają prawa do stresu, tylko że ten stres nie powinien powodować tego, że one mówią bzdury.

Niestety, zarzuty nauczycielek nie dotyczyły wyłącznie niskiego poziomu wiedzy studentów, ale również ich postaw. Niektóre studentki dały się bowiem poznać jako osoby niezaangażowane bądź nieodpowiedzialne:

Są takie, które nawet jak przychodzą na dyżur asystencki to sobie myślą, że przesiedzą tylko te 4 godziny i koniec. Najchętniej to by przychodziły we dwie, bo sobie wtedy pogadają i czas im

⁹ D. Klus-Stańska, *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń*, Warszawa 2010, s. 95–103.

szybko minie. Nie ma takiego zaangażowania, że wstaną, zapytają, w czym mogą pomóc, tylko liczą na to, że my pokażemy palcem. [...] Same z inicjatywą w ogóle nie wychodzą, w ogóle!

Niestety, były też takie panie, które nie dopełniały pewnych obietnic. [...] Jeżeli studentka jest nieodpowiedzialna, bo według mnie to niektóre właśnie były takie nieodpowiedzialne i było widać, że nie dorosły do pewnych obowiązków, no to takie w jakiś sposób trzeba eliminować, bo one rzucają negatywną opinię i na uczelnię, i na nauczycieli.

Można przypuszczać, iż w pewnej części bierność praktykantów jest spowodowana obawami wynikającymi z niskiego poziomu wiedzy i umiejętności. Studenci nie podejmują działań, bowiem nie czują się wystarczająco kompetentni, by wykonać je w sposób właściwy. Preferują zatem unikanie aktywności niż podejmowanie ryzyka uczenia się na własnych błędach. Ponadto korzystają ze schematów wypracowanych podczas wcześniejszej praktyki, co, niestety, nie zawsze przynosi pożądane efekty:

Jak przychodzą do szkoły, to zachowują się tak, jakby miały kontakt z naprawdę małymi dziećmi. Starają się mówić do uczniów jak do przedszkolaków, a przecież to są mądre dzieciaki i w sytuacji, gdy one zaczynają tak infantylizować, to oni zaczynają się tak zachowywać, by udowodnić, że są jeszcze takimi małymi dziećmi.

Powyższa strategia nie wydaje się zaskakująca, albowiem spędzając rok akademicki na realizowaniu praktyki w przedszkolu (najpierw śródrocznej, następnie ciągłej), studenci są przeświadczeni, iż niektóre zachowania mogą bezpośrednio przenieść na grunt szkolny. Kiedy uświadamiają sobie, że ich przekonanie było błędne, pojawia się niepewność i poczucie zagubienia. Usprawiedliwieniem jest w tym przypadku deklaracja, że „nie odnajdują się w szkole i wolą w przyszłości podjąć pracę w przedszkolu” (o tym, że często takie stwierdzenie pada, zapewniały niezależnie dwie rozmówczynie). Opisana postawa nie dotyczy oczywiście wszystkich praktykantów, są bowiem i tacy, którzy wysoko oceniają własne możliwości, jednak jeśli brakuje im w tej ocenie obiektywizmu, to na ogół w toku praktyki mają okazję się o tym przekonać:

Najgorsze jest to, że ci młodzi ludzie mają w sobie taką cechę, a raczej przekonanie typu „ja wiem wszystko, bo ja jestem młody, rzutki, znam języki, więc świat należy do mnie”. Nie pytają. Uczą się pokory w trakcie, gdy się okazuje, że zaczynają coś robić i im nie wychodzi.

Niekiedy praktyka jest pierwszym w toku studiów momentem, w którym studenci uświadamiają sobie własne niedostatki. Dla niektórych może być to bardzo bolesna lekcja. Jak zaznaczyła jedna z rozmówczyń, praktykanci unikają informacji zwrotnych, nie chcą wchodzić w dyskusję, gdyż boją się, że ktoś im coś zarzuci:

Mnie po lekcji brakuje takiego zakończenia, bo one chcą jak najszybciej odejść i nie uczestniczyć w omówieniu. Jak zadają im pytania odnośnie do zajęć, to one odbierają to jako atak. Ja wtedy mówię, że pytam, bo chcę, żeby ona mi po prostu powiedziała, jaki miała cel w tej lekcji i co chciała osiągnąć. Najwyczajniej chcą się tego dowiedzieć, a ona myśli, że ją w ten sposób atakuję. Nawet jak powiem, jakie alternatywne rozwiązania mogły być zastosowane na zajęciach, to one uważają to za wymądrzanie.

Chociaż trudno usprawiedliwiać postawę studentów, to zapewne jednostki świadome własnych słabości wolą unikać „konfrontacji”, bowiem nie liczą na to, że w jej toku usłyszą słowa pochwały. Mierzenie się jedynie z uwagami negatywnymi jest natomiast dla większości praktykantów doświadczeniem, którego najchętniej by się wystrzegali. Strach przed krytyką sprawia, iż studenci odruchowo przyjmują postawę obronną, nawet jeśli zamiarem rozmówcy nie jest negowanie podejmowanych przez nich działań.

W toku przeprowadzonych z nauczycielkami rozmów pojawiały się jednak również głosy w obronę studentów. Rozmówczynie doceniały przede wszystkim to, że mogą liczyć na pomoc praktykantek w sytuacjach, kiedy potrzebują wsparcia przy realizacji zajęć terenowych czy organizacji różnorodnych uroczystości. Nauczycielki przyznawały, iż nadal mają okazję spotykać pełnych entuzjazmu, rzetelnych i zaangażowanych studentów, ale łatwiej jest im się o tym przekonać, kiedy współpraca jest realizowana w ramach praktyki ciągłej – kontakt wówczas jest bliższy i bardziej bezpośredni. Jedna z rozmówczyń dodała, iż rozumie problemy, z jakimi borykają się praktykanci, bowiem kiedy powraca pamięcią do własnej praktyki, to ma świadomość, że również nie ustrzegła się wielu błędów. Zwróciła ponadto uwagę na głębokie podłoże studenckich niekompetencji:

Nikt nie powinien wymagać, że wszystko będzie super, bo przecież dopiero się dziewczyny uczą. Przede wszystkim trzeba mieć na uwadze to, że te ich pomyłki nie wynikają ze złej woli. A zresztą nie ma co się dziwić studentom, że sobie czasami nie radzą, jeśli się zanalizuje, na jakim poziomie stoi teraz edukacja w Polsce.

Słowa te stanowią swoistą kłamrę dla podjętych tutaj rozważań. Niski poziom wiedzy studentów jest jedynie wierzchołkiem góry lodowej, której podłoże jest bardzo rozległe. Niewątpliwie problem ma charakter systemowy, a jego zminimalizowanie wymaga przemian obejmujących wszystkie szczeble edukacji.

W ramach zakończenia

Bezsprzecznie kompetentni i oddani swej pracy nauczyciele stanowią dobro bezcenne – dobitnie świadczy o tym powiedzenie, że zły nauczyciel jest gorszy niż żaden. Odniesienie sukcesu pedagogicznego nie wymaga jednak posiadania „na wejściu” wszystkich umiejętności, którymi powinien dysponować idealny wychowawca. Studenci przede wszystkim muszą nauczyć się realnie oceniać własne możliwości i na wypadek trudności ze zneutralizowaniem braków podejmować pracę poza sektorem edukacji. Niestety, osiągnięcie takiego poziomu „zdrowego” samokrytycyzmu nie tworzy się na ogół w oderwaniu od informacji zwrotnych płynących z otoczenia. I chociaż krytyczne ocenianie praktykantów przez nauczycieli jest w wielu przypadkach uzasadnione, to niepokój budzi fakt, iż formułowane przez kadrę pedagogiczną uwagi na ogół nie trafiają do samych zainteresowanych. Opinie (zapisywane w dzienniku), jakie otrzymują studenci po zrealizowanej praktyce ciągłej, nie mają bowiem nigdy wydźwięku pejoratywnego i bazują niemal wyłącznie na superlatywach. Trudno w takiej sytuacji wymagać od praktykantów, by uzupełniali wiedzę i doskonalili umiejętności, jeśli nie dostają czytelnego sygnału, że powinni to zrobić.

Mimo iż stwierdzenie, że praktyka stanowi bezcenny element w toku kształcenia kandydatów na nauczycieli, brzmi truistycznie, to podejmowanie walki o podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów kierunków pedagogicznych warte jest każdego wysiłku. Tym, którzy w ramach swojej pracy włączyli się w podejmowanie tego trudu, należą się słowa wdzięczności. Pozostaje mieć nadzieję, iż sformułowane przez nauczycieli postulaty dotyczące zmian w zakresie realizacji praktyki przyniosą w przyszłości wymierne korzyści.

Bibliografia:

- Czerepaniak-Walczak M., *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń 1997.
Klus-Stańska D., *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń*, Warszawa 2010.
Kwiatkowski M. S., *Oczekiwania społeczne względem nauczycieli*, w: *Nauczyciel w świecie współczesnym*, red. B. Muchacka, M. Szymański, Kraków 2008.

Lewowicki T., *Problemy kształcenia i pracy nauczycieli*, Radom 2007.

Pęczkowski R., *Kształcenie nauczycieli przez praktykę*, w: *Procesy globalizacji a kształcenie nauczycieli. Spojrzenie międzykulturowe*, red. S. Dylak, R. Pęczkowski, P. Denicolo, Rzeszów 2006.

Strykowski W., Strykowska J., Pielachowski J., *Kompetencje nauczyciela szkoły współczesnej*, Poznań 2003.

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, Dz.U. UE, L 394 z 30.12.2006 r.

Rola praktyk studenckich w kształtowaniu tożsamości zawodowej nauczyciela przedszkola

Wprowadzenie – inspiracje teoretyczne

Parafrazując myśl obecną w rozważaniach egzystencjalistów: człowiek nie jest, lecz dopiero staje się, tworzy się, buduje jako człowiek¹, można powiedzieć, iż nauczycielem się nie jest, lecz się nim człowiek nieustannie staje. Dla zrozumienia tego złożonego procesu użyteczne mogą być różne podejścia teoretyczne. Na potrzeby niniejszego tekstu wykorzystano w szczególności koncepcję tożsamości zawodowej Ł.T. Marciniaka oraz wybrane koncepcje profesjonalizmu nauczycielskiego.

Tożsamość zawodowa będąca przedmiotem zainteresowania przede wszystkim psychologii, pedagogiki i socjologii jest różnorodnie definiowana. Dla dalszych rozważań użyteczna wydaje się definicja przywoływana za A. Abottem i K. McDonaldem przez Ł.T. Marciniaka, zgodnie z którą tożsamość zawodowa jest rozumiana jako pochodna „różnorodnych oddziaływań porządku instytucjonalnego na jednostkę”². Tożsamość zawodową kształtują: funkcja danego zawodu w społeczności i związany z nią prestiż, zakres władzy i kompetencji wykonywanej profesji nadające status społeczny grupy zawodowej, a także zmiany ekonomiczne lub kulturowe modyfikujące treści pracy³.

Przestrzeń tożsamości zawodowej jest konstytuowana, zdaniem Ł.T. Marciniaka, przez trzy typy tożsamości:

- tożsamość zawodu – łatwość identyfikowania określonego zawodu i odróżniania go od innych oraz główne społeczne oczekiwania dotyczące sposobu wykonywania zawodu i charakterystyki jego przedstawicieli;

¹ J. Galarowicz, *Na ścieżkach prawdy. Wprowadzenie do filozofii*, Kraków 1992, s. 521.

² Ł.T. Marciniak, *Konstruowanie tożsamości zawodowej: procesy odniesienia i rozróżnienia*, w: *Procesy tożsamościowe. Symboliczno-interakcyjny wymiar konstruowania ładu i nieładu społecznego*, red. K.T. Konecki, A. Kacperczyk, Łódź 2010, s. 181.

³ Tamże, s. 181.

- tożsamość osobistą – sposób, w jaki człowiek jest postrzegany przez innych dzięki indywidualnym cechom;
- tożsamość subiektywną – wyobrażenie o samym sobie związane z indywidualnym sposobem doświadczania siebie jako osoby i postrzegania otoczenia z osobistej perspektywy⁴.

Odnoszenie i rozróżnianie jako procesy konstruujące tożsamość zawodową

Zasadniczymi procesami, poprzez które konstruowana jest tożsamość zawodowa, są: odnoszenie oraz rozróżnianie wraz z kontrastowaniem. „Odnoszenie dotyczy poszukiwania wzorców, których naśladowanie umożliwić ma adekwatność postrzegania siebie i sytuacji oraz skuteczność podejmowanego w kontekście pracy działania”⁵. Za początek pojawienia się tego procesu można uznać nową sytuację, w której człowiek adept zawodu znajduje się po raz pierwszy. Wówczas zarówno miejsce, jak i nadawane znaczenia doświadczeniom mogą okazać się niewłaściwe, niewystarczające. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest zbyt powierzchowne, bez uwzględnienia całości kontekstu interpretowanie zjawisk zachodzących podczas wykonywania pracy zawodowej. Dzieje się tak zazwyczaj dlatego, iż „nowicjusz” danej profesji podczas interpretowania jakiegoś zjawiska korzysta ze znaczeń dotychczasowych, bliskich mu, jednak będących potocznymi. Gdy okażą się one nieadekwatne, wówczas rodzi się poczucie konieczności poszukiwania odniesień właściwszych, to jest zgodnych „z definicją danej sytuacji czy zjawiska przyjętą przez grupę, której człowiek jest członkiem lub do której bycia członkiem aspiruje”⁶. Ten proces wraz ze swymi charakterystycznymi elementami jest typowy dla każdej profesji.

Z kolei rozróżnianie jest procesem, podczas którego człowiek w kontekście swojej pracy zawodowej zamiast pytać o to, kim jest, raczej zaczyna się zastanawiać, kim nie jest i kim nie powinien być. Jak wyjaśnia Ł.T. Marciniak, rozróżnianie polega na uświadomieniu sobie istnienia podstawowych kategorii partnerów interakcji dla swojej profesji. Po zidentyfikowaniu grupy rozróżniania („kim nie jestem”) dalsze działania zawodowe są prowadzone w oparciu o kontrastowanie się wobec niej. Do eksplorowania grupy rozróżniania niezbędne są: bezpośrednie interakcje z partnerami, poznanie ich punktu widzenia, a nawet wczuwanie czy naśladowanie umożliwiające zgłębienie ich myślenia i działania.

Formy praktyki pedagogicznej w przedszkolu

Pierwszy etap kształtowania się tożsamości zawodowej nauczyciela, który można nazwać

⁴ Tamże, s. 185–187.

⁵ Tamże, s. 189.

⁶ Tamże.

prekonstruowaniem tożsamości zawodowej, ma miejsce w czasie realizacji praktyki pedagogicznej w instytucjach edukacyjnych. Ze względu na temat niniejszego tekstu rozważania dotyczące praktyk studenckich ograniczymy do praktyk śródrocznych i ciągłych w przedszkolu, realizowanych zwykle jako pierwsze, przed praktyką w szkole, dla ukazania specyfiki pracy w placówkach przedszkolnych i szkolnych oraz ciągłości edukacji na kolejnych jej szczeblach. Praktyka śródroczna pozwala na regularne obserwowanie pracy pedagogicznej przedszkola w różnych obszarach wychowania przedszkolnego, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć obowiązkowych, oraz na naukę warsztatu nauczycielskiego poprzez zajęcia próbne (prowadzone przez studentów). Materiał, który ilustruje prezentowane w naszym opracowaniu tezy, pochodzi głównie z pisemnych i ustnych wypowiedzi studentów zawartych w dokumentacji z praktyki ciągłej i śródrocznej oraz zarejestrowanych podczas konsultacji przygotowujących do odbycia oraz podsumowujących już zrealizowaną przez studentów pedagogiki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie praktykę w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”.

Realizacja praktyki śródrocznej zgodnie z wymogami programowymi umożliwi studentom zapoznanie się z organizacją środowiska przedszkolnego, bazą materialną, dydaktyczną i administracyjną oraz specyfiką pracy w poszczególnych grupach wiekowych. Pozwala ona również na ustalenie zakresu obowiązków nauczyciela, jak również identyfikowanie stosowanych przez niego form i metod pracy pedagogicznej. Obserwacja dzieci w różnych sytuacjach życia przedszkolnego stwarza okazje do rozpoznawania właściwości rozwojowych dzieci w wieku przedszkolnym. Pobyt studentów w przedszkolu służy weryfikacji wiedzy teoretycznej z pedagogiki przedszkolnej i metodyki oraz dyscyplin pokrewnych. Dodatkową okazją do nabywania szerszego oglądu specyfiki pracy nauczyciela w przedszkolu jest odbywanie przez studenta dyżuru asystenckiego. Nazwa się bierze stąd, iż student pomaga nauczycielce i włącza się w organizację niektórych sytuacji edukacyjnych. Po jego odbyciu praktykanci zazwyczaj wyrażają zaskoczenie przebiegiem dnia, który ukazuje im z innej perspektywy codzienność pracy w przedszkolu niż dotychczasowe hospitowanie/prowadzenie zajęć obowiązkowych z dziećmi. Praktykanci są bowiem świadkami zarówno schodzenia się dzieci do przedszkola, ich zabaw porannych, pracy indywidualnej nauczycielek z dziećmi, jak i zabaw dowolnych – tych przebiegających w sali oraz na terenie przedszkolnego ogrodu. Te formy pracy pedagogicznej przedszkola znacznie rzadziej są obserwowane przez studentów podczas cotygodniowych zajęć realizowanych w ramach praktyki śródrocznej w przedszkolu.

Natomiast praktyka ciągła, przebiegająca w okresie jesiennym, obejmuje pracę w różnych grupach wiekowych w ciągu czterech kolejnych tygodni, pozwalając studentom na obserwację każdego dnia pracy przedszkola w ciągu porannej pięciogodzinnej zmiany nauczy-

cielskiej, dodatkowo, umożliwia uczestnictwo (bierne lub czynne) w innych formach pracy przedszkola również popołudniowych, takich jak: zebrania rady pedagogicznej, spotkania z rodzicami, zajęcia dodatkowe i inne. W tym czasie studenci pozostają pod opieką wysoko wykwalifikowanych nauczycieli opiekunów praktyki.

Miejsce praktyki w przedszkolu w kontekście konstruowania tożsamości zawodowej nauczyciela oraz koncepcji refleksyjnej praktyki

Samodzielne prowadzenie zajęć jest pierwszą dla studentów okazją do budowania tożsamości subiektywnej w powiązaniu z indywidualnymi wyobrażeniami o istocie zawodu nauczyciela. Dzieje się to w szczególności podczas omawiania zajęć próbnych, gdy studenci dokonują samooceny, a następnie biorą udział w dyskusji na temat przebiegu zajęć, realizacji założonych celów, adekwatności zastosowanych metod i skuteczności własnych oddziaływań. Tak prowadzony namysł nad pracą własną i cudzą służy zgodnie z celami praktyki pedagogicznej kształtowaniu postawy refleksyjnego praktyka.

Wprowadzona przez D. Schöna koncepcja refleksyjnej praktyki pozwoliła spojrzeć z nowej perspektywy na model tzw. rozszerzonego profesjonalizmu nauczycielskiego⁷. Rozróżnienia profesjonalizmu na „ograniczony” i „rozszerzony” dokonał po raz pierwszy E. Hoyle. Pierwszy typ profesjonalizmu, zwany ograniczonym, reprezentują zdaniem E. Hoyle’a nauczyciele, którzy swoje funkcjonowanie zawodowe opierają wyłącznie na bazie własnego doświadczenia, nie uwzględniając w sytuacji zadaniowej szerokiego rozumienia edukacji, nie mają też potrzeby współdziałania z kolegami. Wiedzę, którą posiadają, można nazwać mianem rytualnej, typu *know-how*. Natomiast profesjonalizm nazywany rozszerzonym należy rozumieć jako działanie bardziej intuicyjne niż racjonalne. Nauczyciele, których cechuje ten typ profesjonalizmu, dążą do zrozumienia własnej praktyki przez rozważanie teorii, testowanie jej w praktyce aż do kwestionowania, co czynią w szerokim kontekście edukacyjnym. Chętnie współpracują z kolegami, dzieląc się własnymi pomysłami oraz korzystając z ich doświadczeń. Wiedza profesjonalna, jaką w wyniku takich działań konstruują, jest wiedzą typu *principled* – ogólną, wyjaśniającą⁸. W ujęciu D. Schöna nauczyciel profesjonalista dokonuje:

- refleksji w działaniu (*reflection-in-action*),
- refleksji nad działaniem (*reflection-on-action*).

„Refleksja-w-działaniu”, określana także jako działanie „inteligentne”, ujawnia się, gdy w tworzonej i kontrolowanej przez nauczyciela sytuacji pojawia się jakiś nowy element, wy-

⁷ Za: B.D. Gołębiak, *Zmiany edukacji nauczycieli. Wiedza – biegłość – refleksyjność*, Toruń–Poznań 1998, s. 119.

⁸ Za: tamże, s. 118–119.

wołujący pewne zakłócenia w jej przebiegu (nie zawsze o zabarwieniu negatywnym), który jednak pozwala na kontynuowanie działania ze względu na wprowadzenie przez nauczyciela „na gorąco” niezbędnych modyfikacji. „Refleksja-nad-działaniem” natomiast to namysł nad tym, co zaszło już po zaistniałym zdarzeniu.

Jest rzeczą oczywistą, że osoby o tak małym doświadczeniu pedagogicznym, jakimi są studenci, w dodatku poddawane ocenie w trakcie swojego „profesjonalnego” działania rzadko są zdolne do „refleksji-w-działaniu”. Jednakże drugi typ refleksji („refleksja-nad-działaniem”) często staje się ich udziałem, przez co podczas prowadzonych w ramach praktyki dyskusji na temat zrealizowanych zajęć (z udziałem opiekunów praktyki z uczelni i placówki ćwiczeniowej, innych nauczycieli lub studentów) praktykanci formułują wnioski odnośnie do swojej przyszłej pracy i w widoczny sposób korzystają z doświadczeń własnych i kolegów.

Swoistym treningiem w „rozszerzaniu” własnego profesjonalizmu staje się dla studentów analiza zdarzeń krytycznych zaobserwowanych w czasie praktyki. Zdefiniowane przez D. Trippa zdarzenia krytyczne są „bezpośrednim sprawozdaniem z całkiem zwyczajnych przypadków występujących podczas codziennej pracy, a to, że są krytyczne, bierze się stąd, że wskazują na tkwiące u ich źródła tendencje, motywy i struktury”⁹. Zidentyfikowanie zdarzenia, które okaże się dla studenta krytyczne, rozpoczyna się zwykle od słów: „Nie podobało mi się, że nauczycielka...” lub „Zauważyłam, że w tym przedszkolu...”. W toku rozmowy okazuje się czasami, że studenci w odmienny sposób interpretują zaistniałe sytuacje, przekonując się o istnieniu osobistych teorii edukacyjnych. Dzięki pytaniom typu: „Co to zdarzenie mówi ci o edukacji? Czego dowiedziałeś się o potencjale dziecka w związku z tym, co zaszło? Jaki układ sił w przedszkolu odkrywa omawiana sytuacja?”, studenci w swoich rozważaniach nad zdarzeniami krytycznymi przechodzą od powierzchownych wypowiedzi typu wartościującego do pogłębionych interpretacji z odniesieniem do teorii pedagogicznych.

Bywa, że pierwsze doświadczenia z występowania w roli nauczyciela nie są satysfakcjonujące, studenci doświadczają rozczarowania, odczuwają dysonans między tym, co obserwowali „w wykonaniu” profesjonalnych nauczycieli, co wydawało się nietrudne i przyjemne, a tym, co im samym udało się osiągnąć. Częstym źródłem początkowych niepowodzeń są trudności w kierowaniu aktywnością całej grupy, problemy z dyscypliną, słabe operowanie głosem, bezradność w sytuacjach pojawiających się spontanicznie, nieobjętych planem (scenariuszem) zajęć. Wówczas słyszymy pierwsze komentarze dotyczące własnych predyspozycji do zawodu w ogóle lub do realizacji zadań w określonym obszarze edukacji przedszkolnej. Zdarza się także, że już w czasie zajęć w przedszkolu kandydaci na nauczycieli ma-

⁹ D. Tripp, *Zdarzenia krytyczne w nauczaniu. Kształtowanie profesjonalnego osądu*, Warszawa 1996, s. 45.

nifestują swoje niezadowolenie z siebie – jedna z pań, żegnając się z trzylatkami pod koniec prowadzonych przez siebie zabaw dydaktycznych, powiedziała: „Chciałabym podziękować wam za zajęcia, **choć się nie udały**”¹⁰.

Studenci obawiają się zajęć wymagających w ich przekonaniu specjalnych uzdolnień, jak np. muzycznych, teatralnych, literackich. Przyczyn tego rodzaju trudności należy upatrywać w sposobie rekrutowania studentów na kierunki nauczycielskie, w którym nie ma miejsca na weryfikowanie predyspozycji komunikacyjnych, ruchowych czy muzycznych, wymaganych u kandydatów na nauczycieli w czasach, gdy obowiązywały egzaminy pisemne i ustne. Z tego powodu do zawodu nauczycielskiego przyjmowane są na przykład osoby z poważnymi wadami wymowy, znacznymi ograniczeniami w zakresie sprawności ruchowej czy z orzeczoną dysleksją, których udziałem są później liczne problemy z zaliczeniem wybranych przedmiotów obecnych w programie studiów czy wypełnieniem zadań związanych z praktyką pedagogiczną. Początki kształtowania się tożsamości osobistej w kontekście zawodu nauczyciela, a więc tego, jak kandydat na nauczyciela postrzegany jest przez innych, możemy zaobserwować w sytuacjach omawiania zajęć prowadzonych przez studenta. Nauczycielki sprawujące opiekę nad praktykantem często już po pierwszych takich próbach wydają sądy o przydatności studenta do zawodu. Cechy, które w szczególności zwracają ich uwagę to: temperament, otwartość i śmiałość wobec dzieci i dorosłych, dynamika głosu, komunikatywność i zaangażowanie.

Nierzadko samoocena studenta, jego własne rozumienie tego, co zdarzyło się podczas zajęć, znacząco odbiegają od spostrzeżeń uczelnianego opiekuna praktyk i/lub nauczyciela przedszkola, a nawet innych studentów obserwujących zajęcia. Odniesieniem do tego rodzaju analiz jest bowiem dla studenta najczęściej scenariusz zajęć i zgodność ich przebiegu z owym papierowym planem oraz własnym wyobrażeniem o tym, czym są udane zajęcia, a nie to, czego dzieci się nauczyły, jak student wykorzystał pojawiające się okazje edukacyjne, czy potrafił modyfikować swoje działania adekwatnie do zmieniających się warunków i reakcji dzieci itp. Z kolei obserwatorzy oceniają zajęcia prowadzone przez swoją koleżankę/kolegę przede wszystkim z perspektywy dyscypliny podczas zajęć, której wyznacznikiem jest cisza i akceptacja dzieci dla kolejnych propozycji prowadzącego. Wrażliwość na inne aspekty zajęć, takie jak atrakcyjność poznawcza, sposoby wyzwalania aktywności czy gotowość do „podążania za dzieckiem”, pojawiają się znacznie później, głównie ze względu na ich eksponowanie w omawianiu zajęć przez opiekuna praktyk. Informacja zwrotna, jaką student otrzymuje o sobie samym w czasie praktyki, powinna być punktem wyjścia do samodoskonalenia, bowiem

¹⁰ Wszystkie wyróżnienia w wypowiedziach studentów zostały dokonane przez autorki.

większość indywidualnych właściwości studenta postrzeganych przez niego samego lub otoczenie jako słabość daje się korygować lub rozwijać dzięki systematycznej pracy. Ważne jest jednak uświadomienie studentowi, jakie są jego atuty, a jakie słabości i braki. Wielu studentów na przykład po raz pierwszy słyszy, że popełnia błędy językowe, niektórzy nie potrafią dostarczyć dzieciom odpowiednich wzorów czynnościowych w czasie prowadzonych przez siebie zajęć (np. wybranych ćwiczeń ruchowych lub poprawnego głoskowania).

Przeżycie niepowodzenia w relacjach z dziećmi lub (rzadziej) z nauczycielami czy rodzicami podczas praktyki w przedszkolu jest dla studenta zdarzeniem, które, jak już zostało powiedziane, rozpoczyna proces odnoszenia. Student odkrywa nieadekwatność swoich działań będącą skutkiem potocznego rozumienia niektórych zjawisk, z jakimi się styka, budowanego przede wszystkim na własnych doświadczeniach edukacyjnych, bez odniesień do słabo jeszcze znanej i zupełnie „nieprzetworzonej” teorii pedagogicznej. Jest to szczególnie widoczne podczas praktyki śródrocznej, jako że zajęcia praktyczne w przedszkolu toczą się równoległe z zajęciami akademickimi z zakresu pedagogiki przedszkolnej i metodyki pracy w przedszkolu, tak więc student musi się mierzyć z określonymi problemami pedagogicznymi i zagadnieniami metodycznymi zanim jeszcze zostaną one omówione z perspektywy teoretycznej (z oczywistych względów nie ma też możliwości omówienia wszystkich ważnych dla studenta kwestii). W sprawozdaniach z praktyki studenci przywołują takie zdarzenia, zwracając w ich interpretacji uwagę na intuicyjność swoich zachowań i ich nieskuteczność oraz konieczność poszukiwania alternatywnych rozwiązań, jak w poniższej wypowiedzi:

Chłopiec zaczął popychać krzesło stojące obok niego. Koledzy siedzący przy tym samym stoliku byli bardzo rozbawieni tą sytuacją. Śmiali się, a Bartek pytał, czy ma pokazać im to po raz kolejny. Dzieci z radością prosiły o powtórzenie czynności, a on z chęcią to robił. Kiedy podeszłam, żeby zabrać krzesło, chłopiec się zdenerwował. Im mocniej szarpałam krzesło, tym on silniej nim poruszał. Właściwie zaczął nim we mnie rzucać. Nie patrzył na mnie ani kolegów, tylko z wściekłością wyrywał krzesło. Wstąpiła w niego naprawdę niezwykła siła.

Kiedy zorientowałam się, że moje impulsywne zachowanie i podniesiony głos, wzbudzają w nim bardzo silne emocje, niepohamowaną agresję, zabrałam rękę z oparcia krzesła. Zaczęłam mówić do niego cichym, spokojnym głosem. Najpierw prosiłam, żeby na mnie spojrzął. Tłumaczyłam Bartkowi, że nie trzymam krzeselka i prosiłam, żeby spróbował się uspokoić. Delikatnie dotykałam jego dłoni. W końcu popatrzył na mnie i powoli zaczął odstawiać krzesło.

[...] W momencie konfrontacji z Bartkiem i próby uspokojenia go, czułam się bezradna, zła i pozbawiona jakichkolwiek argumentów. Chłopiec nie słuchał tego, co mówię. Nie reago-

wał na prośbę pozostawienia krzesła na swoim miejscu. Nie wiedziałam, co mam zrobić, a siłowe rozwiązanie, które automatycznie przyszło mi do głowy, okazało się złym pomysłem. Zdeenerwowałam chłopca i pokazałam, jak jestem bezradna. Wtedy poczułam, jak bardzo brakuje mi doświadczenia zawodowego w pracy z dziećmi, umiejętności zapanowania nad uczniem i zdyscyplinowania go.

Praktyka wywiera też oczywisty wpływ na konstruowanie przez studentów tożsamości zawodu. Podczas niej bowiem student zapoznaje się w sposób praktyczny, patrząc z bliska, z funkcjami przedszkola i rolami zawodowymi nauczyciela i innych pracowników przedszkola, identyfikuje też nauczycielskie obowiązki, w tym te nieokreślone przepisami prawa, wymuszone na nauczycielach wewnętrznymi zarządzeniami dyrektora przedszkola czy organów nadzoru pedagogicznego. Jedna ze studentek w swojej analizie zdarzeń krytycznych zaobserwowanych podczas praktyki opisuje sytuację, w której nauczycielka zleciła pięcioletkowi wykonanie pewnego zadania w ramach diagnozy przedszkolnej. Jednak jej uwagę od pracy dziecka oderwało jedno z rodziców, które w trakcie zajęć poprosiło o rozmowę. Wykorzystując okazję, chłopiec w rozwiązaniu zadania skorzystał z podpowiedzi kolegów. Studentka tak konkluduje swoją interpretację owego zdarzenia:

[Nauczyciel] musi znaleźć „czas na wszystko”: rozmowy z rodzicami, zajmowanie się indywidualnymi sprawami dzieci, prowadzeniem zajęć, utrzymywaniem porządku, dbaniem o wystrój sali i w tym wszystkim musi znaleźć chwilę na diagnozę, która jest przecież bardzo ważna. Tak istotna kwestia nie powinna mieć miejsca w takich warunkach. Bardzo ważne jest, aby nauczyciel miał tego świadomość i starał się wprowadzić jakieś pozytywne zmiany.

W zetknięciu z problemami rzeczywistości przedszkolnej nierzadko upada romantyczna wizja zawodu nauczycielskiego. Już na etapie praktyki śródrocznej jako szczególnie trudne studenci postrzegają przede wszystkim zadania związane z planowaniem pracy i prowadzeniem wszelkiej innej dokumentacji, mają bowiem dostęp do dokumentacji przedszkolnej, lecz także na jej wzór sami opracowują różne plany i inne materiały. W efekcie praktyki ciąglej natomiast jako trudne jawi się studentom organizowanie współpracy z rodzicami, doświadczają bowiem częstszych, niż to było wcześniej możliwe, kontaktów z rodzicami zarówno formalnych, jak i nieformalnych. Nauczyciele opiekunowie, którzy podczas praktyki śródrocznej zapewne ze względu na obecność kierującego praktyką przedstawiciela uczelni rzadko ujawniali niezadowolenie z wykonywania zawodu nauczyciela, w kontakcie sam

na sam ze studentem zachowywali się bardziej swobodnie i nierzadko bez ogródek przedstawiali najbardziej uciążliwe aspekty pracy nauczycielskiej. Sądząc z dokumentacji przedstawianej przez studentów, obejmującej także notatki i uwagi z zajęć hospitowanych, również poprawność metodyczna i atrakcyjność zajęć, a nawet standardy dotyczące podmiotowego traktowania dzieci, bez obecności postrzeganego jako „strażnika jakości” przedstawiciela uczelni bywają w przedszkolach znacznie obniżone.

Wzorzec nauczyciela, jaki konstruuje studenci, jest kształtowany zarówno w oparciu o ich własne doświadczenia edukacyjne, jak i na podstawie pedagogicznych i psychologicznych teorii poznanych w toku studiów. Uosobieniem tego wzorca w odniesieniu do edukacji przedszkolnej stają się wybrane nauczycielki z przedszkoli ćwiczeń. W ten sposób zaczynają one być grupą odniesienia dla praktykantów. Wykorzystywane przez nie rozwiązania metodyczne, style komunikacji, sposoby dyscyplinowania wychowanków, rozwiązywania konfliktów itp. stanowią katalog działań profesjonalnych, do zgodności z którymi dąży student w sytuacjach przygotowujących go do zawodu. Jedną ze studentek, na przykład, w swoim sprawozdaniu z dyżuru asystenckiego przywołuje następującą sytuację:

Jeden chłopiec, Wiktor, jadł bardzo szybko. Pani zwracała mu uwagę kilka razy, ale on udawał, że nie słyszy. Pani w pewnym momencie przykucnęła przy nim i powiedziała mu: „Wiktor nie zawsze musisz być pierwszy, to jest posiłek, a nie zawody, kto szybciej zje. Należy wolno jeść, bo wtedy człowiek dobrze przetyka posiłek i to jest zdrowsze dla naszego organizmu”. Studentka zwróciła uwagę na sposób upominania dzieci przez nauczycielkę: Bardzo mi się spodobało to zachowanie wychowawcy. Bo nie trzeba krzyczeć, a wystarczy powiedzieć spokojnie. Pomogło to i dotarło do niego, gdyż wolniej zaczął przeżuwać.

Praktykantka dostrzegając, iż skłonienie dziecka do pożądanego zachowania nie musi wiązać się z karą i instrumentalnym traktowaniem. Interesujące dla niej może być również, że czasem pierwsza reakcja nauczycielki zmierzająca do skorygowania niewłaściwego zachowania nie przynosi skutku, warto więc spróbować innego rozwiązania. Zwrócenie uwagi przez praktykantkę na zachowanie nauczycielki w wyżej opisanej sytuacji może być zapowiedzią naśladowania jej podejścia do wychowanków w przyszłości.

Ta sama studentka odnotowała interesujące jej zdaniem rytuały o charakterze organizacyjnym, za pomocą których jedna z nauczycielek sygnalizowała dzieciom zmianę aktualnej sytuacji i angażowała je do aktywnego uczestnictwa w kolejnym działaniu:

W pewnym momencie pani zaśpiewała 2 razy: „Raz, dwa, trzy, sprzątam”. Dzieci po usłyszeniu tego zaczęły składać gry planszowe, chować kredki, po prostu sprzątnęły po sobie stanowisko, gdzie bawiły się. Następnie zaśpiewała: „Raz, dwa, trzy, na dywanie siadamy”. Dzieci od razu usiadły w siadzie skrzyżnym, w kole na dywanie.

Inna osoba w swoim sprawozdaniu z dyżuru asystenckiego chwali stosowaną przez nauczycielkę zasadę zgłaszania przez starsze przedszkolaki chęci zabrania głosu w rozmowie:

Dzieci odpowiadały, podnosząc rękę do góry. Bardzo podoba mi się dyscyplina wprowadzona przez nauczycielkę, która nie musiała przypominać dzieciom o zasadach kulturalnego dialogu. Widać było, że dzieci wiedzą, w jaki sposób mogą zostać dopuszczone do głosu.

W jednym z dzienników praktyki ciągłej czytamy relację z obserwacji zabaw kilku pięcioletnich chłopców, w której studentka odnotowuje, iż chłopcy „rozrabiają i dochodzi do przepychanek”, a nauczycielce to „nie przeszkadza”. Charakterystyczne jest, że studentka w swoim dalszym komentarzu określa mianem *bezsilności* nauczycielki nie tyle brak jej reakcji na niepożądane zachowanie dzieci, ile jej odmiennosc od zachowań, które praktykantka obserwowała u innych nauczycielek:

Ja [...] będąc w jakimś stopniu przyzwyczajona do zasad z innych grup, byłam zdziwiona, że pani nie daje im kary w postaci siedzenia przy stole. Nie podobało mi się, że przeszkadzają nauczycielce prowadzić zajęcia, a nie chce ich odłączyć od grupy. W końcu doszło prawdopodobnie do granic jej [wytrzymałości] i rozdzieliła rozrabiaków.

Reprezentowany przez większość nauczycielek sposób interwencji w sytuacji niewłaściwego zachowania dzieci studentka ocenia jako optymalny i uniwersalny, nie dopuszczając myśli, iż może nie zawsze taka reakcja jest konieczna, zwłaszcza że czas przeznaczony na zabawy dowolne jest w zamierzeniu bardziej swobodny i tolerancja na „rozrabianie” dzieci jest większa. Studentka podkreśla także, iż dzieci „przeszkadzały nauczycielce prowadzić zajęcia”, choć sytuacja nie miała miejsca w czasie przeznaczonym na tzw. zajęcia obowiązkowe, lecz w czasie wolnym, więc nie bardzo wiadomo, w czym mogłyby jej przeszkadzać. Być może także „przepychanki” chłopców nie były początkowo oceniane przez nauczycielkę jako niebezpieczne. Studentka wyraźnie manifestuje przyzwyczajenie i uznanie dla tych oddziaływań wychowawczych, które są powtarzane przez kilka nauczycielek.

Choć poznani podczas praktyki nauczyciele nie są jedynymi, którzy mają wpływ na studentów w procesie prekonstruowania tożsamości zawodowej (należą do nich także pedagodzy, z którymi zetknęli się w czasie własnej edukacji oraz na przykład rodzice wykonujący ten zawód), ich oddziaływanie na studenckie postrzeganie „dobrego nauczyciela” jest bardzo wyraźne. Przygotowując się do zajęć próbnych (na poziomie planowania) czy też omawiając ich przebieg po zakończeniu zajęć, studenci nierzadko wyjaśniają dobór zastosowanych metod i przyjęte rozwiązania tym, iż podobne obserwowali w wykonaniu osób, które przyjmują za wzór.

Praktykanci podczas realizacji zadań wynikających z praktyki odzwierciedlają nie tylko sposób prowadzenia zajęć przez naśladowanych nauczycieli, ale nawet ogólnie rozumiane podejście do pracy/zawodu. Na przykład jedna ze studentek podczas omawiania odbytej praktyki w przedszkolu niepublicznym podsumowała swoją relację:

Tak naprawdę ja nie widzę siebie w zawodzie nauczyciela przedszkola, ale w takim przedszkolu, jak to [w którym byłam na praktyce ciągle], to nawet bym mogła być. Nauczycielki same mówiły, że prawie nic nie muszą robić. Co chwila ktoś zabiera dzieci na zajęcia dodatkowe, a one wychodzą i piją kawę.

Wypowiedź niniejsza uwidacznia akceptację niewymagającego stylu pracy, w którym miarą satysfakcji zawodowej jest bez wysiłku i w miłej atmosferze spędzenie dnia pracy.

Należy zaznaczyć, iż praktyka w przedszkolu, w szczególności o charakterze ciągłym, daje okazję pełniejszego poznania nauczycieli jako jednej z grup partnerów interakcyjnych, z którymi nauczyciel będzie współpracował w przyszłości. Spostrzeżenia na temat współdziałania nauczycielek pracujących w systemie zmianowym z tą samą grupą czy nawet liczniejszą grupą pracowników przygotowujących większe przedsięwzięcie (np. festyn rodzinny), obserwacje poczynione podczas spotkania rady pedagogicznej czy nieformalnych kontaktów między wychowawcami pozwalają studentom wnioskować o znaczeniu planowej współpracy kadry pedagogicznej i innych osób zatrudnionych w placówce.

Drugim procesem obecnym w konstruowaniu tożsamości zawodowej jest, jak zostało przedstawione wcześniej, rozróżnianie. Ten proces w przypadku praktykantów wczesnej edukacji ma swój początek w chwili dostrzeżenia przez nich istnienia podstawowej kategorii partnera interakcyjnego – dzieci – stanowiącej *conditio sine qua non* pracy nauczyciela. Zauważenie odmienności tej grupy bywa dla studentów ważkim momentem. Przykładem może być następująca wypowiedź studentki kończąca interpretację zdarzenia krytycznego: „**Dzieci wszystko odbierają inaczej niż dorośli!**”.

Podkreślenie przez studentkę znaczenia tego odkrycia może być dla niej impulsem do poszukiwań lepszego zrozumienia dzieci, ich właściwości rozwojowych, logiki myślenia, specyfiki działań itp. Tak rozpoczyna się proces eksplorowania grupy podstawowej. Jedna z praktykantek po czterotygodniowej praktyce ciąglej skonkludowała swoje odkrycie odnośnie do najmłodszej grupy wiekowej:

Dzieci bardzo szybko przywiązują się do nowych osób [praktykantek]. Są bardzo łatwowierne i skore do wydawania swoich sekretów osobom mało znanym. Podczas praktyki zauważyłam, że w grupie dzieci 3-letnich zdyscyplinowanie ich jest bardzo trudne. Są one rozkojarzone i bardzo ciężko skupić ich uwagę na prowadzonych zajęciach.

Druga studentka, charakteryzując właściwości rozwojowe przedszkolaków, zauważa:

Dzieci nawiązują [...] swoje pierwsze przyjaźnie. Gdy nowy kolega czy koleżanka bawi się z kimś innym, są zazdrosne i czują się zagrożone – boją się, że nie są już przez nich lubiane. Nie rozumieją jeszcze faktu, że pomimo iż koleżdy bawią się z kimś innym, nadal są przez nich lubiane.

Spostrzeżenia studentek stanowią uzupełnienie ich wiedzy zdobytej w toku studiów na temat cech dziecka w wieku przedszkolnym.

W początkach pracy w charakterze nauczyciela adept zawodu konstruuje definicję samego siebie, zadając sobie charakterystyczne dla procesu rozróżniania przywoływane już wyżej pytania, „kim nie jestem, kim nie powinien być”. Wówczas dochodzi do kontrastowania się (swojej grupy) w stosunku do innych partnerów interakcyjnych – na przykład rodziców wychowanków, innych pracowników przedszkola. Student uświadamia sobie, że rola pełniona przez nauczyciela oraz każdego pracownika przedszkola pociąga za sobą wypełnianie określonych, ale różnych, obowiązków. Jako przykład może posłużyć fragment pisemnej relacji jednej ze studentek z dyżuru asystenckiego, która wspomina ingerencję woźnej oddziałowej w przebieg zajęć prowadzonych przez nauczycielkę. Z opisu wynika, iż nauczycielka za niewłaściwe w jej przekonaniu zachowanie dzieci podczas słuchania hymnu UE ukarała je, odsyłając do stolików, gdzie miały zostać do końca zajęć, w czasie gdy pozostała grupa uczestniczyła w atrakcyjnych aktywnościach. Wówczas do sali weszła woźna:

Gdy zobaczyła dwoje dzieci, które nie uczestniczą w zabawie, podeszła do nich i powiedziała: „Idźcie do pani i przeproście za swoje zachowanie, to będziecie mogli dołączyć do zabawy”. [...] Nauczycielka wysłuchała dzieci i powiedziała, że mają wrócić do stolika, żeby jeszcze przemyślały swoje zachowanie. Można było zaobserwować rozczarowanie dzieci [...].

Studentka zauważyła, że woźna niepotrzebnie wchodzi w kompetencje nauczycielki: „Po pierwsze uważam, że pani, która w przedszkolu pełni funkcję tzw. pomocniczą nie powinna udzielać dzieciom rad (szczególnie wtedy, gdy nie była obecna podczas tego zdarzenia)”. Inna praktykantka, która również obserwowała tę sytuację, podkreśliła: „Pani, która namówiła dzieci do przeprosin, wyszła z sali, a zdaniem studentki powinna wziąć »odpowiedzialność« za swoje rady”.

Kolejną kategorię partnerów interakcyjnych dla nauczyciela stanowią rodzice wychowanków. Kontakty praktykantów z nimi są rzadkie i powierzchowne, podczas odbywania praktyki śródrocznej bowiem widzą ich przeważnie w godzinach rannych, gdy odprowadzają dzieci do sali przedszkolnej. Praktyka ciągła stwarza nieco większe możliwości spotkań z rodzicami dzieci. Organizowane przez placówkę w tym czasie zebrania z rodzicami dają praktykantom drugą sposobność spotkań, ale tu również są one ograniczone do obserwacji relacji personelu pedagogicznego w kontaktach z tą grupą interakcyjną. Studenci w rozmowach po praktykach przyznają jednak, iż nie są skorzy do wchodzenia w interakcje z rodzicami, czują się bowiem nieprzygotowani, brakuje im wiedzy o kształtowaniu współpracy z tą grupą partnerów oraz niezbędnych kompetencji komunikacyjnych. Właśnie taki wydzźwięk miała narracja jednej z osób w trakcie omawiania przebiegu praktyki ciągłej. W momencie, gdy studentka została na chwilę sama z grupą dzieci, zjawił się w sali ojciec jednego z przedszkolaków. Nie zważając na kilkakrotne wyjaśnienia studentki, że nie jest zatrudnionym w tej placówce nauczycielem, rodzic nie przerywał swojego wywodu, domagając się udzielenia konkretnych informacji o postępach swojego dziecka oraz na temat funkcjonowania przedszkola. Praktykantka wspomina tę sytuację jako nader niekomfortową, do której rozwiązania czuła się całkowicie nieprzygotowana. Tego typu sytuacje, choć zapewne stresujące, pozwalają jednak studentowi odkryć obszary własnej niewiedzy i wyznaczyć kierunki samodoskonalenia, uświadamiają mu konieczność nieustannego doksztalcenia się jako niezbywalną cechę zawodu.

Konkluzja

Podsumowując rozważania nad znaczeniem praktyki studenckiej w przedszkolu jako elementu procesu kształtowania się tożsamości zawodowej nauczyciela, należy przyjąć:

- Praktyka pedagogiczna jest jednym z najważniejszych elementów kształcenia nauczycieli przedszkola, ponieważ służy zdobywaniu wiedzy praktycznej – prezentuje możliwe modele pracy przedszkola, dostarcza wzorów działania niezbędnych jako płaszczyzna odniesienia w przyszłej pracy zawodowej kandydatów na nauczycieli¹¹;
- Realizacja zajęć praktycznych w przedszkolu stanowi początek kształtowania się tożsamości zawodowej nauczyciela. Własne doświadczenia oraz analizy działań innych osób zaangażowanych w pracę przedszkola przygotowują adeptów do rozwoju tożsamości zawodowej w trzech obszarach: tożsamości zawodu, subiektywnej i osobistej.
- Zróżnicowana w formach i zadaniach, eksponująca złożoność problemów edukacji przedszkolnej i liczne płaszczyzny ich interpretacji praktyka może kształtować kompetencje nauczyciela w zakresie profesjonalnego osądu, skutkiem czego przygotowuje adepta do systematycznego udziału w wyjaśnianiu i doskonaleniu działań pedagogicznych.

Literatura:

- Dmochowska H., *Współczesne modele kształcenia nauczycieli przedszkola*, Kraków 2007.
- Galarowicz J., *Na ścieżkach prawdy. Wprowadzenie do filozofii*, Kraków 1992.
- Gołębiak B.D., *Zmiany edukacji nauczycieli. Wiedza – biegłość – refleksyjność*, Toruń–Poznań 1998.
- Marciniak L.T., *Konstruowanie tożsamości zawodowej: procesy odniesienia i rozróżnienia*, w: *Procesy tożsamościowe. Symboliczno-interakcyjny wymiar konstruowania ładu i nieładu społecznego*, red. K.T. Konecki, A. Kacperczyk, Łódź 2010.
- Tripp D., *Zdarzenia krytyczne w nauczaniu. Kształtowanie profesjonalnego osądu*, Warszawa 1996.

¹¹ Por. H. Dmochowska, *Współczesne modele kształcenia nauczycieli przedszkola*, Kraków 2007, s. 96–97.

Wartości dodane praktyk pedagogicznych w kształceniu nauczycieli wczesnej edukacji

Era późnej nowoczesności, w której żyjemy, dynamiczne zmiany cywilizacyjne, kulturowe generują zapotrzebowanie na dość rozległe kompetencje współczesnego człowieka. Pojawiają się w związku z tym nowe oczekiwania wobec edukacji. Rozwój i edukację człowieka wyznaczają procesy indywidualizacji, poszerzania przestrzeni jego niezależności, inicjatywy oraz procesy uspołecznienia rozumiane jako możliwości działania z korzyścią dla zmian w otoczeniu społecznym, kulturowym itp. Świat zmieniający się, często odmienny potrzebuje ludzi z nowymi jakościami aktywności, o wyższym poziomie autonomii i indywidualnej odpowiedzialności. Na te potrzeby współczesności powinna odpowiadać edukacja na wszystkich jej szczeblach. Szczególne znaczenie ma początkowa edukacja dziecka. Kluczową rolę pełni w niej nauczyciel, on w najwyższym stopniu wyznacza jej jakość i prowadzi dziecko w jego rozwoju. Jaki zatem ma być ten nauczyciel, jak przygotowywać przyszłych adeptów tego zawodu, aby jak najlepiej wypełniali trudne zadania współczesnej edukacji?¹ Literatura pedagogiczna wskazuje, że wykształcenie nauczyciela powinno się opierać na wskazaniu i rozwoju u niego tych dyspozycji i sprawności, które pomogą mu w twórczym i odważnym wypełnianiu roli zawodowej. Należą do nich rzetelna wiedza zawodowa (przez niektórych nazywana wiedzą przedmiotową i wiedzą o nauczaniu, np. A.T. Pearson, 1994), „... krytycyzm i głęboki namysł nad faktami, zjawiskami i procesami, których jest świadkiem, w których uczestniczy oraz które sam inicjuje i organizuje. Szczęólnego znaczenia w tym kontekście nabiera refleksja zawodowa nazywana także refleksją pedagogiczną”².

Wiemy, że proces kształcenia nauczycieli odbywa się dwutorowo, poprzez wiedzę teoretyczną i kształcenie instrumentalne. Teoria ma swój niepodważalny prymat, ale z kształce-

¹ Szerzej na ten temat w: J. Bałachowicz, *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych*, WSP TWP, Warszawa 2009, s. 8–19.

² M. Czerepaniak-Walczak, *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń 1997, s. 10.

niem instrumentalnym jest już różnie, coraz mniej godzin przeznaczanych na zajęcia praktyczne, słaby status praktyk pedagogicznych w punktacji akademickiej, niezbyt dobre warunki do ich realizacji, np. coraz liczniejsze grupy studenckie, słaby poziom pracy placówek przyjmujących studentów na praktyki, słabe warunki lokalowe itp. Dlatego należy dołożyć wszelkich starań do jak najlepszego wykorzystania praktyk pedagogicznych w kształceniu nauczycieli wczesnej edukacji jako szczególnie znaczących w edukacji i rozwoju małych dzieci, a której znaczenie trudno przecenić dla późniejszej edukacji i formowania osobowości współczesnego człowieka.

Cele i zadania, wymiar, rodzaje praktyk studenckich określone są w aktach normatywnych uczelni i wszyscy, którzy je organizują, realizują, skupiają się na merytorycznym i formalnym ich przebiegu. A w tym głównym nurcie realizowanych praktyk dokonują się zdarzenia ulotne, nieplanowane, niezamierzone, ale niezwykle ważne dla studentów, dla formowania ich świadomości, refleksji pedagogicznej jako przyszłych nauczycieli. Są to wartości dodane, które podnoszą jakość praktyk pedagogicznych. Zbliżają nas do realizacji tezy Allena T. Pearsona, który mówi, że nauczanie jest sztuką praktyczną, w którym to procesie obok wiedzy przedmiotowej, zawodowej potrzebna jest intuicja, twórczość, improwizacja i ekspresja³. Te fakty przyczyniają się do rozwoju wiedzy, sprawności zawodowej, namysłu, kreatywności, wrażliwości.

Zwykle doświadczenia studenta na praktyce koncentrują się na „wejściu na istniejące już drogi nauczania i wychowania”, na wkroczeniu do wspólnoty nauczycielskiej, której doświadczenie student będzie odtwarzał⁴.

W zdobywaniu wiedzy profesjonalnej chodzi o to, żeby student nauczył się stawiać cele i zamiary, które chce zrealizować z uczniami, wychowankami adekwatnie do ich rozwoju i do rzeczywistej sytuacji zewnętrznej. Chodzi o to, żeby umiał ten zamiar modyfikować w trakcie jego realizacji pod wpływem impulsów płynących od uczniów. Najważniejsza jest umiejętność pójścia za tokiem myślenia i aktywności dzieci, poddanie zmianom własnego zamiaru. Zamiar, czyli przewidywany tok wspólnej pracy nauczyciela i uczniów, tworzy sytuację intencjonalną, ale w trakcie jej realizacji może wydarzyć się wiele zdarzeń, artefaktów, które zmieniają zamiar nauczyciela. Student praktykant powinien nauczyć się takiego postępowania, ale też uczyć się namysłu nad własnym działaniem i nad działaniem dzieci. Trzeba mieć odwagę dokonywania zmian we własnych zamiarach. Do tego potrzebna jest też wiedza profesjonalna.

W realizacji zadań praktyki na ogół koncentrujemy się na poznaniu przez studenta istniejących już dróg nauczania, znanych wzorców metodycznych itp. Jest to studentowi po-

³ A.T. Pearson, *Nauczyciel. Teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli*, WSiP, Warszawa 1994, s. 32.

⁴ Tamże, s. 146–147.

trzebna wiedza, ale niewystarczająca do ukształtowania jego własnej postawy nauczyciela, często nawet utrudniająca mu poszukiwanie rozwiązań metodycznych, wychowawczych. Nie przywiązujemy większej wagi do twórczych, samodzielnych poszukiwań studenta. Mało poświęcamy uwagi na działania, które prowadzą do kształtowania indywidualnego obrazu „siebie jako nauczyciela”. Bardzo pomocne byłyby analizy dotyczące osobistych przeżyć i spostrzeżeń studenta z interakcji z dziećmi, z nauczycielem prowadzącym, z koleżankami z grupy, z pełnienia różnych ról, z obserwacji różnych zdarzeń krytycznych. Studenci rzadko mówią o swoich wizjach zawodowych, planach, pomysłach, zainteresowaniach pedagogicznych, pasjach. Takie budowanie wizji samego siebie jako przyszłego nauczyciela motywuje studenta do pracy nad sobą, weryfikuje jego cele w kształceniu i rozwoju siebie. Praktyka jest tym doświadczeniem studenta, które umożliwia realizację tych zadań. Położyłabym w nich nacisk na następujące działania:

Poznanie siebie, swojego wewnętrznego stanu emocjonalnego w interakcji z dziećmi podczas pełnienia roli nauczyciela praktykanta

Studenci podczas praktyki przeżywają emocje, o które siebie wcześniej nie podejrzewali, przeżywają chwile niepewności, obaw, brak wiary we własne siły, treść, a nawet próby wycofywania się z interakcji, odwracanie uwagi i zagłuszanie własnego niepokoju. To są trudne przeżycia i emocje, z którymi studenci radzą sobie różnie. Ważne jest, aby o tym mówili, bo to ma znaczenie w rozwoju autorefleksji; chodzi o to, że ponownie uświadamiają sobie problem i rozważają, czy dobrze go rozwiązali, jakie były inne możliwości itp. Rodzi się refleksja i namysł nad własnym działaniem, odwaga w podejmowaniu decyzji o zmianie własnego zamiaru, pomysłu metodycznego. Ponadto informują studentów z grupy o możliwych strategiach zachowania, uczą się od siebie nawzajem. Te doświadczenia i przeżycia mają ogromne znaczenie dla kształtowania postawy otwartości, uczenia się autoobserwacji, wyboru sposobu reagowania w wielu sytuacjach pedagogicznych. Tego można uczyć studenta – przyszłego nauczyciela, tylko na bazie jego doświadczeń i bezpośrednich przeżyć. Możemy mu doradzać, podpowiadać możliwe rozwiązania przed doświadczeniem lub tuż po nim, co z pewnością wzbogaci jego wiedzę merytoryczną oraz pozwoli mu opanować emocje i zwerbalizować przeżywany stan. Dla rozwoju osobowego przyszłego nauczyciela kluczowe jest bezpośrednio doświadczenie i autorefleksja. To stanowi o przyszłej postawie nauczyciela refleksyjnego praktyka, który uczy się dzięki analizie i ocenie własnego postępowania. Autorefleksja pomaga w dokonywaniu samooceny,

w obserwowaniu swoich wychowanków, w stawianiu celów nauczania, w ukierunkowywaniu własnego rozwoju, uczy konsekwencji⁵.

Nabywanie umiejętności autoobserwacji

Jest to niezwykle ważna i potrzebna umiejętność, bez niej nie można być refleksyjnym i twórczym nauczycielem. Tak naprawdę nie uczy się tego studentów na żadnych zajęciach akademickich. Dopiero praktyka daje takie możliwości.

Na ogół studenci po przeprowadzonych zajęciach z dziećmi najczęściej mówią o swoich emocjach, obawach, lękach, niepewnościach, a najmniej o merytorycznych działaniach. Zastanawiałam się wielokrotnie, dlaczego tak jest. Z czasem zrozumiałam, że ich doświadczenia praktyczne wywołują silne doznania emocjonalne i najpierw muszą się z nimi uporać. Praktyki pedagogiczne są terenem ich pierwszych doświadczeń, w których poznają siebie w roli przyszłych nauczycieli, wychowawców, animatorów życia społecznego grupy dzieci. Wykorzystywanie tych doświadczeń do omawiania nie tylko strony rzeczowej, metodycznej prowadzonych przez studentów zajęć, ale również przeżywanych przez nich stanów wewnętrznych towarzyszących ich działaniom, uczy ich autoobserwacji, oceny i refleksyjnego podejścia do własnych działań. Powoduje to wzrost motywacji do pracy nad własnym rozwojem.

Rozwijanie u studentów umiejętności analizowania własnych stanów psychicznych towarzyszących sprzężonej aktywności nauczyciel – dziecko sprzyja wyważonej samoocenie i pozwala zwrócić jego uwagę na rzeczy istotne dla tej interakcji. Uczy studenta analizowania związku między własnymi działaniami a reakcją dzieci na nie, pomaga ustalać przyczyny porażek i sukcesów. Błąd spostrzeżony i omówiony może być źródłem cennej refleksji i powodem zmiany własnego postępowania. Taka analiza pomaga w podejmowaniu działań na rzecz własnego rozwoju, wzmocnieniu swoich mocnych stron i podjęcia pracy nad słabymi.

Kim jestem i jakim chcę być nauczycielem?

Wartością dodaną jest też ukierunkowywanie myślenia studenta na rozwijanie w sobie najlepszych cech i zdolności przydatnych i ważnych w pracy nauczyciela wczesnej edukacji, który musi wyróżniać się szczególną wrażliwością i kompetencjami. Tego też powinni się podczas praktyki dowiedzieć studenci. Powinni wiedzieć, jakie są oczekiwania społeczne co do cech i kompetencji przyszłych nauczycieli małych dzieci. Pozwoli im to ukierunkowywać

⁵ Szerzej na ten temat w: Scott G. Paris, Linda R. Ayres, *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, WSiP, Warszawa 1997, s. 102–8.

siebie w rozwoju. Służy temu lista cech i umiejętności przyszłego nauczyciela zamieszczona w modelowym programie praktyk śródrocznych i ciągłych w przedszkolu i szkole. Została stworzona przez 287 nauczycieli praktyków – studentów magisterskich studiów niestacjonarnych. W programie zostały celowo też umieszczone kryteria oceny studenta praktykanta, warunki zaliczenia praktyk, ponieważ ukierunkowują studenta na celowe działania, na których nam zależy, żeby studenci je podjęli.

Realizacja programu praktyki realizowanej w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” pomaga studentowi w nabywaniu pewności siebie w roli nauczyciela. Odczuwanie satysfakcji z własnych działań, realizowanie własnych pomysłów rozwija motywację, chroni przed zniechęceniem, motywuje do dalszej pracy, pojawia się chęć twórczego działania. W przyszłości chroni przed wypaleniem zawodowym.

Doświadczenia studenta zdobywane w trakcie tej praktyki pedagogicznej ukierunkowują jego myślenie o własnym rozwoju, przyczyniają się do budowania wizji siebie w roli przyszłego nauczyciela. Studenci dowiadują się co chcą robić, czego nie, w jakich działaniach czują się dobrze, co mają wzmacniać w sobie, a co poprawić. To jest ważna wiedza o sobie, ona prawdopodobnie będzie ukierunkowywać w przyszłości studenta w pierwszych jego doświadczeniach w roli nauczyciela. Z czasem będzie się zmieniać ta wiedza, wypełniać nowymi treściami, najważniejsza pozostaje jednak umiejętność refleksyjnego oceniania własnych poczynań jako nauczyciela.

Wykorzystanie osobistego potencjału i grupy studentów do realizacji zadań praktyki pedagogicznej

Każdy student do realizowanych zajęć praktycznych wnosi własne, osobowe jakości w postaci swojego talentu, kompetencji, umiejętności, wrażliwości itp. Zdarza się, że w grupie studentów są osoby grające na jakimś instrumencie, uzdolnieni plastycznie, tancerze, ekolodzy itp. Posłużę się przykładem z autopsji. Kilka lat temu miałam w grupie studentów bardzo spokojną, nieśmiałą studentkę, która, jak się z czasem okazało, grała na gitarze i ładnie śpiewała. Przygotowane przez nią zajęcia dla dzieci sześciolletnich z wykorzystaniem jej talentu i umiejętności zrobiły w grupie furorę. Zmieniła się też jej pozycja społeczna w grupie koleżanek. Dziewczyna przełamała swoją nieśmiałość, na dyżur asystencki poszła z gitarą, dzieci nie odstępowały jej, bo uczyła je grać, śpiewać. Po kilku zajęciach zwierzyła mi się, że nie widziała siebie w roli nauczycielki, chciała tylko skończyć studia, teraz zmieniła zdanie i bardzo podoba jej się to, czego doświadczyła na praktyce. Nie wie tylko, czy będzie pracować

w przedszkolu, czy w szkole. Podobnie zdarzyło się ze studentem tancerzem, uzdolnioną plastycznie studentką, hobbystką ekologii, miłośniczką i recytatorką poezji itp. Wszyscy ci studenci zmieniali klimat w grupie, inni dzięki nim stawali się odważniejsi i bardziej twórczy, otwarci. Widząc reakcję dzieci na zajęciach z tymi studentami, inni starali się być bardziej atrakcyjni. Studenci wymieniali się informacjami, udzielali sobie rad, współpracowali. Dla wielu z nich akceptacja dzieci była zaskoczeniem.

W ciągu roku akademickiego dwa razy przygotowaliśmy wspólnie dla dzieci z przedszkola, w którym odbywaliśmy praktykę w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu”, występy artystyczne z okazji Balu Karnawałowego Dnia Dziecka. Były to krótkie formy, np. recytacja wiersza lub bajki z rekwizytami bądź krótki występ artystyczny studentów (4–5 minut). W trakcie tych działań odkryłam duże zaangażowanie studentów i ich niesamowitą kreatywność, mobilizację. Sami układali program występu, dobierali literaturę, wykonywali potrzebne rekwizyty, wykazując ogromną pomysłowość, ujawniały się ich osobiste uzdolnienia i umiejętności. Uczyli się współdziałania, organizacji pracy i odpowiedzialności. Między studentami nawiązywała się więź pod wpływem tej współpracy, poprawiały się relacje między nimi. Mówili o tym sami studenci. To są wartości dodane tych praktyk, studenci zdobywali na tych zajęciach coś więcej niż tylko wiedzę merytoryczną potrzebną do pracy z dziećmi. Poznawali siebie i swoje możliwości, uczyli się od siebie nawzajem, zdobywali wiedzę potrzebną do organizowania uroczystości dla dzieci. Chodzi o to, żeby w realizowaniu zadań praktyki maksymalnie te ich zdolności wykorzystać. Studenci wówczas przekonują się, że warto być twórczym, mieć swoje pasje, a posiadane kompetencje, własne zainteresowania, umiejętności mogą być bardzo przydatne w pracy z dziećmi. Stają się jako nauczyciele interesującymi osobami, są atrakcyjni dla wychowanków, rodzi się autorytet, co znacznie ułatwia pracę.

Studenci na praktyce po raz pierwszy doświadczają takiego zorganizowania się „tu i teraz” wokół postawionych im celów. Jedni radzą sobie z tym lepiej, inni gorzej. To doświadczenie pozwala im lepiej poznać siebie, muszą sobie uświadomić, że praca nauczyciela wymaga systematyczności, uporządkowania i umiejętności gospodarowania czasem. Chaos, okazjonalność, odkładanie na ostatnią minutę prowadzi do klęski. Nauczyciel musi wyróżniać się umiejętnością gospodarowania czasem, organizacją siebie i otoczenia.

Podczas realizowanych w ramach projektu „Przez praktykę do zawodu” praktyk, zwłaszcza ciągłych, niektórzy bardziej uzdolnieni studenci potrafią w placówkach edukacyjnych zaprezentować nowe podejścia metodyczne do pracy z dziećmi, zrealizować ciekawe scenariusze zajęć, uczyć dzieci nowych gier i zabaw itp. Mają odwagę i umiejętność zaprezen-

wania siebie w nowym otoczeniu. Odczuwają z tego powodu satysfakcję, cieszą się z takich zajęć, wzrasta ich motywacja do pracy w zawodzie nauczyciela. Czerpią też wiele satysfakcji z pozytywnych kontaktów z dziećmi. To też jest wartość dodana praktyki.

Literatura:

Bałachowicz J., *Style działań edukacyjnych nauczycieli klas początkowych*, WSP TWP, Warszawa 2009.

Czerepaniak-Walczak M., *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń 1997.

Paris Scott G., Ayres Linda R., *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, WSiP, Warszawa 1997.

Pearson Allen T., *Nauczyciel. Teoria i praktyka w kształceniu nauczycieli*, WSiP, Warszawa 1994.

Rola nauczycieli i placówek edukacyjnych w realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu”

Jednym z podstawowych celów realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego było podniesie jakości praktyk studenckich. Jednakże praktyki, które studenci Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbywali w latach 2012–2015 nie odniosłyby zamierzonych rezultatów bez odpowiednio wykwalifikowanej i bogatej swym doświadczeniem „kadry” nauczycieli, pod której „okiem” studenci odbywali niniejsze praktyki. W istocie nauczyciele stanowili swoisty fundament, na którym można było oprzeć późniejszy sukces realizowanych przez studentów praktyk. Niebagatelną rolę w tym wypadku odgrywało wspomniane powyżej doświadczenie oraz zaangażowanie opiekunów praktyk. W związku z tym pracownicy projektu podjęli decyzję, aby nauczyciele, którzy przystąpią do udziału w projekcie „Przez praktykę do zawodu”, posiadali tytuł nauczyciela mianowanego bądź dyplomowanego. Legitymowanie się przez nich odpowiednim stopniem awansu zawodowego w dużej mierze dawało solidne podstawy do wyłonienia możliwie najlepszej grupy nauczycieli, która gwarantowałaby odpowiedni przebieg i poziom zaplanowanych praktyk. Jest to niezwykle istotne, albowiem u podstaw realizacji projektu „Przez praktykę do zawodu” leżało wspomniane wcześniej przekonanie o potrzebie podniesienia jakości praktyk studenckich, które stanowią praktyczną weryfikację zdobytych przez studentów umiejętności. Poza tym są dla nich cennym doświadczeniem, które w przyszłości powinno w odpowiedni sposób procentować.

Pierwszym krokiem pozwalającym zweryfikować przede wszystkim formalne kompetencje nauczycieli, którzy zamierzali przystąpić do udziału w projekcie „Przez praktykę do zawodu”, była analiza przesyłanych przez nich CV konkursowych. W CV potencjalni uczestnicy projektu zawarli swoje dane dotyczące wykształcenia oraz doświadczenia zawodowego.

Ponadto każdy nauczyciel chcący pełnić funkcję opiekuna praktykanta zobowiązany był do umieszczenia informacji o ukończonych kursach, szkoleniach, warsztatach oraz dotychczasowym doświadczeniu w sprawowaniu opieki nad praktykantami. Na podstawie nadesłanych przez nauczycieli CV konkursowych z pewnością można postawić tezę, iż kwalifikacje, jakimi mogli poszczycić się nauczyciele, bezsprzecznie uprawniały ich do podjęcia się zadania opieki nad studentami¹.

W celu optymalnego przygotowania nauczycieli, którzy zostali zakwalifikowani do udziału w projekcie, zorganizowano warsztaty, podczas których wykwalifikowani pracownicy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie oraz Warmińsko-Mazurskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Olsztynie dzielili się swą wiedzą i wieloletnim doświadczeniem². W czasie rzeczonych warsztatów nauczyciele zostali przygotowani pod względem merytorycznym, jak również zapoznali się z niezbędnymi przy realizacji praktyki dokumentami: modelowymi programami praktyk i dzienniczkami praktyk dla studentów. O tym, że warsztaty spełniły swój pierwotny sens, najlepiej świadczą wyniki ankiety, którą nauczyciele wypełniali po ich zakończeniu. Ostatnie pytanie zawarte w ankiecie brzmiało: „Proszę określić, na ile uczestnictwo w warsztacie pomoże Pani/Panu w sprawowaniu funkcji opiekuna Praktykanta?”. Warto w tym miejscu przywołać chociażby pojedyncze opinie nauczycieli o warsztatach, które w formie pisemnej umieścili w ankiecie:

Warsztaty bardzo ciekawe, trener bardzo komunikatywny tworzący ciepły klimat; Wspomniały prowadzący warsztaty, prowadzone w sposób niekonwencjonalny; Udział w warsztatach ułatwił mi usystematyzowanie wiedzy i umiejętności. Poznanie oczekiwań wobec opiekuna praktyk; Wspomniała atmosfera podczas zajęć stworzona przez prowadzącego; Warsztaty prowadzone w interesujący sposób, dostarczyły brakującej wiedzy w pełnieniu funkcji opiekuna stażu. Dziękuję.

¹ Znaczna część nauczycieli posiadała szerokie doświadczenie polegające na uczestniczeniu w najróżniejszych kursach i szkoleniach, m.in.: „Nauczyciel, po pierwsze trener i doradca”; „Rola i zadania nauczyciela w procesie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej w świetle nowej podstawy programowej”; „Wspieranie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w świetle nowych regulacji prawnych”; „Zarządzanie i organizacja systemu szkolnictwa przedszkolnego i wczesnoszkolnego w Belgii i Holandii”; „Metody aktywizujące w przedszkolu i szkole w aspekcie idei C. Orffa”.

² W czasie warsztatów nauczyciele zostali zobligowani do wypełnienia ankiety przed oraz po zajęciach. Wyniki niniejszej ankiety posłużą do ewaluacji praktyk oraz będą pomocne przy pomiarze rezultatów, jakie założono w projekcie.

Warsztaty okazały się również pomocne dla osób, które pierwszy raz sprawowały funkcję opiekuna praktyki: „Ponieważ pierwszy raz sprawuję opiekę nad praktykantką podczas praktyki ciągłej, szkolenie było dla mnie bardzo pomocne i efektywne”³. W podobnym tonie wypowiedzieli się także nauczyciele, którym po zakończeniu warsztatów zadano pytanie: „Proszę określić, na ile czas, który Praktykant spędzał na praktykach, był dobrze wykorzystywany?”. Oto przykładowe opinie nauczycieli:

Lekcje przeprowadzane przez studentki były ciekawe, dobrze zaplanowane, odpowiednie pomoce dydaktyczne; Studentki mogły poznać wiele aspektów pracy w szkole, pracy z dzieckiem, miały możliwość poznania pracy z uczniem słabym i zdolnym. Mogły poznać dokumentację i pracę nauczyciela; Wiem, jak go zmotywować.

Z kolei odpowiedzi nauczycieli przed warsztatami na pytanie „Proszę określić, na ile uczestnictwo w szkoleniu pomoże Pani/Panu w sprawowaniu funkcji opiekuna praktykanta?” przedstawiały się w następujący sposób:

Pozwoli określić, czy forma w jakiej sprawuję funkcję opiekuna Praktykanta jest optymalna; Doskonale swoją wiedzę i umiejętności; Pomoże, ponieważ lubię mieć jasno określone cele i chciałabym sprawować funkcję opiekuna praktykanta jak najlepiej; Własne doświadczenie i umiejętności chętnie przekażę Praktykantom ze świadomością, że wzbogaci to ich wiedzę i umiejętności; Znacznie pozwoli poznać ten program: cele, założenia, zadania.

Ponadto pojawiły się odpowiedzi sugerujące, że ocenę przydatności warsztatów będzie można wystawić dopiero po ich zakończeniu: „jeszcze nie wiem, na ile pomoże (będę wiedziała po szkoleniu)”; „Nie wiem jeszcze, czego dowiem się na szkoleniu”; „Jestem przed szkoleniem, skąd mam wiedzieć”⁴.

Pozytywna ocena warsztatów przez nauczycieli niewątpliwie pokazuje, że były one jednym z najjaśniejszych elementów całego projektu „Przez praktykę do zawodu”.

Kolejną istotną kwestią, którą warto poruszyć w kontekście nauczycieli jest ich nastawienie do uczestnictwa w niniejszym projekcie. Obecnie istnieje bardzo duża liczba szkoleń, warsztatów, projektów oraz najróżniejszych form wsparcia adresowanych do szeroko rozu-

³ Przywołane opinie uczestników warsztatów pochodzą z ankiety, która została przeprowadzona we wrześniu 2014 r. tuż przed rozpoczęciem praktyki ciągłej.

⁴ Powyższe opinie nauczycieli zarówno te przed, jak i po warsztacie pochodzą z ankiet, które nauczyciele wypełniali w maju 2013 r.

mianych pracowników oświaty. Swoista wielość możliwości sprawia jednak, że pewna część nauczycieli sceptycznie podchodzi do udziału w nowych projektach, gdyż ma poczucie, iż ich dotychczasowa wiedza i doświadczenie jest już wystarczająca. Nakłada się na to również przeświadczenie, iż proponowane formy samodoskonalenia w istocie niewiele się od siebie różnią, toteż uczestniczenie w nich jest de facto swoistym powtarzaniem dotychczasowych doświadczeń. Jednakże praktyki studenckie są w tym wypadku czymś zgoła odmiennym, albowiem olbrzymia część nauczycieli docenia ich niepodważalną wartość i głęboki sens edukacyjny. Nauczyciele doskonale zdają sobie sprawę z szeregu wymiernych korzyści, jakie wynikają z prowadzenia praktyk, dlatego też otwarcie deklarowali swoją pomoc studentom, a tym samym chęć współuczestniczenia w projekcie. Dobry nauczyciel ma bowiem świadomość, że przyjmując studenta na praktykę i przejmując nad nim opiekę, pozwala mu zapoznać się z rzeczywistymi problemami i charakterystyką związaną z wykonywaniem tegoż wymagającego zawodu. Powyższy czynnik w dużej mierze zaważył na przychylnym nastawieniu nauczycieli do uczestniczenia w projekcie. To nastawienie praktycznie nie zmieniło się przez cały okres jego realizacji. Jest to niezwykle istotne, ponieważ życzliwość nauczycieli ułatwiała właściwe wypełnienie pierwotnie zamierzonych celów projektu. Na domiar tego uczestniczący w projekcie nauczyciele doskonale rozumieli konieczność podejmowanych przez pracowników projektu kroków. Wzajemne zrozumienie tworzyło swoistą nić porozumienia, czego najlepszym dowodem jest liczba nauczycieli, która wzięła udział w ciągu trzech lat funkcjonowania projektu „Przez praktykę do zawodu”. Aby ułatwić kontakt z nauczycielami, sporządzono także bazę danych zawierającą podstawowe informacje o uczestnikach projektu, tj. adres zamieszkania, nr telefonu, adres e-mail itp. Niniejsze informacje zostały zebrane za zgodą uczestniczących w projekcie nauczycieli, którzy wypełnili stosowne oświadczenie dotyczące zgody na przetwarzanie danych osobowych⁵.

Godne uwagi jest również przyjrzenie się liczbie nauczycieli, którzy w poszczególnych latach pełnili funkcję opiekuna podczas praktyki ciągłej, praktyki śródrocznej oraz dyżuru asystenckiego, który studenci odbywali w czasie tejsze praktyki. Tylko na podstawie czysto statystycznych danych jasno wynika, że zainteresowanie nauczycieli udziałem w projekcie utrzymywało się na stałym wysokim poziomie, a nawet w pewnych okolicznościach wyraźnie rosło.

⁵ W przypadku dokumentów rekrutacyjnych nauczyciele zostali zobligowani do wypełnienia i dostarczenia następujących dokumentów: kwestionariusz osobowy, deklaracja udziału w projekcie, oświadczenie uczestnika o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych, CV, zaświadczenie o zatrudnieniu, oświadczenie zobowiązujące do informowania Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego o zmianach zawartych w kwestionariuszu danych osobowych. Ponadto każdy nauczyciel, który chciał wziąć udział w projekcie, zobowiązywał się do dostarczenia kopii aktu nadania stopnia awansu zawodowego oraz kopii dowodu osobistego.

Największa liczba nauczycieli wzięła udział w praktyce ciągłej, która była realizowana w latach 2012–2014 (tabela nr 1).

Tabela nr 1

Praktyka ciągła 2012	40 nauczycieli
Praktyka ciągła 2013	49 nauczycieli
Praktyka ciągła 2014	99 nauczycieli

W 2012 r. w praktyce ciągłej wzięło udział 40 nauczycieli. W 2013 r. ich liczba zwiększyła się do 49, natomiast w 2014 r. funkcję opiekuna sprawowało 99 nauczycieli. Ponad dwukrotne zwiększenie liczby nauczycieli, którzy wzięli udział w praktyce ciągłej niewątpliwie świadczy o jej pozytywnej ocenie. Należy także podkreślić, iż nauczyciele, którzy brali udział w pierwszym roku funkcjonowania projektu również w późniejszych latach nie zaniechali swego w nim uczestnictwa.

W przypadku praktyki śródrocznej realizowanej w latach 2013–2015 zostało przeprowadzonym pięć semestrów. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące tej praktyki przedstawia poniższa tabela nr 2.

Tabela nr 2

Praktyka śródroczna 2012/2013 (semestr letni)	42 nauczycieli
Praktyka śródroczna 2013/2014 (semestr zimowy)	45 nauczycieli
Praktyka śródroczna 2013/2014 (semestr letni)	43 nauczycieli
Praktyka śródroczna 2014/2015 (semestr zimowy)	40 nauczycieli
Praktyka śródroczna 2014/2015 (semestr letni)	46 nauczycieli złożyło CV konkursowe (zakończenie praktyki 14.06.2015 r.)

Analizując powyższą tabelę, wyraźnie widać, że liczba nauczycieli biorących udział w praktyce śródrocznej utrzymywała się na podobnym poziomie (od 40 do 46). Ich licz-

ba jest oczywiście mniejsza aniżeli w przypadku praktyki ciągłej. Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, że w przypadku praktyki ciągłej w projekcie brały udział szkoły i przedszkola z całego województwa warmińsko-mazurskiego, natomiast w praktyce śródrocznej uczestniczyły wyłącznie placówki z Olsztyna.

Dane dotyczące dyżuru asystenckiego realizowanego podobnie jak praktyka śródroczna w latach 2013–2015 przedstawia tabela nr 3.

Tabela nr 3

Dyżur asystencki 2013	37 nauczycieli
Dyżur asystencki 2014	35 nauczycieli
Dyżur asystencki 2015	46 nauczycieli złożyło CV konkursowe (zakończenie praktyki 14.06.2015 r.)

Realizacja projektu „Przez praktykę do zawodu” w dużej mierze przyczyniła się także do ugruntowania współpracy pomiędzy Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie a szkołami i przedszkolami z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego. Należy bowiem podkreślić, że utrwalenie współpracy powinno przełożyć się na wzmocnienie wzajemnych relacji, których wymiernym efektem będzie ciągłe podnoszenie poziomu praktyk studenckich. Dbałość o jakość praktyk była z kolei jednym z podstawowym celów, dla których niniejszy projekt doczekał się urzeczywistnienia. Trafność tezy o konieczności wprowadzenia nowego modelu praktyk studenckich potwierdzili sami nauczyciele. Otóż po zakończeniu praktyki zadano im pytanie: jak Pani/Pan ocenia jakość dotychczasowych praktyk poza projektem? Respondenci wymienili wówczas szereg mankamentów funkcjonujących podczas trwania praktyk. Największe zastrzeżenie nauczyciele mieli do braku przejrzystości przebiegu praktyki, oczekiwań wobec opiekunów oraz praktykantek ze strony UWM. Ponadto podkreślali, że wcześniej dokumenty dotyczące praktyki otrzymywali w trakcie lub nawet po jej zakończeniu. Poza tym zauważyli, że wcześniej to studentka zwykle pośredniczyła w kontaktach z Uniwersytetem. W związku z tym w przypadku jakichkolwiek pytań ze strony nauczycieli nie mieli oni do kogo zwrócić się ze swoimi wątpliwościami i prośbą ich rozstrzygnięcia. Oto niektóre odpowiedzi nauczycieli na przytoczone powyżej pytanie:

Wcześniej nie wiedziałam, czy jest ktoś, z kim mogę się skontaktować na UWM w sprawie praktyk. Musiałam to robić przez studentkę, co wykluczało rozmowę o metodyce, oczekiwa-

niach. Możliwe, że praktykantka mówiła mi to, co chciała, żebym wiedziała, a ja nie miałam możliwości żeby tego zweryfikować.

Mam wrażenie, że teraz wszystko jest lepiej zorganizowane. Są dokumenty, które trzeba wypełnić, studentka ma dziennik, w którym notuje przebieg praktyki, jest opis zagadnień, które mają być zawarte na praktyce. W sumie to mi się podoba.

Przed praktykami z projektu praktyki wyglądały tak, że nie miałam kontaktu z uczelnią, studentki pośredniczyły, przyjeżdżały z umową do podpisania, ustalały ze mną, czego potrzebują, ja im wtedy mówiłam, co jestem w stanie zrobić i albo robiłyśmy praktykę, albo szukały kogoś innego. Wiem, że kiedyś studentki nie miały dzienniczków, nie wiem, jak się kiedyś rozliczały, teraz jest to doprecyzowane. Dobrze, że mam możliwość wystawienia opinii o studentce, mogę wtedy wskazać, co jest jej mocnymi, a co słabymi stronami i nad czym musi jeszcze popracować. Cieszę się, że nie uprawiamy fikcji, ale że jest to rzeczywista praca przynosząca studentkom korzyści⁶.

Warto także podkreślić, iż nauczyciele, którzy brali udział w projekcie byli zadowoleni z realizacji praktyk, np. z praktyki ciągłej 2014. Na pytanie, czy praktyka była sprawnie zorganizowana, 85 osób odpowiedziało twierdząco, a tylko 5 nie miało zdania. Nikt natomiast nie uznał, że praktyka była źle zorganizowana. Z kolei na pytanie dotyczące ewentualnych problemów w trakcie realizacji praktyki 78 osób uznało, że takich nie było, a 12 wskazało na problemy związane z uzupełnianiem wymaganej dokumentacji. Wśród pozytywnych stron niniejszej praktyki wymieniono: jasny plan praktyki; przejrzystość dziennika praktyk, które zobowiązane są wypełniać praktykantki; znajomość wymagań wobec praktykantki; możliwość kontaktu z biurem projektu oraz z personelem merytorycznym, który może wspomóc w realizacji praktyk. Jako główny mankament praktyki wymieniono zbyt dużą ilość dokumentów projektowych. Poniżej zamieszczam niektóre wypowiedzi dotyczące jakości praktyki:

Na pewno lepsze jest to, że jest kontakt z Uniwersytetem. Wiem, czego się oczekuje ode mnie, wiem, co ma być podczas praktyki. Studentka również wie, czego może oczekiwać.

Na pewno teraz praktyki są lepsze niż kiedyś, są bardziej przemyślane, jest kontakt z Uniwersytetem, wiadomo czego się ode mnie jako opiekunki oczekuje. Przeraża mnie tylko liczba dokumentów, jakie się tworzy. Zastanawiam się, czy one są naprawdę potrzebne.

⁶ Przytoczone opinie i cytaty nauczycieli pochodzą z „Raportu z badania kwestionariuszem wywiadu. Opiekunowie praktyki ciągłej 2014”. Z niniejszego raportu wynika równocześnie, iż wśród nauczycieli zasadniczo zwiększyła się wiedza w kwestii oczekiwań UWM wobec przebiegu praktyki (potwierdzili to wszyscy nauczyciele).

Obecna praktyka ciągle jest na pewno lepiej zorganizowana niż poprzednie. Mam kontakt z personelem Uniwersytetu, który interesuje się przebiegiem praktyki. Widać, że postawiono na jakość kształcenia, a nie na ilość. Wiem, co mam zrobić podczas praktyki, czego się ode mnie oczekuje. Dzięki temu łatwiej mi zaplanować pracę ze studentką. Martwi mnie liczba dokumentów, które trzeba przygotować. W takim tempie to na kolejną praktykę trzeba będzie spożytkować całą ryzę papieru na jedną osobę.

W praktyce podoba mi się możliwość pokazania studentce praktycznej strony zawodu nauczyciela, i to nie tylko prowadzenia samych zajęć, ale też całej otoczki. Studentka uczestniczyła w wycieczce, w zebraniu z rodzicami, w radzie pedagogicznej. To pozwala jej doświadczyć zawodu z trochę innej perspektywy niż akademicka⁷.

Kluczową rolą nauczycieli biorących udział w projekcie „Przez praktykę do zawodu” była jednak opieka nad studentkami oraz zapoznanie ich ze specyfiką pracy w zawodzie. W związku z tym niezwykle ważne są opinie nauczycielek o samych studentkach, które przebywały u nich na praktyce. Nauczyciele zostali poproszeni o ocenę studentek w różnych aspektach, tj. ocena posiadanej wiedzy, jaką studentki mają na temat sprawowania funkcji nauczyciela; ocena potencjalnych umiejętności wykonywania zawodu nauczyciela; ocena praktykantek pod względem motywacji do pracy. Opinie nauczycieli w tym wypadku przedstawiały się w następujący sposób:

Widać było, że studentka jest młodą osobą, która ma pewne wyobrażenie o pracy w przedszkolu. Praktyka pozwoliła jej na skonfrontowanie wyobrażenia z rzeczywistością. Myślę, że jej się podobało to, co zobaczyła i czego doświadczyła.

Zauważyłam, że praktykanta jest bardziej przygotowana, niż było to do tej pory. Miała podstawowe informacje o pracy nauczyciela, organizacji przedszkola, całym systemie edukacji, itp. Wiedziała co to są podstawy programowe, nawet je знаła.

Muszę przyznać, że byłam naprawdę zaskoczona poziomem praktykantki. Była naprawdę przygotowana do praktyki, wiedziała, co chce poznać, wiedziała o co się pytać. Z takimi ludźmi miło jest pracować.

Dziewczyna jest na pierwszym roku studiów, więc za wiele nie wie o praktyce, ale po to przychodzi do przedszkola na miesiąc, żeby nauczyć się nowych rzeczy. Dobrze, że tak wcześniej zaczynają praktykę, bo jeśli jej się nie spodoba, to może rozpocząć inne studia nie marnując iluś tam lat swojej pracy.

⁷ „Raport z badania kwestionariuszem wywiadu. Opiekunowie praktyki ciągłej 2014”.

Studentka bardzo starała się podczas praktyki, zawsze była starannie przygotowana do zajęć, widać było, że jest zaangażowana. W sposób otwarty potrafiła się komunikować, jak czegoś chciała się dowiedzieć, to dopytywała się. Wykazała się dużą kulturą osobistą i zaangażowaniem w praktykę. Oceniam jej praktykę na 5.

Studentka, skądinąd bardzo sympatyczna, miała problem z wdrożeniem się w pracę przed-szkola. Zajęło jej to tylko ze dwa dni, wiem, że wynikało to na pewno ze stresu powodowanego nowym miejscem i otoczeniem. Początek nie jest łatwy też dlatego, że studentka wchodzi do najmłodszej grupy, gdzie dzieci płaczą za rodzicami i boją się nowego otoczenia⁸.

Podsumowując udział i rolę nauczycieli oraz placówek edukacyjnych, w których na co dzień pracują, należy podkreślić, iż cele i oczekiwania, jakie stawiano przed rozpoczęciem projektu „Przez praktykę do zawodu”, zostały zrealizowane.

⁸ Tamże.

CZĘŚĆ II

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Modelowy program praktyki pedagogicznej śródrocznej w przedszkolu

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 19.06.2015 r.

Spis treści:

1. Informacja o projekcie „Przez praktykę do zawodu” realizowanym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie w partnerstwie z Gminą Miasto Ełk	105
2. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych	105
3. Kompetencje i cechy współczesnego nauczyciela wczesnej edukacji	106
4. Cele i zadania praktyki śródrocznej w przedszkolu	108
5. Przebieg i organizacja praktyk.....	112
6. Zadania przedszkolnego opiekuna praktyk	113
7. Zadania uczelnianego opiekuna praktyk	114
8. Wiedza, umiejętności i kompetencje praktykanta	115
9. Załączniki – dokumentacja praktyk	116

1. INFORMACJA O PROJEKCIE

Projekt „Przez praktykę do zawodu” – opracowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie jest współfinansowany ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III, Wysoka, jakość systemu oświaty. Działanie 3.3 Poprawa, jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Projekt realizowany jest w partnerstwie z Gminą Miasta Ełk.

Termin realizacji: 1.07.2012 r. – 31.07.2015 r.

Uczestnicy projektu:

- Studenci I i II roku I stopnia i I roku II stopnia specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja odbywający praktykę pedagogiczną.
- Kadra pedagogiczna przedszkoli i szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, która przeszkoli się do prowadzenia modelowych praktyk przez studentów.

Celem głównym projektu jest podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/ek kierunku pedagogika, specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela w latach 2012-2015.

Modelowe programy praktyk zostały przygotowane w oparciu o treści **Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.**

2. PRAKTYKI PEDAGOGICZNE W PODSTAWOWYCH AKTACH PRAWNYCH

Praktyki studenckie to konfrontacja zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyczną wiedzą związaną z kierunkiem studiów. Pedagogiczne praktyki służą nabyciu i rozwijaniu umiejętności zawodowych przez realizację zajęć z dziećmi, umożliwiając także poznanie organizacji oraz funkcjonowania szkół i placówek.

Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198),
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające

rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz. 1084),

- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131),
- Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich.

3. KOMPETENCJE I CECHY WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA WCZESNEJ EDUKACJI

Nauczyciel powinien być:

- świadomy potrzeb i procesów rozwojowych swoich wychowanków,
- otwarty, wrażliwy, sprawiedliwy, cierpliwy, pomocny, życzliwy, empatyczny, opanowany, zaradny,
- zdolny do autoobserwacji i autokontroli,
- twórczy i kreatywny, samodzielny w myśleniu i działaniu,
- etyczny, refleksyjny, odpowiedzialny, prospołeczny, rzetelny,
- praktycznie przygotowany do realizowania zadań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych wynikających z roli nauczyciela.

Ponadto powinien:

- wyróżniać się kulturą osobistą,
- podnosić swoje kwalifikacje i doskonalić swój warsztat pracy pedagogicznej,
- przestrzegać zasad bezpieczeństwa i higieny pracy dzieci i własnej,
- wypowiadać się poprawnie językowo i posiadać kompetencje komunikacyjne,
- świadomie zdobywać wiedzę o problemach wychowawczych i korzystać w pełni ze swojej roli wychowawcy w animowaniu życia społecznego klasy, grupy,
- pamiętać, że najpierw jest wychowawcą,
- stosować dużo gier i zabaw w procesie edukacyjnym, uwzględniać propozycje dzieci,
- umieć współdziałać w zespole nauczycielskim dla dobra dzieci,
- potrafić nawiązywać wartościowe kontakty z rodzicami wychowanków i środowiskiem lokalnym,

- dostosowywać metody pracy do aktualnego poziomu rozwoju swoich wychowanków,
- rozwijać w dzieciach wiarę we własne siły, pomagać im budować wyważony obraz rzeczywistych swoich możliwości w duchu optymizmu pedagogicznego,
- uczyć wychowanków organizowania sobie miejsca pracy,
- kształcić u dzieci samodzielność myślenia i umiejętność przedstawiania swojego zdania na forum grupy,
- uczyć wychowanków rozwiązywania problemów, doradzać, akceptować dziecko takie, jakie jest,
- kształcić umiejętności tak, aby mogło korzystać z nich przez całe życie,
- rozwijać umiejętności komunikacyjne wychowanków,
- uczyć badawczej postawy wobec świata, eksperymentowania, dociekania jako podstawy do konstruowania wiedzy o świecie, jej hierarchizowania, poznawania wartościowych źródeł wiedzy, porządkowania sądów, faktów, opinii,
- uczyć tolerancji i szacunku dla innych ludzi,
- uczyć umiejętności współpracy w grupie, szanowania zdania innych, sztuki kompromisu i asertywności,
- szanować twórcze działanie wychowanków,
- uczyć dzieci samodzielności uczenia się,
- szanować podmiotowość dziecka, jego indywidualne potrzeby rozwojowe i uwarunkowania rodzinne.

Współczesny nauczyciel powinien posiadać:

- umiejętność uczenia się, organizowania i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, pozyskiwania i przetwarzania informacji,
- wiedzę psychologiczną, pedagogiczną, socjologiczną pozwalającą mu na rozumienie procesów rozwoju i socjalizacji, wychowania i nauczania – uczenia się wychowanków,
- umiejętność wartościowania i dobierania źródeł informacji, środków, metod w celu projektowania i efektywnego realizowania działań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych,
- umiejętność korzystania z nowoczesnych technologii w pracy dydaktycznej z wychowankami,
- zdolność samodzielnego zdobywania wiedzy profesjonalnej w języku ojczystym i obcym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i projektowania własnego rozwoju zawodowego,
- umiejętności diagnostyczne pozwalające na wstępne diagnozowanie sytuacji dzieci

- ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opracowywanie wyników obserwacji i formułowanie wniosków w postaci programu do pracy indywidualnej z dzieckiem,
- umiejętność mediacji i rozwiązywania konfliktów na poziomie dziecko – dziecko, nauczyciel – rodzic,
 - umiejętność organizowania otoczenia materialnego jako środowiska edukacyjnego z poczuciem estetyki.

Nauczyciel powinien mieć:

- miłą powierzchowność, estetyczny wygląd, sprawność fizyczną,
- pozytywny obraz siebie i stosunek do życia,
- pozytywny stosunek do dzieci i dorosłych,
- zainteresowania indywidualne (pasje, hobby),
- uzdolnienia plastyczne i muzyczne.

4. CELE I ZADANIA PRAKTYKI ŚRÓDROCZNEJ W PRZEDSZKOLU

Zgodnie z planem studiów studentów kierunku pedagogika, specjalność edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna w I i II semestrze obowiązuje śródroczna praktyka pedagogiczna w przedszkolu w wymiarze 60 h/2 semestry, zaś specjalność wczesna edukacja – w II semestrze w wymiarze 30 h.

Cel ogólny:

Praktyczne przygotowanie studentów – kandydatów na nauczycieli – do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela.

Cele szczegółowe:

1. Poznanie zadań, organizacji, struktury, aktów prawnych związanych z funkcjonowaniem przedszkola (statut przedszkola, podstawa programowa, regulamin pracy, programy pracy wychowawczo-dydaktycznej i inne).
2. Zapoznanie się ze stopniami awansu zawodowego i możliwościami doskonalenia zawodowego nauczyciela przedszkola.
3. Poznanie pracy wychowawczej, dydaktycznej i opiekuńczej we wszystkich grupach wiekowych w przedszkolu, organizacji pobytu dzieci w ciągu dnia, uwarunkowanej podstawami zdrowotnymi i higienicznymi, wynikającymi z ich potrzeb rozwojowych.

4. Wprowadzenie w zagadnienia etyki pracy, praw, obowiązków i zadań nauczyciela przedszkola.
5. Poznanie sposobów prowadzenia zajęć z dziećmi i nabywanie umiejętności ich analizy. Pobudzenie autorefleksji i namysłu pedagogicznego.
6. Zapoznanie się z dokumentacją obowiązującą w przedszkolu, a szczególności dokumentacji związanej z realizowaniem obowiązków nauczyciela: dzienniki zajęć, dzienniki obserwacji rozwoju dzieci, okresowe plany pracy wychowawczo-dydaktycznej.
7. Nabywanie umiejętności opiekuńczych, wychowawczych i dydaktycznych z wykorzystaniem wiedzy teoretycznej o rozwoju i procesach ucznia się dziecka w wieku przedszkolnym.
8. Wykorzystywanie wartościowych propozycji pedagogicznych i wiedzy metodycznej, w tym nabywanie umiejętności wykorzystywania technologii informatycznej w pracy.
9. Obserwowanie sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, analizowania ich i nabywania umiejętności reagowania opartego na wiedzy.
10. Kształcenie profesjonalnych umiejętności pedagogicznych studenta poprzez umiejętności panowania nad własnym zachowaniem, trafną oceną sytuacji edukacyjnej, wychowawczej, właściwe dobieranie metod, środków, komunikatów, adekwatnie do potrzeb rozwojowych wychowanków.
11. Nabywanie umiejętności oceny przydatności, trafności doboru metod, środków, procedur, dobrych praktyk do realizacji zadań wychowawczo-dydaktycznych i opiekuńczych w przedszkolu.
12. Kształcenie umiejętności dobierania i wykorzystywania środków dydaktycznych, metod pracy do różnorodnych celów i treści wychowawczo-dydaktycznych. Stopniowe opanowywanie sztuki projektowania i efektywnego realizowania działań pedagogicznych.
13. Nabywanie umiejętności kierowania zespołem dziecięcym, panowania nad grupą, organizowania procesu edukacyjnego i środowiska materialnego.
14. Poznawanie siebie, swoich mocnych i słabych stron w kontakcie z dzieckiem, z grupą dziecięcą, w pracy z zespołem nauczycielskim.

Przygotowanie studenta do odbywania praktyki

Student przed rozpoczęciem praktyki śródrocznej uczestniczy w warsztatach (łącznie 8 h) przygotowujących do odbycia praktyk. Założeniem warsztatów jest realizacja następujących zagadnień:

- omówienie modelowych programów praktyk,
- przygotowanie i wypełnienie dokumentacji z praktyk,

- dokumentowanie procesu edukacyjnego,
- zapoznanie z obowiązkami dotyczącymi uczestnictwa w innych formach pracy nauczyciela określonych w regulaminie praktyki: analiza dokumentacji przedszkolnej, udział w zebraniach z rodzicami, radzie pedagogicznej, popołudniowych zajęciach dodatkowych, warsztatach dla rodziców itp.
- przygotowanie do planowania i dokumentowania zajęć w przedszkolu – wybrane formy i metody pracy pedagogicznej.

Do zadań studenta realizującego praktykę należy:

1. Zapoznanie się z celami, programem i sposobami realizacji programu praktyki śródrocznej. Ustalenie planu i terminarza zadań do wykonania.
2. Zapoznanie się z organizacją i funkcjonowaniem przedszkola, dokumentami określającymi jego status prawny oraz z obowiązkową dokumentacją pedagogiczną nauczyciela przedszkola.
3. Zapoznanie się z dokumentacją grupy, a w szczególności z programami wychowawczo-dydaktycznymi, dziennikami zajęć, wykorzystywanymi w placówce podręcznikami pomocniczymi oraz autorskimi projektami pracy edukacyjnej.
4. Obserwowanie wszystkich rodzajów zabaw w poszczególnych grupach wiekowych.
5. Samodzielne prowadzenie zabaw we wszystkich grupach wiekowych zgodnie z planem pracy nauczyciela oddziału. Wykorzystywanie w tym celu propozycji z literatury metodycznej. Analizowanie i projektowanie wyposażenia materialnego w sali pod kątem twórczego działania dziecka w zabawie.
6. Obserwowanie zajęć wychowawczo-dydaktycznych organizowanych przez nauczycieli we wszystkich grupach wiekowych z zakresu edukacji: językowej, przyrodniczej, społecznej, matematycznej, plastycznej, muzycznej, ruchowej. Analizowanie przebiegu zajęć, ustalania sprzężeń zwrotnych między działaniami nauczyciel a aktywnością dzieci i jej efektami. Projektowanie nowych rozwiązań metodycznych i sposobów realizacji złożonych celów. Przed każdą hospitacją nauczyciel opiekun praktyki dokonuje merytorycznego wprowadzenia do zagadnień, które będą przedmiotem hospitacji z wykorzystaniem odniesień do najbardziej znanych teorii.
7. Sporządzanie arkuszy obserwacji zajęć prowadzonych przez opiekuna praktyk z własną interpretacją, a po zakończeniu zajęć omawiają je z opiekunem praktyki.
8. Przygotowywanie scenariuszy zajęć z udziałem nauczyciela opiekuna praktyki do samodzielnego prowadzenia zajęć zgodnie z planem pracy w danej grupie. Wykorzystanie literatury metodycznej z danego zakresu edukacji.
9. Przeprowadzanie zajęć w oparciu o wcześniej samodzielnie opracowany scenariusz.

10. Obserwowanie dzieci w różnych sytuacjach, np.: w czynnościach samoobsługowych, nawiązywaniu interakcji, obserwowania realizacji harmonogramu dnia w grupie przedszkolnej, organizacja pobytu dzieci na powietrzu, posiłków, odpoczynku. Można obserwować zachowania i czynności dzieci w czasie dyżuru asystenckiego. Z nauczycielem opiekunem praktyki należy prowadzić omawianie wyników obserwacji i odnoszenie ich do teorii o rozwoju dziecka oraz wyjaśnianie zjawisk pedagogicznych.
11. Obserwowanie i poznawanie czynności dodatkowych, jakie wykonuje nauczyciel w przedszkolu: udział w radach pedagogicznych, zebrania z rodzicami, współpraca przy projektach, wycieczkach, festynach, organizacja uroczystości.
12. Samodzielne prowadzenie zajęć z czasu przeznaczonego na praktykę w wymiarze 50%.
13. Samodzielne odbycie dyżuru asystenckiego w wymiarze 5 godzin w semestrze w wybranej przez siebie grupie wiekowej w celu prowadzenia obserwacji rozwoju dzieci, organizacji pracy w przedszkolu, uczenia się wchodzenia w interakcje z dziećmi itp.
14. Wykorzystanie najnowszych propozycji pedagogicznych i rozwiązań metodycznych do samodzielnego prowadzenia zajęć.
15. Pomoc nauczycielowi w działaniach o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i opiekuńczym.
16. Poznanie zasad planowania dnia aktywności dziecka – nauczyciela w przedszkolu.
17. Analizowanie i interpretacja sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
 - ocena własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
 - ocena przebiegu prowadzonych zajęć oraz realizacji zamierzonych celów,
 - indywidualne konsultacje z uczelnianym opiekunem praktyk w celu omawiania prowadzonych zajęć w wymiarze 3 h/semestr.
18. Prowadzenie systematycznej obserwacji rozwoju wybranego dziecka, np. techniką próbek czasowych i analizowanie wspólnie z nauczycielem jej wyników w pewnych przedziałach czasowych, nie krótszych niż miesiąc.
19. Analizowanie i ocenianie rozwoju dziecka po jego rysunkach, wytworach. Przedmiotem analiz powinny być też wystawy prac dziecięcych w przedszkolu.
20. Poznawanie różnych metod i form pracy wychowawczo-dydaktycznej w przedszkolu z uwzględnieniem poszczególnych grup wiekowych.
21. Dostosowywanie metod, form i środków dydaktycznych w pracy z wychowankami do ich aktualnych możliwości rozwojowych.
22. Podejmowanie działań wykraczających poza program praktyki na rzecz przedszkola, np. wolontariat.

5. PRZEBIEG I ORGANIZACJA PRAKTYK

Organizacja praktyki:

1. Student przed rozpoczęciem praktyki powinien nawiązać kontakt z nauczycielem opiekunem i wspólnie ustalić harmonogram przebiegu praktyki, zapewniający realizację wszystkich zadań określonych w szczegółowym programie praktyki.
2. Student uczestniczy w szkoleniu w celu zapoznania się z modelowym programem praktyk.

Kryteria i warunki zaliczenia:

Praktyka śródroczna ma być dokumentowana w specjalnie opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk. Dzienniczek może być przekazany studentowi w formie elektronicznej. Zawiera zadania studenta oraz schemat prowadzenia notatek z obserwowanych zajęć, jak również notatki z zaobserwowanych zdarzeń krytycznych lub uwag wynikających z postawionego przed hospitacją celu obserwacji.

Ponadto:

- obserwowanie zajęć edukacyjnych,
- projektowanie scenariuszy zajęć,
- prowadzenie zabaw i próbnych zajęć edukacyjnych,
- analizowanie obserwowanych i prowadzonych zabaw i zajęć,
- prowadzenie dokumentacji w opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk,
- konsultacje z opiekunem praktyk z ramienia uniwersytetu i nauczycielami danej placówki,
- udział w przygotowaniu imprez i uroczystości realizowanych na terenie przedszkola,
- samodzielne, okresowe prowadzenie obserwacji rozwoju dziecka (wybrany przypadek) i konsultowanie jej wyników z nauczycielem opiekunem praktyk.

W celu uzyskania zaliczenia praktyki pedagogicznej student zobowiązany jest do:

- uczestnictwa w szkoleniach mających na celu zapoznanie z modelowym programem praktyk oraz sposobem dokumentowania, organizacji i zaliczenia praktyki,
- odpowiedzialnego wykonywania zadań wynikających z programu,
- prowadzenia dziennika praktyk, który powinien zawierać opis zadań wynikających z poznania organizacji i działalności przedszkola, arkusze obserwacji zajęć oraz konспекty prowadzonych zajęć podpisane przez opiekuna praktyk,
- przedstawienia wypełnionego dziennika praktyk wraz z opinią nauczyciela o przebiegu praktyki potwierdzonego podpisem i pieczętą placówki.

Kryteria oceny studenta:

- stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników przedszkola,
- zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w realizacji programu praktyki,
- posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna,
- inicjatywa, samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z dziećmi,
- kultura osobista i kompetencje językowe.

Narzędzia pomiaru efektów odbycia praktyki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

6. ZADANIA PRZEDSZKOLNEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Funkcję opiekuna praktyk będą mogli pełnić nauczyciele posiadający stopień nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego zatrudnieni w placówkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Przyszli kandydaci na opiekunów powinni wykazywać się:

- umiejętnością doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- bogatą wiedzą pedagogiczną, psychologiczną i socjologiczną,
- umiejętnościami praktycznymi i organizacyjnymi.

Przedszkolny opiekun praktyk uczestniczy w warsztatach przygotowujących do pełnienia roli opiekuna praktyk. Założeniem warsztatów przygotowujących do realizacji praktyki jest omówienie modelowego programu praktyki oraz sposobów dokumentowania praktyki w dzienniku praktyk. Warsztaty trwają 14 h (2 dni). Opiekunowie praktyk są zobowiązani do uczestnictwa w minimum 1 warsztacie w roku. Tematyka warsztatów dotyczy:

- zapoznania się z modelowymi programami praktyk,
- zasad współpracy nauczyciela ze studentem na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk,
- monitorowania i ewaluacji pracy studenta,

- zapoznania z dokumentacją oraz sposobem jej prowadzenia.

Do zadań przedszkolnego opiekuna podczas praktyk należy:

1. Prowadzenie zajęć pokazowych z uwzględnieniem atrakcyjnych metod i form pracy z dziećmi.
2. Udzielanie studentom pomocy w zdobywaniu informacji na temat organizacji pracy placówki.
3. Udostępnianie studentowi dokumentów regulujące pracę placówki: statut, regulaminy, Podstawę Programową Wychowania Przedszkolnego, programy wychowawcze, profilaktyczne, przedszkolne plany pracy itp.
4. Udzielanie pomocy przy projektowaniu zajęć (sformułowanie celów zajęć zgodnych z tematyką, planowanie dnia według aktywności dziecka).
5. Hospitowanie i omawianie prowadzonych przez studenta zajęć. Uwagi dotyczące realizacji zajęć powinny być wpisywane pod konspektem.
6. Udzielanie informacji na temat dzieci ze zwróceniem uwagi na dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Udzielanie informacji na temat procesów społecznych zachodzących w grupie rówieśniczej.
8. Umożliwianie kontaktu z pedagogiem, psychologiem.
9. Umożliwienie studentowi udziału w pracach rady pedagogicznej, zespołów nauczycielskich, w warsztatach, w zebraniach z rodzicami.
10. Angażowanie studenta w organizację konkursów, uroczystości przedszkolnych, wycieczek, festynów itp.
11. Zaliczenie studentom praktyki poprzez wpisanie zaliczenia w dzienniku praktyki.

7. ZADANIA UCZELNIANEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Do zadań uczelnianego opiekuna praktyk należy:

1. Zapoznanie się ze szczegółowym programem praktyki i ustalenie ze studentem harmonogram jej przebiegu.
2. Zaproponowanie własnych pomysłów/oczekiwań dotyczących aktywności studenta w czasie trwania praktyki.
3. Monitorowanie przebiegu praktyki. Sprawowanie merytorycznego nadzoru nad nauczycielami opiekunami praktyk i studentami. Wizytacja (przynajmniej raz w semestrze) placówki biorące udział w projekcie.

4. Przeprowadzenie dyskusji metodycznej przynajmniej raz w semestrze dotyczącej przebiegu i jakości praktyki.
5. Dokonanie zaliczenia i oceny praktyki studentów w indeksie i obowiązującej na UWM dokumentacji.

8. WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE PRAKTYKANTA

Po zakończeniu praktyki student posiada wiedzę:

1. Nowoczesną wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystaniu.
2. Szerszą wiedzę na temat prawidłowości rozwojowych dzieci.
3. Pełny obraz zadań i powinności nauczyciela wczesnej edukacji.
4. Wiedzę dotyczącą rozpoznawania i nazywania językiem metodycznym sytuacji edukacyjnych w przedszkolu.

Student posiada umiejętności:

1. Samodzielnego planowania procesu edukacyjnego, sporządzania notatek z przeprowadzonych zajęć i zaobserwowanych zdarzeń.
2. Niezbędne do kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych przedszkola.
3. Uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji i materiałów.
4. Stosowania różnorodnych technik komunikacji w interakcji z dziećmi, rodzicami oraz pracownikami przedszkola.

Pracy z dziećmi, indywidualizowania zadań i dostosowywania metod i treści do potrzeb i możliwości dzieci (w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi).

Kompetencje:

1. Jest praktycznie przygotowany do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela i zmian zachodzących w świecie i w nauce.
2. Nawiązuje życzliwe kontakty z dziećmi i pracownikami przedszkola.
3. Angażuje się w życie przedszkola poprzez udział w nieobowiązkowych działaniach na rzecz placówki (wolontariat).

4. Prawidłowo dobiera podręczniki i środki dydaktyczne w zależności od potrzeb i umiejętności dzieci.

9. DOKUMENTACJA PRZEBIEGU PRAKTYKI

Załączniki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Modelowy program praktyki pedagogicznej śródrocznej w szkole

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 19.06.2015 r.

Spis treści:

1. Informacja o projekcie „Przez praktykę do zawodu” realizowanym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie w partnerstwie z Gminą Miasto Ełk	119
2. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych	119
3. Kompetencje i cechy współczesnego nauczyciela wczesnej edukacji	120
4. Cele i zadania praktyki śródrocznej w szkole	122
5. Przebieg i organizacja praktyk.....	125
6. Zadania przedszkolnego opiekuna praktyk	127
7. Zadania uczelnianego opiekuna praktyk	128
8. Wiedza, umiejętności i kompetencje praktykanta	129
9. Załączniki – dokumentacja praktyk	130

1. INFORMACJA O PROJEKCIE

Projekt „Przez praktykę do zawodu” – opracowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie jest współfinansowany ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III, Wysoka, jakość systemu oświaty. Działanie 3.3 Poprawa, jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Projekt realizowany jest w partnerstwie z Gminą Miasta Ełk.

Termin realizacji: 1.07.2012 r. – 31.07.2015 r.

Uczestnicy projektu:

- Studenci I i II roku I stopnia i I roku II stopnia specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja odbywający praktykę pedagogiczną.
- Kadra pedagogiczna przedszkoli i szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, która przeszkoli się do prowadzenia modelowych praktyk przez studentów.

Celem głównym projektu jest podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/ek kierunku pedagogika, specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela w latach 2012-2015.

Modelowe programy praktyk zostały przygotowane w oparciu o treści Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

2. PRAKTYKI PEDAGOGICZNE W PODSTAWOWYCH AKTACH PRAWNYCH

Praktyki studenckie to konfrontacja zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyczną wiedzą związaną z kierunkiem studiów. Pedagogiczne praktyki służą nabyciu i rozwijaniu umiejętności zawodowych przez realizację zajęć z uczniami, umożliwiają także poznanie organizacji oraz funkcjonowania szkół i placówek.

Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198),

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz. 1084),
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131),
- Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich.

3. KOMPETENCJE I CECHY WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA WCZESNEJ EDUKACJI

Nauczyciel powinien być:

- świadomy potrzeb i procesów rozwojowych swoich wychowanków,
- otwarty, wrażliwy, sprawiedliwy, cierpliwy, pomocny, życzliwy, empatyczny, opanowany, zaradny,
- zdolny do autoobserwacji i autokontroli,
- twórczy i kreatywny, samodzielny w myśleniu i działaniu,
- etyczny, refleksyjny, odpowiedzialny, prospołeczny, rzetelny,
- praktycznie przygotowany do realizowania zadań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych wynikających z roli nauczyciela.

Ponadto powinien:

- wyróżniać się kulturą osobistą,
- podnosić swoje kwalifikacje i doskonalić swój warsztat pracy pedagogicznej,
- przestrzegać zasad bezpieczeństwa i higieny pracy dzieci i własnej,
- wypowiadać się poprawnie językowo i posiadać kompetencje komunikacyjne,
- świadomie zdobywać wiedzę o problemach wychowawczych i korzystać w pełni ze swojej roli wychowawcy w animowaniu życia społecznego klasy, grupy,
- pamiętać, że najpierw jest wychowawcą,
- stosować dużo gier i zabaw w procesie edukacyjnym, uwzględniać propozycje dzieci,
- umieć współdziałać w zespole nauczycielskim dla dobra dzieci,

- potrafi nawiązywać wartościowe kontakty z rodzicami wychowanków i środowiskiem lokalnym,
- dostosowywać metody pracy do aktualnego poziomu rozwoju swoich wychowanków,
- rozwijać w dzieciach wiarę we własne siły, pomagać im budować wyważony obraz rzeczywistości swoich możliwości w duchu optymizmu pedagogicznego,
- uczyć wychowanków organizowania sobie miejsca pracy,
- kształcić u dzieci samodzielność myślenia i umiejętność przedstawiania swojego zdania na forum grupy,
- uczyć wychowanków rozwiązywania problemów, doradzać, akceptować dziecko takie, jakie jest,
- kształcić umiejętności tak, aby mogło korzystać z nich przez całe życie,
- rozwijać umiejętności komunikacyjne wychowanków,
- uczyć badawczej postawy wobec świata, eksperymentowania, dociekania jako podstawy do konstruowania wiedzy o świecie, jej hierarchizowania, poznawania wartościowych źródeł wiedzy, porządkowania sądów, faktów, opinii,
- uczyć tolerancji i szacunku dla innych ludzi,
- uczyć umiejętności współpracy w grupie, szanowania zdania innych, sztuki kompromisu i asertywności,
- szanować twórcze działanie wychowanków,
- uczyć dzieci samodzielności uczenia się,
- szanować podmiotowość dziecka, jego indywidualne potrzeby rozwojowe i uwarunkowania rodzinne.

Współczesny nauczyciel powinien posiadać:

- umiejętność uczenia się, organizowania i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, pozyskiwania i przetwarzania informacji,
- wiedzę psychologiczną, pedagogiczną, socjologiczną pozwalającą mu na rozumienie procesów rozwoju i socjalizacji, wychowania i nauczania – uczenia się wychowanków,
- umiejętność wartościowania i dobierania źródeł informacji, środków, metod w celu projektowania i efektywnego realizowania działań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych,
- umiejętność korzystania z nowoczesnych technologii w pracy dydaktycznej z uczniami, wychowankami,
- zdolność samodzielnego zdobywania wiedzy profesjonalnej w języku ojczystym i obcym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i projektowania własnego rozwoju zawodowego,

- umiejętności diagnostyczne pozwalające na wstępne diagnozowanie sytuacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opracowywanie wyników obserwacji i formułowanie wniosków w postaci programu do pracy indywidualnej z dzieckiem,
- umiejętność mediacji i rozwiązywania konfliktów na poziomie dziecko – dziecko, nauczyciel – rodzic,
- umiejętność organizowania otoczenia materialnego jako środowiska edukacyjnego z poczuciem estetyki.

Nauczyciel powinien mieć:

- miłą powierzchowność, estetyczny wygląd, sprawność fizyczną,
- pozytywny obraz siebie i stosunek do życia,
- pozytywny stosunek do dzieci i dorosłych,
- zainteresowania indywidualne (pasje, hobby),
- uzdolnienia plastyczne i muzyczne.

4. CELE I ZADANIA PRAKTYKI ŚRÓDROCZNEJ W SZKOLE

Studenci kierunku pedagogika, specjalność edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna w III i IV semestrze studiów odbywają praktyki śródroczne w wybranych szkołach w wymiarze 60 godzin/2 semestry. Studenci specjalności wczesna edukacja odbywają praktykę śródroczną w III semestrze studiów w wymiarze 30 h.

Cele ogólny:

Praktyczne przygotowanie studentów – kandydatów na nauczycieli – do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela.

Cele szczegółowe:

1. Wielowymiarowe i refleksyjne poznanie dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej pracy nauczyciela w konfrontacji z wiedzą teoretyczną.
2. Konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki szczegółowej (metodyki nauczania) z rzeczywistością.
3. Przygotowanie merytoryczne w zakresie niezbędnym do realizacji zadań nauczyciela wynikających z podstawy programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego.

4. Kształcenie umiejętności uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji i materiałów.
5. Kształcenie postawy obserwatora oraz refleksyjnego praktyka.
6. Kształcenie umiejętności projektowania scenariusza zajęć/dnia aktywności nauczyciela i ucznia.
7. Zapoznanie z metodami i formami pracy adekwatnymi do potrzeb edukacyjnych uczniów w I etapie edukacyjnym.
8. Zapoznanie z nowoczesnymi środkami dydaktycznymi w tym nowoczesnymi środkami multimedialnymi i technologiami informacyjnymi.
9. Kształcenie umiejętności organizacji i prowadzenia lekcji w oparciu o samodzielnie opracowane scenariusze.
10. Kształcenie umiejętności dostosowywania sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów.
11. Zdobywanie doświadczeń pedagogicznych oraz kształcenie umiejętności poznawczych, koncepcyjnych, organizacyjnych i społecznych w zakresie pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej.
12. Wzmocnienie motywacji do podnoszenia kompetencji zawodowych w dalszym kształceniu akademickim.

Przygotowanie studenta do odbywania praktyki:

Student przed rozpoczęciem praktyki śródrocznej uczestniczy w warsztatach (łącznie 8 h) przygotowujących do odbycia praktyk. Założeniem warsztatów jest realizacja następujących zagadnień:

- omówienie modelowych programów praktyk,
- przygotowanie i wypełnienie dokumentacji z praktyk,
- dokumentowanie procesu edukacyjnego,
- zapoznanie z obowiązkami dotyczącymi uczestnictwa w innych formach pracy nauczyciela określonych w regulaminie praktyki: analiza dokumentacji szkolnej, udział w zebraniach z rodzicami, radzie pedagogicznej, popołudniowych zajęciach dodatkowych, warsztatach dla rodziców itp.
- przygotowanie do planowania i dokumentowania zajęć w szkole – wybrane formy i metody pracy pedagogicznej.

Do zadań studenta realizującego praktykę należy:

1. Zapoznanie się z celami, programem i sposobami realizacji programu praktyki śródrocznej. Ustalenie planu i terminarza zadań do wykonania.
2. Zaznajamianie się z organizacją i funkcjonowaniem szkoły, dokumentami określającymi jej status prawny oraz z obowiązkową dokumentacją pedagogiczną nauczyciela.
3. Analizowanie przepisów szkolnych: statut szkoły (system oceniania, oceny z zachowania, program wychowawczy szkoły, program profilaktyczny szkoły etc.).
4. Proponowanie własnych rozwiązań i pomysłów dla pojawiających się trudności wychowawczych w szkole i omawianie ich z opiekunem praktyk.
5. Zapoznanie się z dokumentacją klasy, a w szczególności z programami kształcenia, dziennikami lekcyjnymi, dziennikami zajęć, podręcznikami szkolnymi oraz autorskimi projektami pracy edukacyjnej.
6. Zapoznanie się z programami nauczania na I etapie edukacyjnym i pakietami edukacyjnymi realizowanymi na terenie placówki, w których realizowana jest praktyka.
7. Obserwowanie zajęć edukacyjnych w klasie I, II i III ze szczególnym zwróceniem uwagi na klasę I w początkowym okresie praktyki
8. Obserwowanie zajęć dodatkowych prowadzonych przez nauczyciela.
9. Sporządzanie arkuszy obserwacji zajęć prowadzonych przez opiekuna praktyk z własną interpretacją, a po zakończeniu zajęć omawianie ich z opiekunem praktyki.
10. Przeprowadzanie lekcji (zajęć) w oparciu o wcześniej samodzielnie opracowany scenariusz.
11. Wykorzystywanie najnowszych propozycji pedagogicznych i rozwiązań metodycznych do samodzielnego prowadzenia zajęć.
12. Pomoc nauczycielowi w działaniach o charakterze edukacyjnym, wychowawczym i opiekuńczym.
13. Poznawanie metod i form pracy w edukacji wczesnoszkolnej.
14. Towarzyszenie nauczycielowi w trakcie wykonywania przez niego różnego typu zajęć administracyjnych i organizacyjnych, pełnienie dyżurów, uzupełnienie dziennika, kart obserwacji, sprawdzanie zeszytów, prac uczniowskich oraz wypełnianie innych zadań.
15. Analizowanie i interpretowanie sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
 - ocena własnego funkcjonowania w toku pełnienia roli nauczyciela (dostrzeżenie swoich mocnych i słabych stron),
 - ocena przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów,
 - konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania prowadzonych lekcji (zajęć).

16. Prowadzenie rozmów z logopedą, pedagogiem, psychologiem o metodach diagnozowania i interpretowania różnych sytuacji, np. dotyczących zainteresowań, pasji dziecięcych, uzdolnień i zaburzeń.
17. Przygotowanie pomocy dydaktycznych/środków dydaktycznych wspomagających prowadzenie samodzielnych zajęć.
18. Analizowanie i interpretowanie sytuacji edukacyjnych, wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych i pomocowych w działalności pedagogicznej.
19. Przeprowadzenie diagnozy pedagogicznej z uwzględnieniem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
20. Nawiązywanie współpracy z pedagogiem, psychologiem, reedukatorami, socjoterapeutką, świetlicą szkolną.
21. Analizowanie sprawdzianów, kartkówek i innych pisemnych form sprawdzania wiadomości uczniów, pomoc przy sprawdzaniu, ocenianie sprawdzianów, przygotowanie pytań egzaminacyjnych (kartkówek, sprawdzianów).
22. Udział w radzie pedagogicznej / konferencji metodycznej / szkoleniu / wydarzeniu kulturalnym / udział w targach edukacyjnych.
23. Wspólne omawianie z opiekunem praktyk mocnych i słabych stron prowadzonych zajęć.
24. Odbycie dyżuru asystenckiego (1 w semestrze 5-godz.).
25. Podejmowanie działań wykraczających poza program praktyki na rzecz szkoły, np. wolontariat.
26. Uczestniczenie w życiu szkoły, czyli pomoc studenta w realizowanych projektach, uroczystościach, festynach, wycieczkach, zabawach sportowych.

5. PRZEBIEG I ORGANIZACJA PRAKTYK

Organizacja praktyki:

1. Student przed rozpoczęciem praktyki powinien nawiązać kontakt z nauczycielem opiekunem i wspólnie ustalić harmonogram przebiegu praktyki, zapewniający realizację wszystkich zadań określonych w szczegółowym programie praktyki.
2. Student uczestniczy w szkoleniu w celu zapoznania się z modelowym programem praktyk.
3. Rzetelnie wykonuje programowe zadania, dokumentuje je na bieżąco w „Dzienniku praktyk”.

Kryteria i warunki zaliczenia:

Praktyka śródroczna ma być dokumentowana w specjalnie opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk. Dzienniczek może być przekazany studentowi w formie elektronicznej. Zawiera zadania studenta oraz schemat prowadzenia notatek z obserwowanych zajęć jak również notatki z zaobserwowanych zdarzeń krytycznych lub uwag wynikających z postawionego przed hospitacją celu obserwacji.

Ponadto:

- obserwowanie zajęć edukacyjnych, dokonywanie zapisów dotyczących ich przebiegu oraz uwag i refleksji własnych,
- prowadzenie zajęć edukacyjnych,
- projektowanie scenariusza zajęć,
- analizowanie obserwowanych i prowadzonych zajęć,
- prowadzenie dokumentacji w opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk,
- konsultacje z opiekunem praktyk z ramienia uniwersytetu w wymiarze 3 h w semestrze oraz z nauczycielami danej szkoły,
- obserwowanie zajęć, spotkań z rodzicami, prac zespołów zadaniowych,
- uczestniczenie w posiedzeniach rady pedagogicznej,
- udział w przygotowaniu imprez i uroczystości szkolnych,
- aktywne asystowanie opiekunowi praktyk podczas wykonywania jego obowiązków,
- analizowanie dokumentów (dzienniki, programy, plany pracy, statut, karty obserwacji rozwoju dzieci, portfolio uczniów),
- prowadzenie dokumentacji w opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk,
- wywiad z pracownikami świetlicy szkolnej, pedagogiem szkolnym dotyczący zakresu pracy z uczniami wczesnej edukacji.

W celu uzyskania zaliczenia praktyki pedagogicznej student zobowiązany jest do:

- zapoznania się z modelowym programem praktyk,
- odpowiedzialnego wykonywania zadań wynikających z programu,
- prowadzenia dziennika praktyk, który powinien zawierać opis zadań wynikających z poznania organizacji i działalności szkoły, arkusze obserwacji zajęć oraz konspekty prowadzonych zajęć podpisane przez opiekuna praktyk,
- przedstawienia wypełnionego dziennika praktyk wraz z opinią nauczyciela o przebiegu praktyki potwierdzonego podpisem i pieczętą placówki.

Kryteria oceny studenta:

- stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników szkoły,
- zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w realizacji programu praktyki,
- posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna,
- inicjatywa, samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z dziećmi,
- kultura osobista i kompetencje językowe.

Narzędzia pomiaru efektów odbycia praktyki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

6. ZADANIA SZKOLNEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Funkcję opiekuna praktyk będą mogli pełnić nauczyciele posiadający stopień nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego zatrudnieni w placówkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Przyszli kandydaci na opiekunów powinni wykazywać się:

- umiejętnością doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- bogatą wiedzą pedagogiczną, psychologiczną i socjologiczną,
- umiejętnościami praktycznymi i organizacyjnymi.

Szkolny opiekun praktyk uczestniczy w warsztatach przygotowujących do pełnienia roli opiekuna praktyk. Założeniem warsztatów przygotowujących do realizacji praktyki jest omówienie modelowego programu praktyki oraz sposobów dokumentowania praktyki w dzienniku praktyk. Warsztaty trwają 14 h (2 dni). Opiekunowie praktyk są zobowiązani do uczestnictwa w minimum 1 warsztacie w roku. Tematyka warsztatów dotyczy:

- zapoznania się z modelowymi programami praktyk,
- zasad współpracy nauczyciela ze studentem na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk,
- monitorowania i ewaluacji pracy studenta,
- zapoznania z dokumentacją oraz sposobem jej prowadzenia.

Do zadań szkolnego opiekuna podczas praktyk należy:

1. Prowadzenie zajęć pokazowych z uwzględnieniem atrakcyjnych metod i form pracy z uczniami.
2. Udzielanie studentom pomocy w zdobywaniu informacji na temat organizacji pracy placówki.
3. Udostępnianie studentom wewnątrzszkolnych dokumentów regulujących pracę szkoły: statut, regulaminy, WSO, programy wychowawcze, profilaktyczne itp.
4. Udzielanie pomocy przy projektowaniu zajęć (sformułowanie celów zajęć zgodnych z tematyką, planowanie metod i form pracy, przebiegu zajęć).
5. Hospitowanie i omawianie prowadzonych przez studenta zajęć. Uwagi dotyczące realizacji zajęć powinny być wpisywane pod konspektem lekcji.
6. Udzielanie informacji na temat dzieci ze zwróceniem szczególnej uwagi na dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Udzielanie informacji na temat procesów społecznych zachodzących w grupie rówieśniczej.
8. Umożliwianie kontaktu z pedagogiem, psychologiem.
9. Umożliwianie udziału studenta w pracach Rady Pedagogicznej, zespołów nauczycielskich, w warsztatach, w zebraniach.
10. Angażowanie studenta w organizację konkursów, uroczystości szkolnych.
11. Zaliczenie studentom praktyki poprzez wpisanie zaliczenia w dzienniku praktyki.

7. ZADANIA UCZELNIANEGO OPIEKUNA PRAKTYK

1. Zapoznanie się ze szczegółowym programem praktyki i ustalenie ze studentem harmonogram jej przebiegu.
2. Zaproponowanie własnych pomysłów/oczekiwań dotyczących aktywności studenta w czasie trwania praktyki.
3. Monitorowanie przebiegu praktyki. Sprawowanie merytorycznego nadzoru nad nauczycielami opiekunami praktyk i studentami. Wizytacja (przynajmniej raz w semestrze) placówki biorącej udział w projekcie.
4. Przeprowadzenie przynajmniej raz w semestrze dyskusji metodycznej dotyczącej przebiegu i jakości praktyki.
5. Dokonywanie zaliczeń i oceny praktyki studentów w indeksie i obowiązującej na UWM dokumentacji.

8. WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE PRAKTYKANTA

Po zakończeniu praktyki student posiada wiedzę:

1. Elementarną wiedzę niezbędną do pełnienia roli nauczyciela w szkole i innych instytucjach edukacyjnych.
2. Podstawową wiedzę o strukturze i funkcji systemu edukacji, celach, podstawach prawnych szkoły.
3. Wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą jej praktycznym wykorzystaniem.
4. Szerszą wiedzę na temat prawidłowości rozwojowych uczniów I etapu kształcenia.
5. Nowoczesną wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystaniu.
6. Elementarną wiedzę na temat projektowania ścieżki własnego rozwoju.
7. Pełny obraz zadań i powinności nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej oraz szkoły.

Student posiada umiejętności:

1. Dokonywania obserwacji i interpretacji sytuacji i zdarzeń pedagogicznych oraz analizowania ich powiązań z różnymi obszarami działalności pedagogicznej.
2. Wykorzystywania podstawowej wiedzy teoretycznej z zakresu pedagogiki i psychologii do analizowania i interpretowania problemów pedagogicznych.
3. Posługiwania się podstawowymi pojęciami teoretycznymi z zakresu pedagogiki, psychologii, dydaktyki i metodyk szczegółowych w celu diagnozowania, analizowania i prognozowania sytuacji pedagogicznych.
4. Samodzielnego planowania procesu edukacyjnego, sporządzania notatek z przeprowadzonych zajęć i zaobserwowanych zdarzeń.
5. Trafnego doboru materiałów, środków dydaktycznych i metod do planowanych sytuacji dydaktycznych z uwzględnieniem planowanych celów edukacyjnych i możliwości rozwojowych uczniów.
6. Analizowania obserwowanych i doświadczonych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych.
7. Pracy z uczniami, dostosowywania metod i treści do potrzeb i możliwości uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz zmian zachodzących w świecie i w nauce.
8. Stosowania różnorodnych technik komunikacji w interakcji z uczniami, rodzicami oraz pracownikami szkoły.

9. Uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji i materiałów.
10. Samodzielnego projektowania scenariusza zajęć, formułowania celów, zadań dla uczniów.

Kompetencje:

1. Ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności.
2. Rozumie potrzebę ciągłego dokształcania i rozwoju osobistego.
3. Ma przekonanie o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań pedagogicznych.
4. Jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych wynikających z roli nauczyciela.
5. Odpowiedzialnie przygotowuje się do pracy nauczyciela wczesnej edukacji
6. Projektuje i wykonuje działania pedagogiczne.

9. ZAŁĄCZNIKI - DOKUMENTACJA PRAKTYK**Załączniki:**

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 1

Dziennik praktyk pedagogicznych („Przez praktykę do zawodu” – praktyka śródroczna w przedszkolu)

Imię i nazwisko studenta

.....

Nr albumu

Kierunek: pedagogika

Specjalność:

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Nauczyciele opiekunowie praktyki z ramienia przedszkola:

Uczelniany opiekun praktyki:

REGULAMIN PRAKTYKI

Zadaniem studenta jest:

1. Rzetelne wypełnianie celów i zadań praktyki.
2. Prowadzenie dziennika praktyki, przygotowanie charakterystyki grupy, w której student odbywa praktykę.
3. Przygotowywanie się do samodzielnie prowadzonych zajęć w formie pisemnej, ustalonej wspólnie z nauczycielem opiekunem praktyk.
4. Zdyscyplinowanie i rzetelne przygotowywanie się do prowadzonych zajęć z dziećmi.
5. Troska o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci.
6. Współdziałanie z nauczycielem opiekunem praktyki w:
 - a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianiu bezpieczeństwa dzieciom;
 - b) podejmowaniu działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji;
 - c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych i dydaktycznych;
 - d) podejmowaniu działań na rzecz wychowanków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
 - e) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec grupy i poszczególnych wychowanków w grupie.
7. Samodzielnie odbycie dyżuru asystenckiego w wymiarze 5 godzin w semestrze, w wybranej przez siebie grupie wiekowej w celu prowadzenia obserwacji rozwoju dzieci, organizacji pracy szkole, uczenia się wchodzenia w interakcje z dziećmi itp.
8. Odbycie trzech godzin konsultacji z uczelnianym opiekunem praktyk w semestrze poświęconym praktyce śródrocznej.

Zadania nauczyciela opiekuna praktyki studenta:

1. Zapoznanie się z programem praktyki.
2. Czuwanie nad organizacją i przebiegiem praktyki studentów.
3. Zapoznanie studenta z ogólnymi założeniami pracy placówki, podstawowymi aktami prawnymi, zasadami organizacji itp.
4. Prowadzenie zajęć pokazowych dla studentów.
5. Udzielanie studentowi rady i pomocy w przygotowaniu się do zajęć, umożliwienie dostępu do pomocy dydaktycznych i biblioteki metodycznej, hospitacje zajęć prowadzonych przez studenta.
6. Opiniowanie i ocenianie każdych samodzielnie poprowadzonych przez studenta zajęć i zabaw.
7. Zapoznanie studentów ze sprawami bezpieczeństwa i troski o życie i zdrowie uczniów.

Zadania uczelnianego opiekuna praktyki:

1. Pisemne przygotowanie planu praktyki na każdy semestr.
2. Dokonanie przed każdymi obserwowanymi przez studentów zajęciami merytorycznego wprowadzenia w ich problematykę.
3. Hospitacja zajęć pokazowych prowadzonych przez nauczyciela opiekuna praktyki.
4. Hospitacja zajęć prowadzonych przez studentów.
5. Opracowanie na podstawie obserwowanych zajęć indywidualnej opinii dla każdego praktykanta zawierającego analizę umiejętności i praktycznej wiedzy studenta, pozycje podjęcia dodatkowych działań edukacyjnych, dodatkowej literatury itp.

Kryteria oceny pracy studenta:

- Stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników przedszkola.
- Zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w wykonywaniu programu praktyki;
- Posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna.
- Inicjatywa, samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z dziećmi.
- Kultura osobista i kompetencje językowe.

PRZEBIEG PRAKTYKI

Data rozpoczęcia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy	Data zakończenia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy

**ZADANIA WYNIKAJĄCE Z POZNANIA ORGANIZACJI
I DZIAŁALNOŚCI PRZEDSZKOLA**

Rodzaje analizowanych dokumentów, udział w zebraniach z rodzicami, radach pedagogicznych, pracach zespołów zadaniowych, rozmowy ze specjalistami, nauczycielami i inne.

Data	Liczba godzin	Rodzaj aktywności/wyszczególnienie zajęć
Łączna liczba godzin		

.....

Podpis nauczyciela opiekuna praktyk

OBSERWOWANE ZAJĘCIA

Data

Grupa wiekowa

Temat:

Odniesienie się do podstawy programowej:

.....

Cel ogólny:

Cele szczegółowe:

Prowadzący zajęcia:

Przebieg	Uwagi i refleksje

PROWADZONE ZAJĘCIA/SCENARIUSZ

Scenariusz powinien zawierać: datę prowadzonych zajęć, grupę wiekową, temat, cel ogólny, cele zgodne z podstawą programową, sposoby realizacji, przebieg zajęć, uwagi i refleksje po przeprowadzonych zajęciach oraz podpis i uwagi opiekuna praktyk. (10 stron)

**CHARAKTERYSTYKA GRUPY,
W KTÓREJ STUDENT ODBYWA PRAKTYKĘ**

Grupa wiekowa Okres obserwacji

Notatki:

(3 strony)

PRZEBIEG DYŻURU ASYSTENCKIEGO

Data Grupa wiekowa Liczba godzin

(2 strony)

.....

Podpis nauczyciela oddziału

OBSERWACJA UROCZYŚCÍ W PRZEDSZKOLU

Data Rodzaj uroczystości

(1 strona)

OBSERWACJA ZEBRANIA Z RODZICAMI

Data

(1 strona)

OBSERWACJA POSIEDZENIA RADY PEDAGOGICZNEJ

**UWAGI O PRZEBIEGU WOLONTARIATU
W WYBRANEJ PLACÓWCE PRZEDSZKOLNEJ**

Nazwa placówki

Okres

Forma wolontariatu

.....

(1 strona)

.....

Potwierdzenie – podpis i pieczęć dyrektora placówki

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 1

Dziennik praktyk pedagogicznych („Przez praktykę do zawodu” – praktyka śródroczna w szkole)

Imię i nazwisko studenta

.....

Nr albumu

Kierunek: pedagogika

Specjalność:

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Nauczyciele opiekunowie praktyki z ramienia przedszkola:

Uczelniany opiekun praktyki:

REGULAMIN PRAKTYKI

Zadaniem studenta jest:

1. Rzetelne wypełnianie celów i zadań praktyki.
2. Prowadzenie dziennika praktyki, przygotowanie charakterystyki grupy, w której student odbywa praktykę.
3. Przygotowywanie się do samodzielnie prowadzonych zajęć w formie pisemnej, ustalonej wspólnie z nauczycielem opiekunem praktyk.
4. Zdyscyplinowanie i rzetelne przygotowywanie się do prowadzonych zajęć z dziećmi.
5. Troska o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci.
6. Współdziałanie z nauczycielem opiekunem praktyki w:
 - a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianiu bezpieczeństwa dzieciom;
 - b) podejmowaniu działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji;
 - c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych i dydaktycznych;
 - d) podejmowaniu działań na rzecz wychowanków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
 - e) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec grupy i poszczególnych wychowanków w grupie.
7. Samodzielnie odbycie dyżuru asystenckiego w wymiarze 5 godzin w semestrze, w wybranej przez siebie grupie wiekowej w celu prowadzenia obserwacji rozwoju dzieci, organizacji pracy szkole, uczenia się wchodzenia w interakcje z dziećmi itp.
8. Odbycie trzech godzin konsultacji z uczelnianym opiekunem praktyk w semestrze poświęconym praktyce śródrocznej.

Zadania nauczyciela opiekuna praktyki studenta:

1. Zapoznanie się z programem praktyki.
2. Czuwanie nad organizacją i przebiegiem praktyki studentów.
3. Zapoznanie studenta z ogólnymi założeniami pracy placówki, podstawowymi aktami prawnymi, zasadami organizacji itp.
4. Prowadzenie zajęć pokazowych dla studentów.
5. Udzielanie studentowi rady i pomocy w przygotowaniu się do zajęć, umożliwienie dostępu do pomocy dydaktycznych i biblioteki metodycznej, hospitacje zajęć prowadzonych przez studenta.
6. Opiniowanie i ocenianie każdych samodzielnie poprowadzonych przez studenta zajęć i zabaw.
7. Zapoznanie studentów ze sprawami bezpieczeństwa i troski o życie i zdrowie uczniów.

Zadania uczelnianego opiekuna praktyki:

1. Pisemne przygotowanie planu praktyki na każdy semestr.
2. Dokonanie przed każdymi obserwowanymi przez studentów zajęciami merytorycznego wprowadzenia w ich problematykę.
3. Hospitacja zajęć pokazowych prowadzonych przez nauczyciela opiekuna praktyki.
4. Hospitacja zajęć prowadzonych przez studentów.
5. Opracowanie na podstawie obserwowanych zajęć indywidualnej opinii dla każdego praktykanta zawierającego analizę umiejętności i praktycznej wiedzy studenta, pozycje podjęcia dodatkowych działań edukacyjnych, dodatkowej literatury itp.

Kryteria oceny pracy studenta:

- Stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników szkoły.
- Zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w wykonywaniu programu praktyki;
- Posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna.
- Inicjatywa, samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z uczniami.
- Kultura osobista i kompetencje językowe.

PRZEBIEG PRAKTYKI

Data rozpoczęcia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy	Data zakończenia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy

**ZADANIA WYNIKAJĄCE Z POZNANIA ORGANIZACJI
I DZIAŁALNOŚCI PRZEDSZKOLA**

Rodzaje analizowanych dokumentów, udział w zebraniach z rodzicami, radach pedagogicznych, pracach zespołów zadaniowych, rozmowy ze specjalistami, nauczycielami i inne.

Data	Liczba godzin	Rodzaj aktywności/wyszczególnienie zajęć
Łączna liczba godzin		

.....

Podpis nauczyciela opiekuna praktyk

OBSERWOWANE ZAJĘCIA

Data

Klasa

Temat:

Treści z podstawy programowej:

.....

Cel ogólny:

Cele szczegółowe:

Prowadzący zajęcia:

Przebieg	Uwagi i refleksje

PROWADZONE ZAJĘCIA/SCENARIUSZ

Scenariusz powinien zawierać: datę prowadzonych zajęć, grupę wiekową, temat, cel ogólny, cele zgodne z podstawą programową, sposoby realizacji, przebieg zajęć, uwagi i refleksje po przeprowadzonych zajęciach oraz podpis i uwagi opiekuna praktyk. (10 stron)

PRZEBIEG DYŻURU ASYSTENCKIEGO

Data Klasa Liczba godzin

(2 strony)

.....

Podpis nauczyciela oddziału

OBSERWACJA UROCZYŚĆCI W SZKOLE

Data Rodzaj uroczystości

(1 strona)

OBSERWACJA ZEBRANIA Z RODZICAMI

Data

Tematyka

(1 strona)

**OBSERWACJA POSIEDZENIA RADY PEDAGOGICZNEJ
LUB ZESPOŁU PRZEDMIOTOWEGO**

Data

Porządek posiedzenia

**UWAGI O PRZEBIEGU WOLONTARIATU
W WYBRANEJ SZKOLE**

Nazwa placówki

Okres

Forma wolontariatu

.....

(1 strona)

.....

Potwierdzenie – podpis i pieczęć dyrektora placówki

OPINIA UCZELNIANEGO OPIEKUNA O PRZEBIEGU PRAKTYKI

Samodzielność w zakresie przygotowywania się do zajęć, umiejętności w zakresie komunikacji, cechy osobowościowe, kultura osobista, kompetencje językowe, realizacja celów zajęć, punktualność, sumienność, aktywność, własna inicjatywa w podejmowaniu różnorodnych działań, stosunek do dzieci, wiedza merytoryczna, wykorzystanie nowoczesnej technologii informacyjnej, dobór środków dydaktycznych, sugestie dotyczące dalszego przygotowania zawodowego studenta. (na zakończenie roku)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
Podpis uczelnianego opiekuna praktyki

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 2

Arkusze monitorowania dzienników praktyk – praktyka śródroczna

Imię i nazwisko studenta

.....

Kierunek: *pedagogika*

Specjalność: *edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna/wczesna edukacja*

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Nauczyciele opiekunowie praktyki z ramienia przedszkola / szkoły:

Lp.	Zadania wynikające z realizacji praktyki śródrocznej w przedszkolu/szkole	Uwagi
	Obserwowane zajęcia	
	Prowadzone zajęcia	
	Obserwacja studium wybranego przypadku	
	Diagnoza pedagogiczna (szkoła)	

Opinia:

.....

.....

.....

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 3

Sprawozdanie z realizacji praktyki śródrocznej w projekcie „Przez praktykę do zawodu”

1. Imię i nazwisko nauczyciela opiekuna
2. Nazwa placówki
3. Czas trwania praktyki
4. Liczba studentów, którzy ukończyli praktykę
5. Ocena zdobytej przez praktykantów wiedzy i umiejętności
.....
.....
.....

6. Czy realizacja praktyki śródrocznej przebiegała zgodnie z modelowym programem praktyk?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Jakie wystąpiły trudności i problemy podczas realizacji praktyki?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Proszę podać proponowane zmiany w realizacji projektu. Co należy zmienić na przyszłość?

.....
.....
.....
.....
.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 4

Sprawozdanie z praktyki studenckiej

Student

Kierunek, rok, grupa

Rodzaj praktyki

Termin realizacji praktyki

Realizacja zadań określonych w planie praktyki:

1. Dokumentacja w placówce (podstawowa i dodatkowa – opisać):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Zajęcia realizowane w placówce (opisać z charakterystyką):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Formy pomocy nauczycieli (pedagoga) w realizacji praktyki (opisać):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zadania, które sprawiły największą trudności (wymienić):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Czynniki ułatwiające praktykę w placówce (wymienić):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Czynniki utrudniające praktykę w placówce (wymienić):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
Podpis studenta

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 5

Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji związanych z odbywaniem praktyki śródrocznej

Data

Godzina

Imię i nazwisko studenta

Specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna/wczesna edukacja

Rok studiów:

Kwestie poruszane podczas konsultacji, ustalenia, wnioski:

.....
.....
.....

.....

Podpis wykładowcy

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Modelowy program praktyki pedagogicznej ciągłej w przedszkolu

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 19.06.2015 r.

Spis treści:

1. Informacja o projekcie „Przez praktykę do zawodu” realizowanym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie w partnerstwie z Gminą Miasto Ełk	171
2. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych	171
3. Kompetencje i cechy współczesnego nauczyciela wczesnej edukacji	172
4. Cele i zadania praktyki ciągłej w przedszkolu	174
5. Przebieg i organizacja praktyk.....	177
6. Zadania przedszkolnego opiekuna praktyk	179
7. Zadania uczelnianego opiekuna praktyk	181
8. Wiedza, umiejętności i kompetencje praktykanta	181
9. Załączniki – dokumentacja praktyk	182

1. INFORMACJA O PROJEKCIE

Projekt „Przez praktykę do zawodu” – opracowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie jest współfinansowany ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Projekt realizowany jest w partnerstwie z Gminą Miasta Ełk.

Termin realizacji: 1.07.2012 r. – 31.07.2015 r.

Uczestnicy projektu:

- Studenci I i II roku I stopnia i I roku II stopnia specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja odbywający praktykę pedagogiczną.
- Kadra pedagogiczna przedszkoli i szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, która przeszkoli się do prowadzenia modelowych praktyk przez studentów.

Celem głównym projektu jest podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/ek kierunku pedagogika, specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela w latach 2012-2015.

Modelowe programy praktyk zostały przygotowane w oparciu o treści Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

2. PRAKTYKI PEDAGOGICZNE W PODSTAWOWYCH AKTACH PRAWNYCH

Praktyki studenckie to konfrontacja zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyczną wiedzą związaną z kierunkiem studiów. Pedagogiczne praktyki służą nabyciu i rozwijaniu umiejętności zawodowych przez realizację zajęć z dziećmi, umożliwiają także poznanie organizacji oraz funkcjonowania szkół i placówek.

Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198),

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz. 1084),
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131),
- Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich.

3. KOMPETENCJE I CECHY WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA WCZESNEJ EDUKACJI

Nauczyciel powinien być:

- świadomy potrzeb i procesów rozwojowych swoich wychowanków,
- otwarty, wrażliwy, sprawiedliwy, cierpliwy, pomocny, życzliwy, empatyczny, opanowany, zaradny,
- zdolny do autoobserwacji i autokontroli,
- twórczy i kreatywny, samodzielny w myśleniu i działaniu,
- etyczny, refleksyjny, odpowiedzialny, prospołeczny, rzetelny,
- praktycznie przygotowany do realizowania zadań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych wynikających z roli nauczyciela.

Ponadto powinien:

- wyróżniać się kulturą osobistą,
- podnosić swoje kwalifikacje i doskonalić swój warsztat pracy pedagogicznej,
- przestrzegać zasad bezpieczeństwa i higieny pracy dzieci i własnej,
- wypowiadać się poprawnie językowo i posiadać kompetencje komunikacyjne,
- świadomie zdobywać wiedzę o problemach wychowawczych i korzystać w pełni ze swojej roli wychowawcy w animowaniu życia społecznego klasy, grupy,
- pamiętać, że najpierw jest wychowawcą,
- stosować dużo gier i zabaw w procesie edukacyjnym, uwzględniać propozycje dzieci,
- umieć współdziałać w zespole nauczycielskim dla dobra dzieci,

- potrafić nawiązywać wartościowe kontakty z rodzicami wychowanków i środowiskiem lokalnym,
- dostosowywać metody pracy do aktualnego poziomu rozwoju swoich wychowanków,
- rozwijać w dzieciach wiarę we własne siły, pomagać im budować wyważony obraz rzeczywistości swoich możliwości w duchu optymizmu pedagogicznego,
- uczyć wychowanków organizowania sobie miejsca pracy,
- kształcić u dzieci samodzielność myślenia i umiejętność przedstawiania swojego zdania na forum grupy,
- uczyć wychowanków rozwiązywania problemów, doradzać, akceptować dziecko takie, jakie jest,
- kształcić umiejętności tak, aby mogło korzystać z nich przez całe życie,
- rozwijać umiejętności komunikacyjne wychowanków,
- uczyć badawczej postawy wobec świata, eksperymentowania, dociekania jako podstawy do konstruowania wiedzy o świecie, jej hierarchizowania, poznawania wartościowych źródeł wiedzy, porządkowania sądów, faktów, opinii,
- uczyć tolerancji i szacunku dla innych ludzi,
- uczyć umiejętności współpracy w grupie, szanowania zdania innych, sztuki kompromisu i asertywności,
- szanować twórcze działania wychowanków,
- uczyć dzieci samodzielności uczenia się.
- szanować podmiotowość dziecka, jego indywidualne potrzeby rozwojowe i uwarunkowania rodzinne.

Współczesny nauczyciel powinien posiadać:

- umiejętność uczenia się, organizowania i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, pozyskiwania i przetwarzania informacji,
- wiedzę psychologiczną, pedagogiczną, socjologiczną pozwalającą mu na rozumienie procesów rozwoju i socjalizacji, wychowania i nauczania – uczenia się wychowanków,
- umiejętność wartościowania i dobierania źródeł informacji, środków, metod w celu projektowania i efektywnego realizowania działań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych,
- umiejętność korzystania z nowoczesnych technologii w pracy dydaktycznej z uczniami, wychowankami,
- zdolność samodzielnego zdobywania wiedzy profesjonalnej w języku ojczystym i obcym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i projektowania własnego rozwoju zawodowego,

- umiejętności diagnostyczne pozwalające na wstępne diagnozowanie sytuacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opracowywanie wyników obserwacji i formułowanie wniosków w postaci programu do pracy indywidualnej z dzieckiem,
- umiejętność mediacji i rozwiązywania konfliktów na poziomie dziecko – dziecko, nauczyciel – rodzic,
- umiejętność organizowania otoczenia materialnego jako środowiska edukacyjnego z poczuciem estetyki.

Nauczyciel powinien mieć:

- miłą powierzchowność, estetyczny wygląd, sprawność fizyczną,
- pozytywny obraz siebie i stosunek do innych ludzi,
- pozytywny stosunek do dzieci i dorosłych,
- zainteresowania indywidualne (pasje, hobby),
- uzdolnienia plastyczne i muzyczne.

4. CELE I ZADANIA PRAKTYKI CIĄGŁEJ W PRZEDSZKOLU

Zgodnie z planem studiów praktyka ciągła (120 h) obowiązuje w przedszkolu studentów kierunku pedagogika, specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna po II semestrze oraz studentów na specjalności wczesna edukacja po II semestrze.

Cel ogólny:

Praktyczne przygotowanie studentów – kandydatów na nauczycieli – do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela.

Cele szczegółowe:

1. Zapoznanie się ze specyfiką przedszkola, w którym praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych zadań opiekuńczo-wychowawczych, organizacji pracy oraz prowadzonej dokumentacji.
2. Zapoznanie się z obowiązkami, nauczycielami i sposobami prowadzenia zajęć.
3. Pogłębienie umiejętności dydaktycznych i wychowawczych zdobytych w toku studiów na praktyce śródrocznej.
4. Projektowanie własnych pomysłów i rozwiązań metodycznych w oparciu o wiedzę teoretyczną i literaturę przedmiotu.

5. Poznanie sposobów diagnozowania potrzeb edukacyjnych wychowanków.

Przygotowanie studenta do odbywania praktyk:

Student przed rozpoczęciem praktyki ciągłej uczestniczy w warsztatach (łącznie 8 h) przygotowujących do odbycia praktyk. Założeniem warsztatów jest realizacja następujących zagadnień:

- omówienie modelowych programów praktyk,
- przygotowanie i wypełnienie dokumentacji z praktyk,
- dokumentowanie procesu edukacyjnego,
- zapoznanie z obowiązkami dotyczącymi uczestnictwa w innych formach pracy nauczyciela określonych w regulaminie praktyki: analiza dokumentacji przedszkolnej, udział w zebraniach z rodzicami, radzie pedagogicznej, popołudniowych zajęciach dodatkowych, warsztatach dla rodziców itp.
- przygotowanie do planowania i dokumentowania zajęć w przedszkolu – wybrane formy i metody pracy pedagogicznej.

Do zadań studenta realizującego praktykę należy:

1. Przestrzeganie ustalonego z nauczycielem opiekunem planu praktyki.
2. Rzetelne wypełnianie celów i zadań praktyki.
3. Prowadzenie dziennika praktyk, przygotowanie sprawozdania (maksymalnie 2 strony formatu A-4).
4. Zapoznanie się ze statutem przedszkola, planami pracy przedszkola; przedszkolnymi planami miesięcznymi, dziennikami zajęć, arkuszami obserwacji.
5. Obserwowanie zajęć, sporządzanie notatek i omawianie ich z opiekunem praktyk.
6. Współdziałanie z nauczycielem opiekunem praktyk w sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianie bezpieczeństwa dzieciom.
7. Wykorzystywanie wiedzy zdobytej podczas studiów do projektowania zajęć.
8. Wykorzystywanie własnych pomocy dydaktycznych do prowadzonych zajęć.
9. Samodzielne prowadzenie wybranych zajęć na podstawie zatwierdzonego przez opiekuna praktyk konspektu.
10. Omawianie z opiekunem praktyk zajęć dokonując analizy własnych zachowań.
11. Podejmowanie działań wychowawczych wynikających z zastanej sytuacji.
12. Diagnozowanie stosunków społecznych w grupie i sytuacji pojedynczych dzieci.
13. Wstępne diagnozowanie potrzeb dydaktycznych, zainteresowań, zdolności i zaburzeń u dzieci.

14. Współdziałanie z nauczycielem w trakcie wykonywania przez niego różnego typu zajęć organizacyjnych, wykorzystaniu pomocy dydaktycznych, wypełnienie dziennika, kart obserwacji, przygotowanie zajęć dydaktycznych, pełnienie dyżurów.
15. Uczestniczenie w radach pedagogicznych, w pracach zespołów nauczycielskich, zebraaniach z rodzicami.
16. Uczestniczenie w życiu przedszkola przez aktywny udział w przygotowaniu uroczystości, wycieczek, festynów itp.

Ponadto do zadań studenta specjalności wczesna edukacja realizującego praktykę ciągłą w przedszkolu należy:

1. Dogłębne znanstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji.
2. Czynne i twórcze poznawanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć.
3. Analizowanie roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych.
4. Doskonalenie umiejętnego planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej.
5. Dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji.
6. Gromadzenie empirycznych doświadczeń i tworzenie usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej.
7. Rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych i in.
8. Praktyczne poznanie zasad i sposobów prowadzenia badań pedagogicznych (np. w zakresie diagnozy środowisk wychowawczych).
9. Koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) – zgodnym z wytycznymi danej placówki.
Gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych.

5. PRZEBIEG I ORGANIZACJA PRAKTYK

Organizacja praktyki:

1. Student zgłasza się na praktykę najpóźniej w pierwszym jej dniu w godzinach rannych.
2. Praktykanci zobowiązani są do codziennej pracy w przedszkolu, łącznie do przepracowania 120 godzin w przedszkolu.
3. Student ma prawo zwrócić się do dyrektora placówki z prośbą o umożliwienie mu prowadzenia badań, w tym do pracy dyplomowej oraz korzystania z pomocy i urządzeń socjalno-kulturalnych w czasie praktyki.
4. Po odbyciu praktyki, w ciągu tygodnia, studenci składają pełną dokumentację do biura projektu, które przekazuje dokumentację uczelnianemu opiekunowi praktyki.
5. Wszelkie sprawy i zmiany w planie praktyki winny być uzgadniane z nauczycielem opiekunem praktyki w przedszkolu.
6. Podczas praktyki lub po jej zakończeniu student odbywa 3 h indywidualnych konsultacji metodycznych z metodykiem z ramienia uniwersytetu.

Przebieg praktyki:

I tydzień

Obserwacja wszystkich form pracy nauczycielki w grupie dzieci 3-letnich przed południem. Czas obserwacji to średnio 5 godzin dziennie. Szczególnie wnikliwa powinna być obserwacja i analiza procesu adaptacji dzieci do przedszkola oraz sposoby łagodzenia ich przeżyć. Zapoznanie się z organizacją i działaniami opiekuńczymi oraz wychowawczo-dydaktycznymi nauczycielek w oddziale. Aktywne włączanie się w działania nauczycielki oddziału poprzez organizowanie zabaw dla dzieci, wspólnych działań, rozmów itp.

II tydzień

Hospitacja i prowadzenie zajęć w oddziale dzieci 4-letnich, zgodnie z planem. Student trzy dni obserwuje całokształt pracy nauczycielki, a dwa dni prowadzi zajęcia samodzielnie. Organizuje działania opiekuńcze oraz wychowawczo-dydaktyczne przez średnio 5 godzin dziennie.

III tydzień

Zapoznanie się z pracą wychowawczo-dydaktyczną w oddziale dzieci 5-letnich. Hospitacja zajęć przez pierwsze dwa dni, a następnie prowadzenie samodzielnie pracy wychowawczo-dydaktycznej w oddziale przez średnio 5 godzin dziennie, zgodnie z planem pracy w grupie.

IV tydzień

Poznanie specyfiki pracy w oddziale dzieci 6-letnich w sposób analogiczny do poprzedniego: dwa dni student hospituje pracę nauczycielki, a następne trzy dni samodzielnie prowadzi wszystkie zajęcia wynikające z planu wychowawczo-dydaktycznego przez średnio 5 godzin dziennie.

UWAGI:

Dopuszcza się możliwość odbycia praktyki w grupie mieszanej w ciągu jednego tygodnia. Zakres praktyki określi szczegółowo uczelniany opiekun praktyki.

20 godzin praktyki studenci przeznaczają na poznanie spraw organizacyjno-administracyjnych przedszkola, obserwacje indywidualne, badania, udział w posiedzeniach rady pedagogicznej, zebraniach rodziców w przedszkolu.

Studenci odbywający praktykę w przedszkolu zobowiązani są do przestrzegania zaleceń niniejszego programu.

Obowiązkiem studenta jest przygotowywanie się do samodzielnie prowadzonych zajęć w formie pisemnej i uczestniczenie we wszystkich zadaniach zaplanowanych przez uniwersyteckiego opiekuna praktyki.

Kryteria zaliczenia praktyki:

Praktyka ciągła ma być dokumentowana w specjalnie opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk. Dzienniczek może być przekazany studentowi w formie elektronicznej. Zawiera zadania studenta oraz schemat prowadzenia notatek z obserwowanych zajęć, jak również notatki z zaobserwowanych zdarzeń krytycznych lub uwag wynikających z postawionego przed hospitacją celu obserwacji.

Warunki zaliczenia praktyki:

- obserwacja zajęć, spotkań z rodzicami, prac zespołów zadaniowych, dokonywanie zapisów dotyczących ich przebiegu oraz uwag i refleksji własnych,
- uczestnictwo w posiedzeniu rady pedagogicznej,
- aktywne asystowanie opiekunowi praktyk podczas wykonywania jego obowiązków,
- prowadzenie zajęć edukacyjnych,
- analizowanie dokumentów (dzienniki, programy, plany pracy, statut, karty obserwacji rozwoju, portfolia dzieci i inne),
- wywiad ze specjalistami pracującymi na terenie przedszkola.

W celu uzyskania zaliczenia praktyki pedagogicznej student zobowiązany jest do:

- zapoznania się z modelowym programem praktyk,
- odpowiedzialnego wykonywania zadań wynikających z programu,
- prowadzenia dziennika praktyk, który powinien zawierać opis zadań wynikających z poznania organizacji i działalności przedszkola, arkusze obserwacji zajęć oraz konспекty prowadzonych zajęć podpisane przez opiekuna praktyk,
- przedstawienia wypełnionego dziennika praktyk wraz z opinią nauczyciela o przebiegu praktyki potwierdzonego podpisem i pieczętą placówki tuż po zakończeniu praktyki.

Kryteria oceny studenta:

- zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w realizacji programu praktyki,
- posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna,
- inicjatywa samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z dziećmi,
- nowatorskie działania metodyczne,
- kultura osobista i kompetencje językowe,
- stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników przedszkola.

Narzędzia pomiaru efektów odbycia praktyki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

6. ZADANIA PRZEDSZKOLNEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Funkcję opiekuna praktyk będą mogli pełnić nauczyciele posiadający stopień nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego zatrudnieni w placówkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Przyszli kandydaci na opiekunów powinni wykazywać się:

- umiejętnością doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,

- bogatą wiedzą pedagogiczną, psychologiczną i socjologiczną,
- umiejętnościami praktycznymi i organizacyjnymi.

Przedszkolny opiekun praktyk uczestniczy w warsztatach przygotowujących do pełnienia roli opiekuna praktyk. Założeniem warsztatów przygotowujących do realizacji praktyki jest omówienie modelowego programu praktyki oraz sposobów dokumentowania praktyki w dzienniku praktyk. Warsztaty trwają 14 h (2 dni). Opiekunowie praktyk są zobowiązani do uczestnictwa w minimum 1 warsztacie w roku. Tematyka warsztatów dotyczy:

- zapoznania się z modelowymi programami praktyk,
- zasad współpracy nauczyciela ze studentem na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk,
- monitorowania i ewaluacji pracy studenta,
- zapoznania z dokumentacją oraz sposobem jej prowadzenia

Do zadań przedszkolnego opiekuna podczas praktyk należy:

1. Prowadzenie zajęć pokazowych z uwzględnieniem atrakcyjnych metod i form pracy z dziećmi.
2. Udzielanie studentom pomocy w zdobywaniu informacji na temat organizacji pracy placówki.
3. Udostępnianie studentowi dokumentów regulujących pracę placówki: statut, regulaminy, Podstawę Programową Wychowania Przedszkolnego, programy wychowawcze, profilaktyczne, przedszkolne plany pracy itp.
4. Udzielanie pomocy przy projektowaniu zajęć (sformułowanie celów zajęć zgodnych z tematyką, planowanie dnia według aktywności dziecka).
5. Hospitowanie i omawianie prowadzonych przez studenta zajęć. Uwagi dotyczące realizacji zajęć powinny być wpisywane pod konspektem.
6. Udzielanie informacji na temat dzieci ze zwróceniem uwagi na te o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Udzielanie informacji na temat procesów społecznych zachodzących w grupie rówieśniczej.
8. Umożliwianie kontaktów z pedagogiem, psychologiem, logopedą.
9. Umożliwianie udziału studenta w pracach rady pedagogicznej, zespołów nauczycielskich, w warsztatach, w zebraniach z rodzicami.
10. Angażowanie studenta w organizację konkursów, uroczystości przedszkolnych, wycieczek, festynów itp.
11. Zaliczenie studentom praktyki poprzez wpisanie zaliczenia w dzienniku praktyki.

7. ZADANIA UCZELNIANEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Do zadań uczelnianego opiekuna praktyk należy:

1. Zapoznanie się ze szczegółowym programem praktyki i planem praktyki studenta.
2. Monitorowanie przebiegu praktyki, potwierdzenie jej prawidłowego przebiegu i realizacji zadań podpisem w dzienniku praktyk.
3. Zapoznanie się z dokumentacją studenta i opinią wystawioną przez opiekuna praktyki z ramienia przedszkola.
4. Ocenienie przebiegu praktyki w indeksie i obowiązującej na UWM dokumentacji.

8. WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE PRAKTYKANTA

Po zakończeniu praktyki student posiada wiedzę:

1. Nowoczesną wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystaniu.
2. Szerszą wiedzę na temat prawidłowości rozwojowych dzieci.
3. Pełny obraz zadań i powinności nauczyciela wczesnej edukacji.
4. Wiedzę dotyczącą rozpoznawania i nazywania językiem metodycznym sytuacji edukacyjnych w przedszkolu.

Student posiada umiejętności:

1. Samodzielnego planowania procesu edukacyjnego, sporządzania notatek z przeprowadzonych zajęć i zaobserwowanych zdarzeń.
2. Niezbędne do kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych przedszkola.
3. Uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji i materiałów.
4. Stosowania różnorodnych technik komunikacji w interakcji z dziećmi, rodzicami oraz pracownikami przedszkola.
5. Pracy z dziećmi, dostosowywania metod i treści do potrzeb i możliwości dzieci (w tym ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi).

Kompetencje:

1. Jest praktycznie przygotowany do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela.
2. Nawiązuje życzliwe kontakty z dziećmi i pracownikami przedszkola.
3. Angażuje się w życie przedszkola poprzez udział w nieobowiązkowych działaniach na rzecz placówki (wolontariat).
4. Prawidłowo dobiera podręczniki i środki dydaktyczne w zależności od potrzeb i umiejętności wychowanków.

9. ZAŁĄCZNIKI – DOKUMENTACJA PRAKTYK**Załączniki:**

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Modelowy program praktyki pedagogicznej ciągłej w szkole

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Olsztyn, 19.06.2015 r.

Spis treści:

1. Informacja o projekcie „Przez praktykę do zawodu” realizowanym przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie w partnerstwie z Gminą Miasto Ełk	185
2. Praktyki pedagogiczne w podstawowych aktach prawnych	185
3. Kompetencje i cechy współczesnego nauczyciela wczesnej edukacji	186
4. Cele i zadania praktyki ciągłej w szkole	188
5. Przebieg i organizacja praktyk.....	191
6. Zadania przedszkolnego opiekuna praktyk	193
7. Zadania uczelnianego opiekuna praktyk	194
8. Wiedza, umiejętności i kompetencje praktykanta	194
9. Załączniki – dokumentacja praktyk	196

1. INFORMACJA O PROJEKCIE

Projekt „Przez praktykę do zawodu” – opracowanie i realizacja nowego programu praktyk pedagogicznych na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie jest współfinansowany ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet III Wysoka jakość systemu oświaty, Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia, Poddziałanie 3.3.2 Efektywny system kształcenia i doskonalenia nauczycieli.

Projekt realizowany jest w partnerstwie z Gminą Miasta Ełk.

Termin realizacji: 1.07.2012 r. – 31.07.2015 r.

Uczestnicy projektu:

- Studenci I i II roku I stopnia i I roku II stopnia specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja odbywający praktykę pedagogiczną.
- Kadra pedagogiczna przedszkoli i szkół z województwa warmińsko-mazurskiego, która przeszkoli się do prowadzenia modelowego programu praktyk pedagogicznych.

Celem głównym projektu jest podniesienie jakości praktycznego przygotowania studentów/ek specjalności edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna oraz wczesna edukacja kierunku pedagogika na Wydziale Nauk Społecznych UWM w Olsztynie do wykonywania zawodu nauczyciela w latach 2012-2015.

Modelowe programy praktyk zostały przygotowane w oparciu o treści Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

2. PRAKTYKI PEDAGOGICZNE W PODSTAWOWYCH AKTACH PRAWNYCH

Praktyki studenckie to konfrontacja zdobytej wiedzy teoretycznej z praktyczną wiedzą związaną z kierunkiem studiów. Pedagogiczne praktyki służą nabyciu i rozwijaniu umiejętności zawodowych przez realizację zajęć z dziećmi, umożliwiają także poznanie organizacji oraz funkcjonowania szkół i placówek.

Na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie odbywanie praktyk studenckich regulują następujące dokumenty:

- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2014 r., poz. 1198)

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 sierpnia 2014 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2014 poz. 1084)
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 roku w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. z 2012 r., poz. 131)
- Zarządzenie Nr 59/2012 Rektora Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie z dnia 7 sierpnia 2012 roku w sprawie praktyk studenckich.

3. KOMPETENCJE I CECHY WSPÓŁCZESNEGO NAUCZYCIELA WCZESNEJ EDUKACJI

Nauczyciel powinien być:

- świadomy potrzeb i procesów rozwojowych swoich wychowanków,
- otwarty, wrażliwy, sprawiedliwy, cierpliwy, pomocny, życzliwy, empatyczny, opanowany, zaradny,
- zdolny do autoobserwacji i autokontroli,
- twórczy i kreatywny, samodzielny w myśleniu i działaniu,
- etyczny, refleksyjny, odpowiedzialny, prospołeczny, rzetelny,
- praktycznie przygotowany do realizowania zadań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych wynikających z roli nauczyciela.

Ponadto powinien:

- wyróżniać się kulturą osobistą,
- podnosić swoje kwalifikacje i doskonalić swój warsztat pracy pedagogicznej,
- przestrzegać zasad bezpieczeństwa i higieny pracy dzieci i własnej,
- wypowiadać się poprawnie językowo i posiadać kompetencje komunikacyjne,
- świadomie zdobywać wiedzę o problemach wychowawczych i korzystać w pełni ze swojej roli wychowawcy w animowaniu życia społecznego klasy, grupy,
- pamiętać, że najpierw jest wychowawcą,
- stosować dużo gier i zabaw w procesie edukacyjnym, uwzględniać propozycje dzieci.
- umieć współdziałać w zespole nauczycielskim dla dobra dzieci,

- potrafić nawiązywać wartościowe kontakty z rodzicami wychowanków i środowiskiem lokalnym,
- dostosowywać metody pracy do aktualnego poziomu rozwoju swoich wychowanków,
- rozwijać w dzieciach wiarę we własne siły, pomagać im budować wyważony obraz rzeczywistości swoich możliwości w duchu optymizmu pedagogicznego,
- uczyć wychowanków organizowania sobie miejsca pracy,
- kształcić u dzieci samodzielność myślenia i umiejętność przedstawiania swojego zdania na forum grupy,
- uczyć wychowanków rozwiązywania problemów, doradzać, akceptować dziecko takie, jakie jest,
- kształcić umiejętności tak, aby mogło korzystać z nich przez całe życie,
- rozwijać umiejętności komunikacyjne wychowanków,
- uczyć badawczej postawy wobec świata, eksperymentowania, dociekania jako podstawy do konstruowania wiedzy o świecie, jej hierarchizowania, poznawania wartościowych źródeł wiedzy, porządkowania sądów, faktów, opinii,
- uczyć tolerancji i szacunku dla innych ludzi,
- uczyć umiejętności współpracy w grupie, szanowania zdania innych, sztuki kompromisu i asertywności,
- szanować twórcze działanie wychowanków,
- uczyć dzieci samodzielności uczenia się,
- szanować podmiotowość dziecka, jego indywidualne potrzeby rozwojowe i uwarunkowania rodzinne.

Współczesny nauczyciel powinien posiadać:

- umiejętność uczenia się, organizowania i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, pozyskiwania i przetwarzania informacji,
- wiedzę psychologiczną, pedagogiczną, socjologiczną pozwalającą mu na rozumienie procesów rozwoju i socjalizacji, wychowania i nauczania – uczenia się wychowanków,
- umiejętność wartościowania i dobierania źródeł informacji, środków, metod w celu projektowania i efektywnego realizowania działań wychowawczych, dydaktycznych i opiekuńczych,
- umiejętność korzystania z nowoczesnych technologii w pracy dydaktycznej z uczniami, wychowankami,
- zdolność samodzielnego zdobywania wiedzy profesjonalnej w języku ojczystym i obcym,

- umiejętności diagnostyczne pozwalające na wstępne diagnozowanie sytuacji dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opracowywanie wyników obserwacji i formułowanie wniosków w postaci programu do pracy indywidualnej z dzieckiem,
- umiejętność mediacji i rozwiązywania konfliktów na poziomie dziecko – dziecko, nauczyciel – rodzic,
- umiejętność organizowania otoczenia materialnego jako środowiska edukacyjnego z poczuciem estetyki,

Nauczyciel powinien mieć:

- miłą powierzchowność, estetyczny wygląd, sprawność fizyczną,
- pozytywny obraz siebie i stosunek do życia,
- pozytywny stosunek do dzieci i dorosłych,
- zainteresowania indywidualne (pasje, hobby),
- uzdolnienia plastyczne i muzyczne.

4. CELE I ZADANIA PRAKTYKI CIĄGŁEJ W SZKOLE

Praktyka ciągła międzysemestralna odbywa się w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych na uczelni w wybranej przez studenta szkole. Praktyka odbywa się w wymiarze 120 godzin.

Praktyka obowiązuje studentów kierunku pedagogika, specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna po IV semestrze. Studenci o specjalności wczesna edukacja odbywają praktykę między III a IV semestrem.

Cel ogólny:

Praktyczne przygotowanie studentów – kandydatów na nauczycieli – do realizowania zadań zawodowych (wychowawczych, opiekuńczych i dydaktycznych) wynikających z roli nauczyciela.

Cele szczegółowe:

1. Poznanie specyfiki pracy nauczyciela oraz zakresu obowiązków związanych z wykonywaniem zawodu.
2. Wdrożenie do stosowania wiedzy pedagogicznej i metodycznej w praktycznym działaniu na terenie szkoły.
3. Kształcenie u studentów umiejętności i kompetencji niezbędnych do kompleksowej realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych szkoły.

4. Konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki szczegółowej (metodyki nauczania) z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym.
5. Zaznajomienie się z organizacją i działalnością szkoły (zajęcia pozalekcyjne, dokumentacja nauczycieli, środki dydaktyczne, współpraca z rodzicami itp.).
6. Podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, rodzicami i specjalistami wspomagającymi rozwój uczniów (wychowanków).
7. Gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela.
8. Kształcenie umiejętności uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji.
9. Umożliwienie nabywania umiejętności komunikowania się przy użyciu różnych systemów i technik z uczniami i rodzicami uczniów i pracownikami szkoły.
10. Poznanie sposobów diagnozowania rozwoju uczniów, w tym o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
11. Wzmocnienie motywacji do podnoszenia kompetencji zawodowych w dalszym kształceniu akademickim.

Przygotowanie studenta do odbywania praktyk:

Student przed rozpoczęciem praktyki ciągłej uczestniczy w warsztatach (łącznie 8 h) przygotowujących do odbycia praktyk. Założeniem warsztatów jest realizacja następujących zagadnień:

- omówienie modelowych programów praktyk,
- przygotowanie i wypełnienie dokumentacji z praktyk,
- poznawanie dokumentowania procesu edukacyjnego,
- zapoznanie z obowiązkami dotyczącymi uczestnictwa w innych formach pracy nauczyciela określonych w regulaminie praktyki: analiza dokumentacji szkolnej, udział w zebraniach z rodzicami, radzie pedagogicznej, popołudniowych zajęciach dodatkowych, warsztatach dla rodziców itp.
- przygotowanie do planowania i dokumentowania zajęć w szkole – wybrane formy i metody pracy pedagogicznej.

Do zadań studenta realizującego praktykę należy:

1. Zapoznanie się z modelowym programem praktyki pedagogicznej.
2. Zapoznanie się ze strukturą organizacyjną i zasadami funkcjonowania szkoły, dokumentami określającymi jej status prawny oraz obowiązkową dokumentacją pedagogiczną nauczyciela szkoły.

3. Zapoznanie się z programami nauczania na I etapie edukacyjnym i pakietami edukacyjnymi realizowanymi na terenie placówki, w których realizowana jest praktyka.
4. Uczestnictwo we wszystkich obszarach pracy szkoły (dyżury, zajęcia dodatkowe, posiedzenia zespołów zadaniowych, organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej, posiedzenia rad pedagogicznych, zebrania z rodzicami).
5. Obserwowanie pracy nauczyciela w zakresie wszystkich pełnionych przez niego zadań i funkcji zarówno dydaktycznych, jak i wychowawczych i opiekuńczych.
6. Obserwowanie zajęć edukacyjnych pozalekcyjnych prowadzonych przez nauczyciela opiekuna praktyk oraz sporządzanie arkuszy obserwacji.
7. Realizowanie zajęć na podstawie przygotowanego scenariusza zajęć po uprzednim zatwierdzeniu projektu przez opiekuna praktyk w placówce, pod względem poprawności merytorycznej i metodycznej.
8. Omawianie z opiekunem praktyk mocnych i słabych stron prowadzonych zajęć.
9. Przygotowanie pomocy dydaktycznych/środków dydaktycznych wspomagających prowadzenie samodzielnych zajęć.
10. Uczestnictwo w posiedzeniach rady pedagogicznej, zespołów samokształceniowych, zadaniowych, w szkoleniach.
11. Uczestnictwo w przygotowaniu uroczystości, konkursów, turniejów i apeli szkolnych.
12. Podejmowanie działań wykraczających poza program praktyki na rzecz szkoły, np. wolontariat.

Ponadto do zadań studenta specjalności wczesna edukacja realizującego praktykę ciągłą w szkole należy:

1. Dogłębne znanstwo i rozumienie sytuacji i procesów dydaktyczno-wychowawczych instytucji.
2. Czynne i twórcze poznawanie przez studenta pracy pedagogicznej w toku wielorakich form zajęć.
3. Analizowanie roli i statusu zawodowego pedagoga, jego cech osobowościowych i kompetencyjnych.
4. Doskonalenie umiejętności planowania i organizowania pracy indywidualnej i pracy zespołowej.
5. Dalsze pogłębianie umiejętności prowadzenia badań naukowych, dokonywania diagnozy wybranych problemów, tworzenia narzędzi diagnostycznych i analizowania wyników uzyskanych w toku ich realizacji.

6. Gromadzenie empirycznych doświadczeń w celu tworzenia usystematyzowanego i uporządkowanego systemu wiedzy o procesie kształcenia, wychowania, opieki i terapii wychowawczej.
7. Rozwijanie postawy nowatorskiej: umiejętności stawiania pytań, samodzielnego określania problemów, aktywizowania intuicji do poszukiwania innowacji pedagogicznych, dydaktycznych, psychologicznych i in.
8. Praktyczne poznanie zasad i sposobów prowadzenia badań pedagogicznych (np. w zakresie diagnozy środowisk wychowawczych).
9. Koncentrowanie się na czynnym uczestnictwie w różnorodnych zajęciach pedagogicznych (na ich przygotowaniu i prowadzeniu) – zgodnym z wytycznymi danej placówki.
10. Gromadzenie i uzupełnianie materiałów uzyskanych w toku prowadzenia własnych prac badawczych.

5. PRZEBIEG I ORGANIZACJA PRAKTYK

1. Student zgłasza się na praktykę najpóźniej w pierwszym jej dniu w godzinach rannych.
2. Praktykanci zobowiązani są do codziennej pracy w szkole, łącznie do przepracowania 120 godzin.
3. Student ma prawo zwrócić się do dyrektora placówki z prośbą o umożliwienie mu prowadzenia badań do pracy dyplomowej oraz korzystania z pomocy i urządzeń socjalno-kulturalnych w czasie praktyki.
4. Po odbyciu praktyki, w ciągu tygodnia, studenci składają pełną dokumentację do Biura projektu, które przekazuje dokumentację uczelnianemu opiekunowi praktyki.
5. Wszelkie sprawy i zmiany w planie praktyki winny być uzgadniane z nauczycielem opiekunem praktyki w szkole.
6. Podczas praktyki lub po jej zakończeniu student odbywa 3 h indywidualnych konsultacji metodycznych z metodykiem z ramienia uniwersytetu.

Kryteria oceny studenta:

- stosunek do dzieci, nauczycieli i innych pracowników szkoły,
- zdyscyplinowanie, obowiązkowość i sumienność w realizacji programu praktyki,
- posiadana wiedza merytoryczna i metodyczna,
- inicjatywa, samodzielność i twórcze działanie w realizacji zajęć wychowawczo-dydaktycznych z dziećmi,
- nowatorskie działania metodyczne,
- kultura osobista i kompetencje językowe.

Kryteria zaliczenia praktyki:

Praktyka ciągle ma być dokumentowana w specjalnie opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk. Dzienniczek może być przekazany studentowi w formie elektronicznej. W dzienniczku są zawarte rubryki służące odnotowywaniu wniosków i spostrzeżeń z analizy dokumentów oraz wniosków z przeprowadzonych rozmów. Dzienniczek zawiera również schemat prowadzenia notatek z obserwowanych zajęć i prowadzonych zajęć. W dzienniczku praktyk opiekun umieszcza swoją opinię na temat odbytej przez studenta praktyki.

- obserwowanie zajęć edukacyjnych, dokonywanie zapisów dotyczących ich przebiegu oraz uwag i refleksji własnych,
- prowadzenie zajęć edukacyjnych,
- projektowanie scenariusza zajęć,
- analizowanie obserwowanych i prowadzonych zajęć,
- prowadzenie dokumentacji w opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk,
- konsultacje z opiekunem praktyk z ramienia uniwersytetu oraz z nauczycielami danej szkoły,
- obserwowanie zajęć, spotkań z rodzicami, prac zespołów zadaniowych,
- uczestniczenie w posiedzeniach rady pedagogicznej,
- udział w przygotowaniu imprez i uroczystości szkolnych,
- aktywne asystowanie opiekunowi praktyk podczas wykonywania jego obowiązków,
- analizowanie dokumentów (dzienniki, programy, plany pracy, statut, programy edukacyjne, karty obserwacji rozwoju dzieci, portfolio uczniów),
- wywiad z pracownikami świetlicy szkolnej, pedagogiem szkolnym dotyczący zakresu pracy z uczniami wczesnej edukacji,
- prowadzenie dokumentacji w opracowanym w tym celu dzienniczku praktyk.

W celu uzyskania zaliczenia praktyki pedagogicznej student zobowiązany jest do:

- zapoznania się z modelowym programem praktyk,
- odpowiedzialnego wykonywania zadań wynikających z programu,
- prowadzenia dziennika praktyk, który powinien zawierać opis zadań wynikających z poznania organizacji i działalności szkoły, arkusze obserwacji zajęć oraz konspekty prowadzonych zajęć podpisane przez opiekuna praktyk,
- przedstawienia wypełnionego dziennika praktyk wraz z opinią nauczyciela o przebiegu praktyki potwierdzonego podpisem i pieczętą placówki.

Narzędzia pomiaru efektów odbycia praktyki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdanie z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdanie z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

6. ZADANIA SZKOLNEGO OPIEKUNA PRAKTYK

Funkcję opiekuna praktyk będą mogli pełnić nauczyciele posiadający stopień nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego zatrudnieni w placówkach na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Przyszli kandydaci na opiekunów powinni wykazywać się:

- umiejętnością doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- bogatą wiedzą pedagogiczną, psychologiczną i socjologiczną,
- umiejętnościami praktycznymi i organizacyjnymi.

Szkolny opiekun praktyk uczestniczy w warsztatach przygotowujących do pełnienia roli opiekuna praktyk. Założeniem warsztatów przygotowujących do realizacji praktyki jest omówienie modelowego programu praktyki oraz sposobów dokumentowania praktyki w dzienniku praktyk. Warsztaty trwają 14 h (2 dni). Opiekunowie praktyk są zobowiązani do uczestnictwa w minimum 1 warsztacie w roku. Tematyka warsztatów dotyczy:

- zapoznania się z modelowymi programami praktyk,
- zasad współpracy nauczyciela ze studentem na etapie planowania, realizacji i ewaluacji praktyk,
- monitorowania i ewaluacji pracy studenta,
- zapoznania z dokumentacją oraz sposobem jej prowadzenia.

Do zadań opiekuna podczas praktyk należy:

1. Prowadzenie zajęć pokazowych z uwzględnieniem atrakcyjnych metod i form pracy z uczniami.
2. Udzielanie studentom pomocy w zdobywaniu informacji na temat organizacji pracy placówki.

3. Udostępnianie studentowi wewnątrzszkolnych dokumentów regulujących pracę szkoły: statut, regulaminy, WSO, programy wychowawcze, profilaktyczne itp.
4. Udzielanie pomocy przy projektowaniu zajęć (sformułowanie celów zajęć zgodnych z tematyką, planowanie metod i form pracy, przebiegu zajęć).
5. Hospitowanie i omawianie prowadzonych przez studenta zajęć. Uwagi dotyczące realizacji zajęć powinny być wpisywane pod konspektem lekcji.
6. Udzielanie informacji na temat dzieci ze zwróceniem uwagi na te o specjalnych potrzebach edukacyjnych.
7. Udzielanie informacji na temat procesów społecznych zachodzących w grupie rówieśniczej.
8. Umożliwianie kontaktów z pedagogiem, psychologiem.
9. Umożliwianie studentowi udziału w pracach rady pedagogicznej, zespołów nauczycielskich, w warsztatach, w zebraniach.
10. Angażowanie studenta w organizację konkursów, uroczystości szkolnych.
11. Zaliczenie studentom praktyki poprzez wpisanie zaliczenia w dzienniku praktyki.

7. ZADANIA UCZELNIANEGO OPIEKUNA PRAKTYK

1. Zapoznanie się ze szczegółowym programem praktyki i ustalenie ze studentem harmonogramu jej przebiegu.
2. Zaproponowanie własnych pomysłów/oczekiwań dotyczących aktywności studenta w czasie trwania praktyki.
3. Monitorowanie przebiegu praktyki. Sprawowanie merytorycznego nadzoru nad nauczycielami opiekunami praktyk i studentami.
4. Dokonywanie zaliczenia i oceny praktyki studentów w indeksie i obowiązującej na UWM dokumentacji.

8. WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI I KOMPETENCJE PRAKTYKANTA

Po zakończeniu praktyki student posiada wiedzę:

1. Elementarną wiedzę niezbędną do pełnienia roli nauczyciela w szkole lub innych instytucjach edukacyjnych.
2. Podstawową wiedzę o strukturze, funkcji, celach, podstawach prawnych szkoły.

3. Wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą jej praktycznym wykorzystaniem.
4. Szerszą wiedzę na temat prawidłowości rozwojowych uczniów I etapu kształcenia.
5. Nowoczesną wiedzę z zakresu dydaktyki szczegółowej popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystaniu.
6. Elementarną wiedzę na temat projektowania ścieżki własnego rozwoju.
7. Pełny obraz zadań i powinności nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej oraz szkoły.

Student posiada umiejętności:

1. Dokonywania obserwacji i interpretacji sytuacji i zdarzeń pedagogicznych oraz analizowania ich powiązań z różnymi obszarami działalności pedagogicznej.
2. Wykorzystywania podstawowej wiedzy teoretycznej z zakresu pedagogiki i psychologii do analizowania i interpretowania problemów pedagogicznych.
3. Posługiwania się podstawowymi pojęciami teoretycznymi z zakresu pedagogiki, psychologii, dydaktyki i metodyk szczegółowych w celu diagnozowania, analizowania i prognozowania sytuacji pedagogicznych.
4. Dokumentowania przeprowadzonych zajęć i zaobserwowanych zdarzeń
5. Trafnego dobierania materiałów, środków dydaktycznych i metod do planowanych sytuacji dydaktycznych z uwzględnieniem planowanych celów edukacyjnych i możliwości rozwojowych uczniów.
6. Analizowania obserwowanych i doświadczonych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych.
7. Pracy z uczniami, dostosowywania metod oraz treści do potrzeb i możliwości uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz zmian zachodzących w świecie i w nauce.
8. Stosowania różnorodnych technik komunikacji w interakcji z uczniami, rodzicami oraz pracownikami szkoły.
9. Uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania i przetwarzania informacji i materiałów.
10. Samodzielnego projektowania scenariusza zajęć, formułowania celów, zadań dla uczniów.

Kompetencje:

1. Ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności.
2. Rozumie potrzebę ciągłego dokształcania i rozwoju osobistego.
3. Ma przekonanie o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań pedagogicznych.

4. Jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych wynikających z roli nauczyciela.
5. Odpowiedzialnie przygotowuje się do pracy nauczyciela wczesnej edukacji.
6. Projektuje i wykonuje działania pedagogiczne.

9. ZAŁĄCZNIKI – DOKUMENTACJA PRAKTYK

Załączniki:

1. Dziennik praktyk (zał. nr 1).
2. Arkusz monitorowania dzienników praktyk (zał. nr 2).
3. Sprawozdania z realizacji praktyki nauczycieli opiekunów praktyk (zał. nr 3).
4. Sprawozdania z praktyki studenckiej (zał. nr 4).
5. Sprawozdania z indywidualnych konsultacji (zał. nr 5).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 1

Dziennik praktyk pedagogicznych („Przez praktykę do zawodu” – praktyka ciągła w przedszkolu)

Imię i nazwisko studenta

.....

Nr albumu

Kierunek: pedagogika

Specjalność:

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Opiekun praktyki z ramienia przedszkola:

Opiekun praktyki z ramienia uczelni:

INSTRUKCJA

Ciągła praktyka pedagogiczna obowiązuje studentów kierunku pedagogika, specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna, wczesna edukacja. Ma ona charakter próbnej pracy nauczycielskiej w przedszkolu i obejmuje łącznie 120 godzin.

Przed rozpoczęciem praktyki student praktykant zgłasza się do dyrektora placówki, w której ma odbyć praktykę, w celu ustalenia jej przebiegu. Dyrektor placówki na czas praktyki wyznacza studentowi nauczyciela opiekuna.

Organizacja praktyki

1. Student zgłasza się na praktykę najpóźniej w pierwszym jej dniu w godzinach rannych.
2. Praktykanci zobowiązani są do codziennej pracy w przedszkolu, łącznie do przepracowania 120 godzin w przedszkolu.
3. Student ma prawo zwrócić się do dyrektora placówki z prośbą o umożliwienie mu prowadzenia badań, w tym do pracy dyplomowej oraz korzystania z pomocy i urządzeń socjalno-kulturalnych w czasie praktyki.
4. Po odbyciu praktyki, w ciągu tygodnia, studenci składają pełną dokumentację do biura projektu, które przekazuje dokumentację uczelnianemu opiekunowi praktyki.
5. Wszelkie sprawy i zmiany w planie praktyki winny być uzgadniane z nauczycielem opiekunem praktyki w przedszkolu.

I tydzień

Obserwacja wszystkich form pracy nauczycielki w grupie dzieci 3-letnich przed południem. Czas obserwacji to średnio 5 godzin dziennie. Szczególnie wnikliwa powinna być obserwacja i analiza procesu adaptacji dzieci do przedszkola oraz sposoby łagodzenia ich przeżyć. Zapoznanie się z organizacją i działaniami opiekuńczymi oraz wychowawczo-dydaktycznymi nauczycielek w oddziale. Aktywne włączanie się w działania nauczycielki oddziału poprzez organizowanie zabaw dla dzieci, wspólnych działań, rozmów itp.

II tydzień

Hospitacja i prowadzenie zajęć w oddziale dzieci 4-letnich, zgodnie z planem. Student trzy dni obserwuje całokształt pracy nauczycielki, a dwa dni prowadzi zajęcia samodzielnie. Organizuje działania opiekuńcze oraz wychowawczo-dydaktyczne przez średnio 5 godzin dziennie.

III tydzień

Zapoznanie się z pracą wychowawczo-dydaktyczną w oddziale dzieci 5-letnich. Hospitacja zajęć przez pierwsze dwa dni, a następnie prowadzenie samodzielnie pracy wychowawczo-dydaktycznej w oddziale przez średnio 5 godzin dziennie, zgodnie z planem pracy w grupie.

IV tydzień

Poznanie specyfiki pracy w oddziale dzieci 6-letnich w sposób analogiczny do poprzedniego: dwa dni student hospituje pracę nauczycielki, a następane trzy dni samodzielnie prowadzi wszystkie zajęcia wynikające z planu wychowawczo-dydaktycznego przez średnio 5 godzin dziennie.

UWAGI:

Dopuszcza się możliwość odbycia praktyki w grupie mieszanej w ciągu jednego tygodnia. Zakres praktyki określi szczegółowo uczelniany opiekun praktyki.

20 godzin praktyki studenci przeznaczają na poznanie spraw organizacyjno-administracyjnych przedszkola, obserwacje indywidualne, badania, udział w posiedzeniach rady pedagogicznej, zebraniach rodziców w przedszkolu.

Studenci odbywający praktykę w przedszkolu zobowiązani są do przestrzegania zaleceń niniejszego programu.

Obowiązkiem studenta jest przygotowywanie się do samodzielnie prowadzonych zajęć w formie pisemnej i uczestniczenie we wszystkich zadaniach zaplanowanych przez uniwersyteckiego opiekuna praktyki.

Nauczyciel opiekun praktyki powinien:

- zapoznać się z modelowym programem praktyk,
- czuwać nad organizacją i przebiegiem praktyki,
- udostępniać studentowi możliwie wcześniej tematy do prowadzenia zajęć celem poprawnego ich przygotowania (na 2-3 dni przed zajęciami),
- udzielać studentowi rad i wskazówek metodycznych w przygotowywaniu scenariuszy zajęć,
- wnikliwie omawiać zajęcia próbne pod względem merytorycznym i metodycznym, ocenić je pisemnie wraz z komentarzem,
- napisać studentowi opinię z przebiegu praktyki, zaproponować ocenę ogólną.

PRZEBIEG PRAKTYKI

Data rozpoczęcia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy	Data zakończenia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy

.....

Podpis studenta

**ZADANIA WYNIKAJĄCE Z POZNANIA ORGANIZACJI
I DZIAŁALNOŚCI PRZEDSZKOLA**

Rodzaje analizowanych dokumentów, udział w zebraniach z rodzicami, radach pedagogicznych, pracach zespołów zadaniowych, rozmowy ze specjalistami, nauczycielami i inne (1 strona).

Data	Liczba godzin	Rodzaj aktywności/wyszczególnienie zajęć

.....

Podpis nauczyciela opiekuna praktyki

OBSERWOWANE ZAJĘCIA

Data

Grupa wiekowa

Temat:

Odniesienie się do podstawy programowej:

.....

Cel ogólny:

Cele szczegółowe:

Prowadzący zajęcia:

Przebieg	Uwagi i refleksje

.....

Podpis studenta

PROWADZONE ZAJĘCIA/SCENARIUSZ

Scenariusz powinien zawierać: datę prowadzonych zajęć, grupę wiekową, temat, cel ogólny, cele szczegółowe, sposoby realizacji, przebieg zajęć, uwagi i refleksje po przeprowadzonych zajęciach oraz podpis opiekuna praktyk (10 stron).

.....

Podpis studenta

Uwagi opiekuna praktyk

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

Podpis nauczyciela opiekuna praktyki

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 1

Dziennik praktyk pedagogicznych („Przez praktykę do zawodu” – praktyka ciągła w szkole)

Imię i nazwisko studenta

.....

Nr albumu

Kierunek: pedagogika

Specjalność:

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Opiekun praktyki z ramienia szkoły:

Opiekun praktyki z ramienia uczelni:

INSTRUKCJA

Ciągła praktyka pedagogiczna obowiązuje studentów kierunku pedagogika, specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna, wczesna edukacja. Ma ona charakter próbnej pracy nauczycielskiej w szkole i obejmuje łącznie 120 godzin.

Przed rozpoczęciem praktyki student praktykant zgłasza się do dyrektora placówki, w której ma odbyć praktykę, w celu ustalenia jej przebiegu. Dyrektor placówki na czas praktyki wyznacza studentowi nauczyciela opiekuna.

Organizacja praktyki

1. Student zgłasza się na praktykę najpóźniej w pierwszym jej dniu w godzinach rannych.
2. Praktykanci zobowiązani są do 6-godzinnej codziennej pracy w szkole.
3. Student ma prawo zwrócić się do dyrektora placówki z prośbą o umożliwienie mu prowadzenia badań do pracy dyplomowej oraz korzystania z pomocy i urządzeń socjalno-kulturalnych w czasie praktyki.
4. Po odbyciu praktyki, w ciągu tygodnia, na papierze firmowym projektu, studenci składają pełną dokumentację do nauczycieli akademickich – opiekunów praktyki.
5. Wszelkie sprawy i zmiany w planie praktyki winny być uzgadniane z nauczycielem opiekunem praktyk w szkole.

Nauczyciel opiekun praktyki powinien:

- zapoznać się z modelowym programem praktyk,
- czuwać nad organizacją i przebiegiem praktyki,
- udostępniać studentowi możliwie wcześnie tematy do prowadzenia zajęć celem poprawnego ich przygotowania (na 2–3 dni przed zajęciami),
- udzielać studentowi rad i wskazówek metodycznych w przygotowywaniu scenariuszy zajęć,
- wnikliwie omawiać zajęcia próbne pod względem merytorycznym i metodycznym, ocenić je pisemnie wraz z komentarzem,
- napisać studentowi opinię z przebiegu praktyki, zaproponować ocenę ogólną.

PRZEBIEG PRAKTYKI

Data rozpoczęcia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy	Data zakończenia praktyki	Podpis i pieczęć zakładu pracy

.....

Podpis studenta

**ZADANIA WYNIKAJĄCE Z POZNANIA ORGANIZACJI
I DZIAŁALNOŚCI SZKOŁY**

Rodzaje analizowanych dokumentów, udział w zebraniach z rodzicami, radach pedagogicznych, pracach zespołów zadaniowych, rozmowy ze specjalistami, nauczycielami i inne.

Data	Liczba godzin	Rodzaj aktywności/wyszczególnienie zajęć

.....

Podpis opiekuna praktyki

OBSERWOWANE ZAJĘCIA

Data

Klasa

Temat:

Odniesienie się do podstawy programowej:

.....

Cel ogólny:

Cele szczegółowe:

Prowadzący zajęcia:

Przebieg	Uwagi i refleksje

.....

Podpis studenta

PROWADZONE ZAJĘCIA/SCENARIUSZ

Scenariusz powinien zawierać: datę prowadzonych zajęć, grupę wiekową, temat, cel ogólny, cele szczegółowe, sposoby realizacji, przebieg zajęć. Podpis opiekuna praktyki i jego uwagi po przeprowadzonych zajęciach.

.....

Podpis studenta

Uwagi opiekuna praktyk

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

Podpis nauczyciela opiekuna praktyki

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 2

Arkusze monitorowania dzienników praktyk – praktyka ciągła

Imię i nazwisko studenta

.....

Kierunek: *pedagogika*

Specjalność: *edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna/wczesna edukacja*

Placówka:

Czas odbywania praktyki:

Nauczyciel opiekun praktyki z ramienia przedszkola/szkoły:

Uczelniany opiekun praktyki:

Lp.	Zadania wynikające z realizacji praktyki ciągłej w przedszkolu/szkole	Uwagi
	Obserwowane zajęcia	
	Prowadzone zajęcia	
	Obserwacja studium wybranego przypadku	
	Diagnoza pedagogiczna (szkoła)	

Opinia:

.....

.....

.....

.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 3

Sprawozdanie z realizacji praktyki ciągłej w projekcie „Przez praktykę do zawodu”

1. Imię i nazwisko nauczyciela opiekuna
2. Nazwa placówki
3. Czas trwania praktyki
4. Liczba studentów, którzy ukończyli praktykę
5. Ocena zdobytej przez praktykantów wiedzy i umiejętności
.....
.....
.....

6. Czy realizacja praktyki ciągłej przebiegała zgodnie z modelowym programem praktyk?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Jakie wystąpiły trudności i problemy podczas realizacji praktyki?

.....
.....
.....
.....
.....

8. Proszę podać proponowane zmiany w realizacji projektu. Co należy zmienić na przyszłość?

.....
.....
.....
.....
.....

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 4

Sprawozdanie z praktyki studenckiej

Student

Kierunek, rok, grupa

Rodzaj praktyki

Termin realizacji praktyki

Realizacja zadań określonych w planie praktyki:

1. Dokumentacja w placówce (podstawowa i dodatkowa – opisać):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Zajęcia realizowane w placówce (opisać z charakterystyką):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Formy pomocy nauczycieli (pedagoga) w realizacji praktyki (opisać):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Zadania, które sprawiły najwięcej trudności (wymienić):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Czynniki ułatwiające praktykę w placówce (wymienić):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Czynniki utrudniające praktykę w placówce (wymienić):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis studenta

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Załącznik nr 5

Sprawozdanie z indywidualnych konsultacji związanych z odbywaniem praktyki ciągłej

Data

Godzina

Imię i nazwisko studenta

Specjalność: edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna/wczesna edukacja

Rok studiów:

Kwestie poruszane podczas konsultacji, ustalenia, wnioski:

.....
.....
.....

.....
Podpis wykładowcy

